

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Rigorózní práce

UPLATŇOVÁNÍ PRÁV ZE SMĚNEK V OBČANSKÉM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

ASSERTION OF RIGHTS FROM BILLS OF EXCHANGE IN CIVIL
PROCEDURE

zpracoval: **Jiří Zavázal**

listopad 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených. Rigorózní práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

12. listopadu 2012

Jiří Zavázal

Obsah:

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1. OBECNĚ K UPLATŇOVÁNÍ PRÁV ZE SMĚNEK V CIVILNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ	9
1.1 Směnečná žaloba	9
1.1.1 Náležitosti směnečné žaloby obecně	9
1.1.2. Povinnost vylíčit rozhodující skutečnosti a označit důkazy	11
1.1.2.1 Vylíčení rozhodujících skutečností	11
1.1.2.2 Označení důkazů	14
1.2 Věcná a místní příslušnost	16
1.2.1 Věcná příslušnost	16
1.2.2 Místní příslušnost	16
1.3 Možné způsoby projednání směnečných věcí	18
2. ZKRÁCENÉ ROZKAZNÍ ŘÍZENÍ	18
2.1 Smysl a účel zvláštní úpravy	18
2.2 Podmínky vydání směnečného platebního rozkazu	19
2.2.1 Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu	19
2.2.2 Předložení prvopisu směnky a dalších listin nutných k uplatnění práva	20
Exkurs: rozhodnutí o umoření směnky	21
2.2.3 Předběžné posouzení směnky soudem	23
2.2.4 Povaha uplatněných nároků	25
2.2.5 Známý pobyt žalovaného	26
2.3 Vydání směnečného platebního rozkazu	27
2.4 Doručování směnečného platebního rozkazu	30
2.4.1 Doručování směnečného platebního rozkazu	30
2.4.2 Zrušení nedoručeného směnečného platebního rozkazu	32
2.5 Oprava a doplnění směnečného platebního rozkazu	33
2.5.1 Oprava směnečného platebního rozkazu	33
2.5.2 Doplnění směnečného platebního rozkazu	34
2.6 Skončení směnečného rozkazního řízení bez podání námitek	35

3. ŘÍZENÍ O NÁMITKÁCH PROTI SMĚNEČNÉMU PLATEBNÍMU ROZKAZU	36
3.1 Obecně o námitkách	36
3.2 Včasnost námitek	39
3.2.1 Lhůta pro podání námitek	39
3.2.2 K běhu námitkové lhůty	44
3.2.3 Opožděné námitky	45
3.3 Odůvodnění námitek	46
3.3.1 Obecně k odůvodnění námitek	46
3.3.2 Obsah námitek	47
3.3.3 Hmotněprávní námitky	48
3.3.4 Meze projednatelnosti hmotněprávních námitek	50
3.3.5 Procesní námitky	53
3.3.5.1 Obecně k procesním námitkám	53
3.3.5.2 Námitka místní nepřislusnosti	55
3.4 Odmítnutí neodůvodněných námitek	57
3.5 Projednání včasných a odůvodněných námitek	58
3.5.1 Obecně k postupu soudu po podání včasných a odůvodněných námitek	58
3.5.2 Příprava jednání	59
3.5.2.1 K postupu soudu při přípravě jednání	59
3.5.2.2 Přípravné jednání	61
3.5.3 Projednání námitek bez nařízení jednání	63
3.5.4. Projednání námitek při jednání	64
3.6 Obecná koncentrace řízení o námitkách	65
3.7 Procesní nástupnictví v řízení o námitkách	66
3.7.1 Procesní nástupnictví při ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení	66
3.7.2 Procesní nástupnictví nepodmíněné ztrátou procesní subjektivity	69
3.8 Důkazní břemeno v námitkovém řízení	74
3.8.1 Obecně	74
3.8.2 K pravosti podpisu směnečného dlužníka	77
3.9 Poučovací povinnost soudu podle § 118a o. s. ř. v námitkovém řízení	83
4. ROZHODOVÁNÍ V NÁMITKOVÉM ŘÍZENÍ	85
4.1 Forma a způsob rozhodnutí o námitkách	85
4.2 Rozhodný okamžik pro posouzení správnosti směnečného platebního rozkazu	88
4.3 Jiné způsoby skončení směnečného řízení po podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu	94
4.3.1 Soudní smír	94
4.3.2 Zpětvzetí námitek	95
4.3.3 Zpětvzetí žaloby po podání námitek	97
4.3.4 Zastavení řízení přerušného po podání námitek	98
4.4 Některé otázky související s opravnými prostředky	100
4.4.1 Odvolání proti rozsudku	100
4.4.2 Odvolání proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení	101
5. NEZKRÁCENÉ ŘÍZENÍ	105

Závěr	107
Summary	110
Seznam použité literatury	113

Seznam použitých zkratek¹

c. ř. s.	zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
obč. zák.	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
o. s. p.	zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok
o. s. ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Ústava ČR	zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Vážný	Sbírka rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských, pořádaná Dr. Františkem Vážným
ZCP	zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech
ZSŠ	zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový

Nejvyšší soud Nejvyšší soud České republiky

Ústavní soud Ústavní soud České republiky

¹ Není-li uvedeno jinak, jsou platné právní předpisy citovány ve znění účinném ke dni 1. listopadu 2012 a zrušené právní předpisy v naposledy platném znění. V práci uváděná rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu jsou veřejně dostupná též na webových stránkách těchto institucí (www.nsoud.cz, resp. <http://nalus.usoud.cz>).

Úvod

Návrat směnky jako tradičního právního institutu spojeného s tržním hospodářstvím do obchodního i běžného života české společnosti, k němuž došlo v souvislosti s nastalými společenskými, politickými a ekonomickými změnami po listopadu 1989, sebou nutně přinesl také výrazný nárůst směnečné agendy občanského soudního řízení. Spory týkající se směnek (v tom nejširším slova smyslu), s nimiž se soudní praxe v předcházejícím období po dobu více než čtyřiceti let – navzdory tomu, že z českého (resp. československého) právního řádu hmotněprávní úprava směnek stejně jako zvláštní procesní úprava směnečného rozkazního řízení ani v tomto období nevymizela – prakticky nesetkávala, se opět staly neodmyslitelnou součástí českého (resp. československého) civilního soudnictví. Pokračující rychlý (někdy až překotný) rozvoj užívání směnek v obchodních a v poslední době také v občanskoprávních vztazích (zejména v souvislosti s tzv. spotřebitelskými smlouvami), doprovázený přetrvávajícím růstem nápadu směnečných věcí u jednotlivých soudů, pak význam této agendy v poměrech českého civilního soudnictví dále jen posiluje, přičemž není žádného důvodu očekávat, že tomu v nadcházejícím období bude zásadně jinak.

Podstatnou část soudní agendy týkající se směnečných věcí (tj. sporů majících základ ve směnečné listině nebo s touto listinou alespoň souvisejících)² představují spory vznikající v souvislosti s uplatňováním práv ze směnek v občanském soudním řízení, jinak řečeno, spory o zaplacení směnečné pohledávky.³ Problematikou těchto sporů se také zabývá předkládaná práce.

Cílem práce je podat podrobný výklad základních otázek souvisejících s uplatňováním práv ze směnek v občanském soudním řízení

² Z širšího pohledu by šlo v dané souvislosti jako o věci směnečné uvažovat rovněž o řízení, jehož předmětem je umoření směnky (upravené jako jeden z případů řízení nesporného v ustanovení § 185i a násl. o. s. ř.).

³ V uvedeném smyslu je také označení věcí (popř. sporů, žalob či řízení) jako „směnečných“ v dalších částech práce používáno.

(počínaje podáním směnečné žaloby a konče pravomocným skončením takto zahájeného řízení), přičemž zvláštní pozornost je věnována zejména úpravě směnečného rozkazního řízení, jež je v soudní praxi zcela převažujícím způsobem projednání (a rozhodnutí) žalobou uplatněných směnečných nároků.

Práce je rozdělena do pěti částí. První z nich pojednává obecně o směnečné žalobě a náležitostech této žaloby, zabývá se rovněž otázkou (věcné a místní) příslušnosti soudů, jež jsou povolány k projednání a rozhodnutí sporů týkajících se smenek a v obecné rovině pojmenovává možné způsoby projednání směnečných věcí v civilním soudním řízení. Druhá část je věnována zkrácenému rozkaznímu směnečnému řízení (jeho smyslu a účelu, předpokladům pro vydání směnečného platebního rozkazu a následně i samotnému směnečnému platebnímu rozkazu jakožto zvláštní formy soudního rozhodnutí). Samostatná třetí část se týká řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu (námitek žalovaného směnečného dlužníka a jejich projednání v námitkovém řízení). Čtvrtá část rozebírá problematiku rozhodování soudu o včasných a odůvodněných námitkách a zmiňuje rovněž jiné způsoby skončení směnečného řízení po podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu. Poslední pátá část je pak věnována nezkrácenému směnečnému řízení.

Výklad řady otázek týkajících se rozebírané problematiky se již v soudní praxi i právní teorii ustálil a práce z těchto závěrů vychází, byť k některým z nich přistupuje kriticky a poukazuje i na jiná možná řešení daného problému. Samozřejmě ani v poměrech směnečného řízení dosud nebyly jednoznačně zodpovězeny všechny sporné otázky, jež se v praxi v souvislosti s uplatňováním práv ze smenek v občanském soudním řízení nutně objevují. Práce se rovněž na některé z těchto otázek snaží reagovat a ve vztahu k nim formulovat vlastní stanovisko k řešeným problémům.

V práci je zachycen stav práva a judikatury ke dni 1. listopadu 2012. Stranou pozornosti přitom nebylo rovněž možné ponechat náleží pléna Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12, veřejně

vyhlášený právě dne 1. listopadu 2012 (k vyhlášení nálezů ve Sbírce zákonů k uvedenému datu dosud nedošlo), jímž Ústavní soud zrušil uplynutím dne 30. dubna 2013 část ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. upravujícího lhůtu k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu.

1. OBECNĚ K UPLATŇOVÁNÍ PRÁV ZE SMĚNEK V CIVILNÍM SOUDNÍM ŘÍZENÍ

1.1 Směnečná žaloba

Obecným prostředkem k uplatnění práv u soudu je – stejně jako u jakéhokoliv jiného práva soukromoprávní povahy⁴ – i v případě práv, jež mají původ ve směnečné listině, žaloba.⁵

1.1.1 Náležitosti směnečné žaloby obecně

Žádné zvláštní požadavky ohledně náležitostí směnečné žaloby občanský soudní řád výslovně nestanoví. Pro směnečnou žalobu se tedy uplatní stejné zásady jako v případě ostatních žalobních návrhů podaných v nesměnečných věcech.

Směnečná žaloba (bez ohledu na to, zda žalobce bude navrhopvat, aby ve věci bylo rozhodnuto ve zkráceném rozkazním řízení směnečným platebním rozkazem, nebo zda bude věc projednána a rozhodnuta v běžném sporném řízení) proto musí podle § 42 odst. 4 a 79 odst. 1 o. s. ř. obsahovat

- označení soudu, kterému je (žaloba) určena;
- označení účastníků řízení (žalobce a žalovaného), popřípadě též jejich zástupců;
- označení věci, které se návrh týká
- vylíčení rozhodujících skutečností a označení důkazů, jichž se žalobce dovolává;

⁴ Srov. Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 192.

⁵ Zahájení občanského soudního řízení o nárocích ze směnky bez návrhu (usnesením soudu) platná právní úprava, respektující dispoziční zásadu jako jeden ze základních principů ovládajících soudobý civilní proces, neumožňuje. K tomu srov. § 81 o. s. ř.

- údaj o tom, čeho se žalobce domáhá (žalobní petit) a
- datum sepsání žaloby a podpis žalobce, popřípadě jeho zástupce.⁶

Je otázkou, zda lze směnečné spory považovat za věci „vyplývající z obchodních vztahů“, u nichž je nutné právníkem osobu a fyzickou osobu, která je podnikatelem, označit v žalobě rovněž identifikačním číslem osoby.⁷ Z hmotněprávního hlediska není pochyb o tom, že směnka s ohledem na svou abstraktní povahu (jakkoli v obecném povědomí bývá tradičně spojována s právem obchodním a právě při obchodování směnka historicky nacházela v naprosté většině případů také své uplatnění) obchodním závazkovým vztahem není.⁸ Současné ovšem nelze přehlédnout skutečnost, že občanský soudní řád na jiném místě⁹ (při vymezení pravidel pro určení věcné příslušnosti krajských soudů jako soudů prvního stupně) výslovně spory týkající se směnek mezi „věci obchodní“ zahrnuje.¹⁰ Z uvedeného důvodu je proto podle mého názoru na místě bez dalšího považovat – z procesního hlediska – rovněž spory o zaplacení směnky za věci obchodní, na něž dopadá povinnost označit právníkem osobu a fyzickou osobu, která je podnikatelem (vedle jiných údajů) také jejich identifikačním číslem.¹¹ Ke stejnému závěru co do charakteru sporu o zaplacení směnky dospívá, byť při posuzování otázky (ne)přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 2 písm. a) o. s. ř., i Nejvyšší soud.¹²

⁶ Je-li žalobce zastoupen advokátem, může být samozřejmě i zde podle § 42 odst. 4 věty druhé o. s. ř. podpis advokáta nahrazen otiskem jeho podpisového razítka.

⁷ § 79 odst. 1 věta třetí o. s. ř.

⁸ Srov. Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 19 - 20.

⁹ Srov. § 9 odst. 3 písm. p) o. s. ř.

¹⁰ Terminologické rozlišení „obchodních věcí“ a „věcí vyplývajících z obchodních vztahů“ nemá v občanském soudním řádu žádný význam; oba pojmy z významového hlediska označují totéž.

¹¹ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1171.

¹² Srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 979/2010.

1.1.2. Povinnost vylicít rozhodující skutečnosti a označit důkazy

Z výše vypočtených obsahových náležitostí směnečné žaloby je zapotřebí věnovat bližší pozornost – s ohledem na zvláštní povahu uplatňovaných směnečných nároků coby nároků majících původ ve směnečné listině – otázce splnění povinnosti žalobce vylicít rozhodující skutečnosti a označit důkazy, jichž se bude v řízení dovolávat (naplnění ostatních náležitostí zpravidla v soudní praxi nezpůsobuje větší potíže, resp. ne větší než v jiných nesměnečných sporech).

1.1.2.1 Vylicení rozhodujících skutečností

Vylicením rozhodujících skutečností v žalobě (obecně vzato) žalobce jednak vymezuje (ve spojení s formulací žalobního návrhu) předmět žaloby (žalobní nárok)¹³, jednak plní (může splnit) také svou povinnost tvrzení uloženou mu v § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

Obecně platí, že v žalobě musí být rozhodující skutečnosti vyliceny takovým způsobem, aby z nich byl zřejmý skutek (skutkový děj), na jehož základě žalobce své právo uplatňuje, a to v takovém rozsahu, který umožňuje jeho jednoznačnou individualizaci (vylučuje možnost záměny s jiným skutkovým dějem).¹⁴ Nepostačí přitom pouhé všeobecné označení právního důvodu žaloby, tj. právního poměru, o který žalobce opírá žalobou uplatňovaný nárok (nedostatečným by tak bylo např. tvrzení, že žalobce své právo uplatňuje z titulu kupní smlouvy, smlouvy o půjčce apod.).¹⁵

¹³ Srov. Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 197 – 198.

¹⁴ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 79. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 505, shodně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1998, sp. zn. 2 Odon 154/97, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 17, ročníku 1998, pod číslem 119.

¹⁵ Už Hora (in Československé civilní právo procesní, díl II., Praha 1928, s. 149) v této souvislosti zdůrazňoval nutnost vylicít „všechny skutkové okolnosti jednotlivě, jak jdou

V poměrech směnečné žaloby výše řečené znamená, že požadavek řádného vyličení rozhodujících skutečností nemůže být v případě žaloby, jíž se žalobce domáhá zaplacení směnky, naplněn bez toho, aby v podané žalobě žalobce uvedl (alespoň) takové údaje, z nichž bude jednoznačně identifikovatelná směnka, na jejímž základě žalobce po žalovaném plnění požaduje. Nepostačí, jak uvedeno výše, všeobecné pojmenování žalobního důvodu (pouhé tvrzení, že žalobní nárok je uplatňován ze směnky vlastní či cizí), aniž by byly také popsány (vyličeny) jednotlivé náležitosti vymáhané směnky (případně další na směnce vyznačené doložky mající pro posouzení uplatněného nároku význam) tak, aby nebylo pochyb, o kterou konkrétní směnečnou listinu žalobce svůj nárok opírá.

Naopak zcela nadbytečné (byť z pohledu § 79 odst. 1 o. s. ř. samozřejmě nikoli zakázané) je vyličení okolností týkajících se funkce konkrétní uplatňované směnky (tj. tvrzení o tom, k čemu směnka podle ujednání účastníků, popř. jejich právních předchůdců sloužila, jaké mimosměnečné pohledávky např. zajišťovala apod.). Směnečnou žalobou jsou uplatňována práva ze směnky, nikoli z jiných právních vztahů účastníků (byť by i se směnkou souvisely či dokonce byly důvodem jejího vystavení), z hlediska identifikace skutku, na jehož základě žalobce uplatňuje své právo u soudu, ani z hlediska splnění povinnosti tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, tudíž není vyličení okolností doprovázejících vznik směnečné pohledávky potřebné.¹⁶

V případě uplatňování práv ze směnek se rovněž (snad ještě více než v jiných sporech) nabízí otázka, zda vyličení rozhodujících skutečností (a v jeho rámci zejména popis jednotlivých náležitostí směnky či jiných doložek na ni umístěných) může mít zprostředkovaně původ také v odkazu na listinu (zpravidla na samotnou směnku), kterou žalobce připojí k žalobě jako její přílohu.

za sebou a jak ze sebe plynou (...) sice stručně, ale přece úplně. Z nich, z jejich souhrnu, musí vyplynouti, o jaký právní poměr žalobce svůj nárok opírá (důvod žaloby)“.

¹⁶ Uvedené okolnosti mohou nabýt v řízení význam až v závislosti na skutečnostech, kterými žalovaný vymezí svou obranu proti žalobou uplatněnému směnečnému nároku.

Soudní praxe při výkladu ustanovení § 79 o. s. ř. a řešení otázky projednatelnosti žaloby v obecné rovině možnost zprostředkovaného vyličení rozhodujících skutečností prostřednictvím výslovného odkazu na listinný důkazní materiál připojený k žalobě připustila. Přitom ovšem současně zdůraznila, že uvedený závěr představuje výjimku ze zásady, že vyličení rozhodujících skutečností má obsahovat již samotná žaloba a jako výjimka by proto měl být aplikován restriktivně, včetně požadavku, aby z odkazu obsaženého v žalobě, bylo patrné, že připojený listinný důkaz je listinou, která popisuje nárok po skutkové stránce (že žalobce v žalobě navenek projevil vůli identifikovat skutek prostřednictvím skutkových údajů obsažených v konkrétní listině).¹⁷

Výše uvedené judikatorní závěry (včetně požadavku nahlížet na možnost vyličit rozhodující skutečnosti v žalobě prostřednictvím odkazu na připojené listinné důkazy jen jako na výjimku z pravidla), je nutné uplatnit i v případě žalob směnečných.

Lze si jistě představit, že ve výjimečných případech může být takový postup při plnění povinnosti vyličit rozhodující skutečnosti v žalobě, jíž jsou uplatňována práva ze směnky, odůvodněn konkrétními poměry projednávané věci a nebude žádný důvod jej nepřipustit.¹⁸ Jako obecné pravidlo charakterizující způsob, jakým žalobce identifikuje projednávaný skutek a plní svou povinnost tvrzení, jej však ani v případě směnečných žalob akceptovat nelze.¹⁹

¹⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2003, sp. zn. 29 Cdo 1089/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2003, pod číslem 35 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. 29 Odo 742/2006, uveřejněný pod číslem 38/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹⁸ Tak např. tvrzení o četných opakovaných převodech směnky ústící v závěr, že žalobci svědčí nepřetržitá řada indosamentů, by zřejmě mohlo být v žalobě obsaženo jen prostřednictvím odkazu na – k žalobě připojenou – směnku, na níž budou jednotlivé indosamenty vyznačeny.

¹⁹ Žalobce by tak mohl – dovedeno ad absurdum – redukovat obsah vyličení rozhodujících skutečností ve směnečné žalobě na pouhé prohlášení, že žalobce se domáhá zaplacení směnky, kterou soudu v příloze předkládá. Problémy, které by s takovým způsobem vyličení rozhodujících skutečností v žalobě mohly být spojeny (zejména v rámci zkráceného rozkazního řízení), jsou zjevné (žalovaný by např. bez toho, že by mu byla současně s vydaným směnečným platebním rozkazem doručena také kopie uplatněné směnky, mohl jen stěží identifikovat, jaký konkrétní nárok je vůči němu žalobou

V souvislosti s možností zprostředkovaného vyličení rozhodujících skutečností je vhodné pro úplnost zdůraznit, že úvahy o tom, že žalobce v konkrétní věci identifikoval skutek, na jehož základě uplatňuje své právo, prostřednictvím odkazu na připojenou listinu, mají smysl pouze tehdy, neobsahuje-li potřebné vyličení rozhodujících skutečností již sama žaloba. V opačném případě (vyličil-li žalobce všechny rozhodující skutečnosti odůvodňující jeho nárok již v žalobě) plní žalobce předložením listiny (na níž v souvislosti s příslušnou tvrzenou skutečností v žalobě odkazuje) pouze svou důkazní povinnost; okolnost, že tato listina žalobní tvrzení případně nepodporuje nebo je s ním dokonce v rozporu, proto nezpůsobuje vadu žaloby (vyličení rozhodujících skutečností obsažených v žalobě není z tohoto důvodu rozporné) a může se projevit pouze při posouzení, zda žalobce unesl ohledně tvrzené (předloženou listinou prokazované) skutečnosti důkazní břemeno.²⁰

1.1.2.2 Označení důkazů

Povinnost označit již v žalobě důkazy, jichž se žalobce bude v řízení dovolávat, patří mezi obecné náležitosti žaloby (odůvodněné zájmem na urychleném a hospodárném projednání věci) a jistě se uplatní také v případě žalob směnečných. Se zřetelem k okruhu právně významných skutečností, ohledně nichž má žalobce domáhající se zaplacení směnky, povinnost tvrzení²¹, přichází v úvahu (opět bez zřetele k tomu, zda žalobce bude současně navrhopvat, aby ve věci bylo rozhodnuto ve zkráceném rozkazním řízení směnečným platebním rozkazem nebo věc bude

uplatňován a ve lhůtě pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu na takto „vyličená“ skutková tvrzení reagovat, tedy jinak řečeno, zformulovat účinnou procesní obranu proti žalobou uplatněnému nároku). S požadavkem na alespoň stručné vyličení rozhodujících skutečností přímo v žalobě se lze ostatně (i v souvislosti se směnečnými žalobami) setkat již ve starší odborné literatuře (srov. např. Pužman, J. Žaloby a žalobní petity. Praha, 1933, s. 97 a násl.).

²⁰ Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2008, sp. zn. 29 Odo 742/2006, uveřejněný pod číslem 38/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

²¹ K tomu, jaké skutečnosti je žalobce povinen ve směnečné žalobě vyličit, srov. předchozí kapitulu.

projednána ve standardním sporném řízení) pouze označení důkazů vztahujících se k samotné (žalobou uplatněné) směnečné pohledávce, tedy zejména označení směnečné listiny, z níž žalobce vyvozuje svou pohledávku, případně dalších listin, jež bude v závislosti na povaze uplatňovaného nároku v konkrétní věci zapotřebí (protestní listiny, plné moci udělené osobě, která směnku podepsala apod.).²²

Z ustanovení § 79 odst. 2 o. s. ř. současně plyne povinnost písemné důkazy, jichž se žalobce dovolává, k žalobě (v listinné nebo v elektronické formě) připojit.²³ Co se týče směnky, děje se tak v praxi celkem pravidelně²⁴. Pomineme-li totiž situaci, kdy žalobce prokazuje svou aktivní věcnou legitimaci namísto originálu směnky soudním rozhodnutím o jejím umoření, je směnka základním legitimačním prostředkem žalobce a bez jejího předložení nelze jednoznačný závěr o aktivní věcné legitimaci žalobce vůbec učinit. Originál směnečné listiny proto tak jako tak musí být, chce-li být žalobce ve sporu úspěšný, soudu dříve či později předložen, přičemž žalobce nemá žádného rozumného důvodu, proč by jej soudu nepředložil již spolu s podanou žalobou.²⁵

Žalobcem předložená směnka pak zůstává po celou dobu řízení uložena u soudu²⁶ a žalobci je vrácena až po právní moci rozhodnutí, kterým se řízení končí.²⁷

²² Vznikne-li v závislosti na dalším průběhu řízení potřeba provést i jiné než v žalobě označené důkazy (typicky se bude jednat o důkazy vztahující se ke skutečnostem, jimiž se žalovaný povinnosti zaplatit žalobcem vymáhanou směnku brání), může žalobce za podmínek stanovených § 118b, § 119a a § 205a o. s. ř. své důkazní návrhy pochopitelně doplnit i v další fázi řízení.

²³ Nesplnění této povinnosti ovšem nemůže být důvodem zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby, neboť nejde o nedostatek podmínky řízení ani o vadu žaloby. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. října 2002, sp. zn. 21 Cdo 370/2002, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2002, pod číslem 209.

²⁴ Předložení směnky soudu nepřichází v úvahu v jiné než listinné podobě. Konverzi směnky do dokumentu obsaženého v datové zprávě nebo datovém souboru zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, nepřipouští (viz § 24 odst. 5 písm. b/ tohoto zákona).

²⁵ Navrhuje-li žalobce, aby ve věci bylo rozhodnuto ve zkráceném rozkazním řízení, je předložení směnky dokonce podmínkou pro vydání směnečného platebního rozkazu, jak je vyloženo níže.

²⁶ Podle § 173 odst. 1 Instrukce č. 505/2001-Org Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, soud při předložení originálu směnky pro spis pořídí ověřenou fotokopii a originál směnky uloží v ohnivzdorné

1.2 Věcná a místní příslušnost

1.2.1 Věcná příslušnost

K projednání a rozhodnutí sporů týkajících se směnek (tedy i sporů o zaplacení směnky) jsou podle § 9 odst. 3 písm. p) o. s. ř. v prvním stupni příslušné krajské soudy. Pro určení věcné příslušnosti přitom v případě směnečných sporů není významná hodnota sporu ani postavení účastníků (tedy to, zda je některý z účastníků podnikatelem, popř. zda je zapsán v obchodním či jiném rejstříku).

1.2.2 Místní příslušnost

Obecná pravidla pro určení místní příslušnosti stanovená v § 84 a násl. o. s. ř. se uplatní i ve věcech směnečných. Soudem místně příslušným k projednání a rozhodnutí směnečné věci tak bude především krajský soud, v jehož obvodu je obecný soud žalovaného (§ 84 až 85a o. s. ř.). V úvahu přichází také určení místní příslušnosti podle § 86 o. s. ř. v případech, kdy žalovaný, ač je občanem České republiky, nebude mít (buď vůbec, nebo v České republice) obecný soud, kdy žalovaný nebude mít v České republice jiný příslušný soud a kdy žaloba směřuje proti zahraniční osobě. Konečně vedle obecného soudu žalovaného může být jako soud na výběr daný ve smyslu § 87 odst. 1 písm. e) o. s. ř. místně příslušným také krajský soud, v jehož obvodu je platební místo směnky, jejíhož zaplacení

skříni v zalepené obálce nadepsané spisovou značkou a položkou evidence směnek lomené letopočtem. Stejný údaj se vyznačí i na fotokopii směnky založené ve spise.

²⁷ Shodně Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 475.

se žalobce domáhá.²⁸ Volba mezi obecným a na výběr daným soudem náleží žalobci.

Ustanovení § 87 odst. 1 písm. e) o. s. ř. o určení místní příslušnosti na výběr dané nebude ovšem možné použít tehdy, bude-li se platební místo směnky sice nacházet v České republice, žalovaný směnečný dlužník však bude mít bydliště na území jiného členského státu Evropské unie. V takovém případě bude nutné postupovat podle pravidel pro určení (mezinárodní a místní) příslušnosti stanovených nařízením Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (tzv. nařízení Brusel I), jež má před národním právem aplikační přednost.²⁹ Tato pravidla jsou nicméně obdobná těm, která stanoví ustanovení § 87 odst. 1 písm. e) o. s. ř. Jak totiž plyne z čl. 5 odst. 1 písm. a) nařízení Brusel I,³⁰ příslušnost českého soudu k projednání a rozhodnutí výše uvedené věci bude dána tehdy, zvolí-li žalobce místo soudu příslušného podle čl. 2 nařízení (tj. soudu příslušného podle bydliště žalovaného) soud na výběr daný, kterým je soud, v jehož obvodu by měl být žalobou uplatněný závazek dle rozhodného práva splněn (tedy jinak řečeno, je-li předmětem řízení směnečný závazek žalovaného, soud, v jehož obvodu je platební místo směnky).

²⁸ Platební místo může být na směnce vyjádřeno přímo (srov. čl. I. § 1 bod 5. a § 75 bod 4. ZSŠ), prostřednictvím domicilu (srov. čl. I. § 4 ZSŠ) nebo jím může být tzv. zákonné platební místo (srov. čl. I. § 2 odst. 3 a § 76 odst. 3 ZSŠ).

²⁹ Srov. v této souvislosti čl. 3 nařízení Brusel I.

³⁰ Čl. 5 odst. 1 nařízení Brusel I sice v souvislosti s příslušností na výběr danou hovoří o sporech, jejichž předmětem je „smlouva nebo nároky ze smlouvy“, uvedené pojmy je však třeba vykládat (nikoli doslovně) tak, že se jimi rozumí nejen nároky z uzavřených smluv, ale rovněž nároky odpovídající závazkům převzatým jednou stranou vůči straně druhé, aniž by současně došlo k uzavření smlouvy. Takovému vymezení přitom nároky plynoucí ze směnky nepochybně odpovídají. Shodně Šuk in David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 1783 – 1784, nebo Simon in Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. Evropské mezinárodní právo procesní. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2894. Oporu pro uvedený názor lze najít také v řadě rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (srov. za všechna např. rozhodnutí ze dne 20. ledna 2005 ve věci Petra Engler proti Janus Versand GmbH, C-27/02, dostupné na webových stránkách <http://eur-lex.europa.eu>).

1.3 Možné způsoby projednání směnečných věcí

Žalobou uplatněné nároky ze směnek mohou být v civilním soudním řízení projednány a rozhodnuty buď v běžném sporném řízení, nebo v jeho zjednodušené formě, ve zkráceném rozkazním řízení. Vzhledem k tomu, že v soudní praxi představuje uplatňování práv ze směnek cestou řízení nezkráceného jen zanedbatelnou část směnečné soudní agendy, bude v další části práce pojednáno nejprve o zkráceném směnečném rozkazním řízení.

2. ZKRÁCENÉ ROZKAZNÍ ŘÍZENÍ

2.1 Smysl a účel zvláštní úpravy

Zkrácené směnečné rozkazní řízení je tradičním procesním nástrojem rychlého, ekonomického a účelného projednání směnečné žaloby a rozhodnutí o jí uplatněných směnečných nárocích, plně odrážející zvláštní povahu těchto nároků. Jeho úprava je (společně se zkráceným šekovým řízením) provedena v § 175 o. s. ř. Již Hora k důvodům pro samostatnou úpravu zvláštního (směnečného) řízení uváděl³¹, že „důvody, jež mluví pro zvláštní řízení, (...) vězí podstatně ve zvláštní vlastnosti nároku, o jehož uplatňování jde“. Tato zvláštní vlastnost, pokud jde o řízení směnečné, pak „záleží v tom, že jde o nárok peněžní (...), a sice takový, jež lze ihned dokázat, a to zvláštním, zákonem uznaným způsobem – totiž listinami zvláště kvalifikovanými. Zde obsah nároku nevyžaduje sám sebou zvláštního řízení, nýbrž zvláštní jeho povaha, hledíc k dokazatelnosti jeho.“ Kovařík pak v tomto směru dodává³², že „v tomto procesním institutu se odráží jak abstraktní, nesporný a přímý charakter směnečných obligací,

³¹ Hora, V. Učebnice civilního práva procesního. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947, s 536.

³² Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 474.

tak také potřeba rychlého oběhu směnek i možnost pružně mobilizovat peněžité prostředky, právo na jejichž výplatu směnka ztělesňuje. Pojetí směnečného platebního rozkazu odpovídá přísnosti směnečných závazků, je procesním projevem tohoto hmotněprávního charakteru směnky”.³³

Smyslem směnečného rozkazního řízení je umožnit žalobci dosáhnout relativně rychle jen na základě obsahu žaloby a předložených listin (tj. bez slyšení žalovaného, bez jednání a bez dokazování) vydání soudního rozhodnutí v podobě směnečného platebního rozkazu. Případná obrana žalovaného sice není zcela vyloučena³⁴, „přesouvá“ se však až do další fáze řízení, tj. do doby po rozhodnutí soudu o žalobou uplatněném nároku směnečným platebním rozkazem.

2.2 Podmínky vydání směnečného platebního rozkazu

2.2.1 Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu

Na rozdíl od běžného platebního rozkazu lze směnečný platební rozkaz vydat jen na výslovný návrh žalobce.³⁵ Lze souhlasit s Kovaříkem³⁶, který takovou úpravu nepovažuje za zcela logickou, poukazuje přitom na skutečnost, že „v běžných věcech, kde lze rozhodnout o neomezené částce platebním rozkazem i bez návrhu na základě pouhých tvrzení žalobce, podmínka návrhu na vydání platebního rozkazu není. Kdežto

³³ Lze mít sice určité pochybnosti o tom, zda i v současné době, kdy jsou směnky v tuzemských právních poměrech v zásadě až na výjimky používány jen jako prostředek zajištění jiných (nesměnečných) pohledávek, stále ještě odůvodňuje zvláštní úpravu směnečného rozkazního řízení potřeba rychlého oběhu směnek a možnost jejich bezproblémové a hlavně rychlé směnitelnosti za peníze; ostatní (zejména Horou) uváděné důvody však potřebu zvláštní úpravy zkráceného směnečného rozkazního řízení mohou nepochybně odůvodnit i v současných poměrech.

³⁴ Taková právní úprava by byla zjevně v rozporu s ústavně zakotveným principem rovnosti účastníků řízení (srov. čl. 96 odst. 1 Ústavy a čl. 37 odst. 3 LZPS) jakožto jedné ze stěžejních zásad spravedlivého procesu.

³⁵ § 175 odst. 1 věta první o. s. ř.

³⁶ Kovařík, Z. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení, část druhá, Bulletin advokacie číslo 10, ročník 2000, s. 11.

ve směnečném řízení, kde nestačí jen pouhá tvrzení, ale žalobce je musí osvědčit potřebnými listinami a tedy existence jeho nároku je nepoměrně pravděpodobnější, bez návrhu touto formou rozhodnout nelze.“

Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu může být obsažen již přímo v žalobě (což bývá v praxi také nejčastější případ), lze jej však nepochybně učinit i později samostatným podáním³⁷. V takovém případě je nutné považovat dodatečně učiněný návrh žalobce na vydání směnečného platebního rozkazu za součást žaloby a jako takový jej spolu se žalobou a vydaným směnečným platebním rozkazem žalovanému také doručit.³⁸

2.2.2 Předložení prvopisu směnky a dalších listin nutných k uplatnění práva

Vyřízení žaloby formou směnečného platebního rozkazu dále předpokládá³⁹, že spolu se žalobou předloží žalobce soudu prvopis směnky, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat, jakož i další listiny nutné k uplatnění žalovaného nároku.

Směnka musí být soudu předložena v prvopisu (tj. jako originální směnečná listina), kopie (byť ověřené) nejsou přípustné. Prvopisem směnky je přitom rovněž také každý stejnopis směnky cizí.⁴⁰

Z dalších listin, jež bude nutné soudu předložit s ohledem na povahu uplatňovaného nároku, bude přicházet v úvahu především protestní

³⁷ Občanský soudní řád neobsahuje v tomto směru žádné výslovné omezení (nestanoví lhůtu, jež by určovala nejzazší okamžik, kdy lze vydání směnečného platebního rozkazu navrhnout). Za odpovídající smyslu a účelu směnečného rozkazního řízení by nicméně nebylo možné považovat takový postup soudu, který by ve věci rozhodl směnečným platebním rozkazem na základě návrhu žalobce učiněného až v době, kdy již soud začal činit úkony směřující k přípravě jednání (kdy již např. zjistil stanovisko žalovaného k podané žalobě, nařídil přípravné jednání podle § 114c o. s. ř. apod.), popř. poté, kdy již soud k projednání dané věci nařídil jednání (takový postup by ostatně nebyl ani v souladu se zásadou hospodárnosti řízení).

³⁸ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1170 - 1171, shodně také Handl, V., Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha 1985, I. díl, s. 771

³⁹ Srov. § 175 odst. 1 věta první o. s. ř.

⁴⁰ Srov. čl. I. § 64 ZSŠ.

listina⁴¹, dále listiny prokazující převod nebo přechod práv ze směnky na žalobce, není-li tato skutečnost zřejmá již ze směnky samotné⁴², průkaz plné moci toho, kdo za žalovaného směnku podepsal atd. Okruh listin, které bude nezbytné soudu spolu s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu předložit, se bude lišit v té či oné konkrétní věci v závislosti na povaze uplatňovaného nároku a postavení účastníků řízení.

Jak bylo již výše uvedeno v souvislosti s výkladem o náležitostech (směnečné) žaloby, sama skutečnost, že žalobce nepřipojí k žalobě v prvopisu směnku, případně další listiny vyžadované § 175 odst. 1 o. s. ř., nepředstavuje nedostatek podmínky řízení nebo vadu žaloby, soud proto není ani povinen žalobce k předložení těchto listin vyzývat postupem podle ustanovení § 104 odst. 2, popřípadě § 43 odst. 1 o. s. ř.⁴³ Absence těchto listin bude mít (v této fázi řízení) za následek pouze to, že nebudou splněny předpoklady pro vydání směnečného platebního rozkazu a soud v souladu s § 175 odst. 1 in fine o. s. ř. nařídí k projednání věci jednání.⁴⁴

Exkurs: rozhodnutí o umoření směnky

V právní teorii nepanuje shoda ohledně řešení otázky, zda rozhodnutí o umoření směnky vydané v řízení podle § 185i a násl. o. s. ř. lze považovat za listinu, jež je způsobilá nahradit (z hlediska naplnění

⁴¹ K tomu, kdy je podle zákona směnečného a šekového k výkonu práv ze směnky zapotřebí nechat zřídit protest, srov. čl. I. § 35 a § 43 a násl. ZSŠ.

⁴² Může se jednat např. o smlouvu o převodu rektasměnky (o postoupení pohledávky), smlouvu o prodeji podniku, jehož součástí vymáhaná směnka je, rozhodnutí soudu o dědictví atd.

⁴³ V soudní praxi se lze nicméně setkat s tím, že soudy (jakkoli jim zákon takovou povinnost neukládá) žalobce, který v žalobě navrhl, aby ve věci bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, potřebné listiny však soudu nepředložil, vyzývají, aby tak učinil alespoň dodatečně (aniž by samozřejmě s případným nepředložením požadovaných listin spojovaly následky vyplývající z § 43 odst. 2 nebo § 104 odst. 2 o. s. ř.). Zákon nepochybně takový postup soudům nezakazuje a z praktických důvodů s ním lze jen souhlasit.

⁴⁴ David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 827; v soudní praxi srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. dubna 1994, sp. zn. 5 Cmo 74/94, uveřejněné pod číslem 53/1995 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek.

požadavků kladených § 175 odst. 1 o. s. ř. na předložení potřebných listin) prvopis směnky. Podle Steinera⁴⁵ se nemohou usnesení o umoření směnky stát podkladem pro vydání směnečného platebního rozkazu, neboť „nejsou její věrnou kopií přesto, že jim jsou jinak ze zákona přiznávány jak účinky náhradní tak konstitutivní“. V této souvislosti Steiner dále zdůrazňuje, že „z pouhého usnesení o jejich umoření nelze usoudit úplně na jejich pravost, tj. vyloučit možnost, že směnka nebyla snad zfalšována. V důsledku toho by pak nebyl naplněn ani požadavek zákona připouštějící vydání platebního rozkazu směnečného pouze u těch směnek, o jejichž pravosti není žádného důvodu pochybovat“. Naopak Kovařík⁴⁶ nepovažuje předložení rozhodnutí o umoření směnky za překážku vydání směnečného platebního rozkazu. Uvádí, že „toto rozhodnutí je podle § 185s o. s. ř. nadále listinou, ve které je nárok ztělesněn. Nejde tedy jen o důkaz o existenci práva, jen pouhou legitimaci. (...) Není tedy důvod nepostavit i toto rozhodnutí na roveň prvopisu směnky.“⁴⁷

Přikláním se k druhému z uvedených výkladů. Z § 185s o. s. ř. jednoznačně plyne, že jedním z účinků usnesení soudu, kterým je listina prohlášena za umořenou, je také to, že takové rozhodnutí umořenou listinu nahrazuje. Platí-li současně, že směnka jako cenný papír nemůže bez vazby na listinu existovat⁴⁸, je nutné vycházet z toho, že rozhodnutí o umoření směnky je vskutku ztělesněním samotného směnečného práva a z pohledu požadavků kladených § 175 odst. 1 o. s. ř. také rovnocennou náhradou originálu směnečné listiny. Na tomto závěru přitom nemůže nic změnit ani skutečnost, že bezprostřední přezkum pravosti směnečné listiny předpokládaný § 175 odst. 1 o. s. ř. nebude v případě usnesení o umoření

⁴⁵ Srov. Handl, V., Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha 1985, I. díl, s. 772

⁴⁶ Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 477.

⁴⁷ Shodně též Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1171

⁴⁸ Závislost práva a listiny je jedním z definičních znaků směnky, k tomu srov. např. Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol. Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 12 a násl. a s. 338, ve starší literatuře pak např. Hermann-Otavský, K. Exkurs o papírech cenných (in Sedláček, J., Rouček, F. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: V. Linhart, 1937, díl VI., s. 140).

směnky možný (ve vztahu k umořovacímu usnesení by se mohl z povahy věci takový přezkum v zásadě omezit jen na zkoumání pravosti samotného usnesení, o což zjevně při zkoumání podmínek stanovených § 175 odst. 1 o. s. ř. pro vydání směnečného platebního rozkazu nejde).⁴⁹

K závěru, podle něhož lze na základě usnesení o umoření směnky k návrhu žalobce rozhodnout ve věci směnečným platebním rozkazem, se nakonec přiklonila i současná soudní praxe.⁵⁰

2.2.3 Předběžné posouzení směnky soudem

Před vydáním směnečného platebního rozkazu musí soud provést prověrku předložené směnečné listiny, o níž žalobce opírá svůj žalobní nárok a posoudit, zda zde není (se zřetelem k jejímu obsahu, podobě, úpravě apod.) důvod pochybovat o její pravosti.⁵¹ Stanoví-li § 175 odst. 1 o. s. ř. jako jednu z podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu předložení „směnky“, bude muset soud již v této fázi řízení rovněž vyhodnotit, zda daná listina (byť z hlediska pravosti žádné pochybnosti nevzbuzuje) vůbec může být směnkou, tedy jinak řečeno, zda splňuje všechny náležitosti vyžadované pro směnku směnečným zákonem⁵² a lze proto na ni z formálního hlediska jako na směnku platnou nahlížet.⁵³

⁴⁹ Závěr o tom, že zde není důvod k pochybnostem o pravosti směnky, na jejímž základě se žalobce domáhá požadovaného plnění, je ostatně – jak vyloženo níže – jen předběžný a pro další průběh řízení valný význam nemá. Ani v situaci, kdy soud může směnečnou listinu přezkoumat bezprostředně, totiž nelze reálně očekávat, že by – jen na základě pouhého nahlédnutí na směnku – mohl ohledně pravosti zkoumané listiny soud učinit nějaký kvalifikovaný závěr, jenž by byl pro další průběh řízení využitelný.

⁵⁰ Srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. května 2012, sp. zn. 29 Cdo 478/2010.

⁵¹ § 175 odst. 1 věta první o. s. ř.

⁵² Z tohoto pohledu byla výstižnější úprava obsažená v § 557 c. ř. s., která výslovně zmiňuje jako jeden z předpokladů pro vydání platebního příkazu ve směnečném řízení (vedle absence pochybností o pravosti směnky) také to, že předložená listina má všechny náležitosti platné směnky. Soudní praxe nicméně uvedený závěr jednotně přijímá – viz např. rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. července 2008, sp. zn. 5 Cmo 267/2008, uveřejněný v časopise Právní rozhledy číslo 23, ročníku 2008, s. 879.

⁵³ K náležitostem směnky srov. ve vztahu ke směnce cizí čl. I. § 1 a ve vztahu ke směnce vlastní čl. I. § 75 ZSŠ.

Závěr o tom, že listina uvedeným požadavkům vyhovuje, činí soud bez dokazování⁵⁴; jde o závěr pouze předběžný, který konečný výsledek sporu nikterak nepředjímá.⁵⁵

Předmětem zkoumání soudu při posuzování podmínek pro vydání směnečného platebního rozkazu by naopak neměly být okolnosti (bez zřetele k tomu, že je žalobce v podané žalobě vylíčil) se směnkou přímo nesouvisející, typicky okolnosti mající původ v mimosměnečných vztazích účastníků. I kdyby měl soud např. pochybnosti o tom, zda vskutku existuje kauzální vztah, který měl být podkladem pro vystavení konkrétní směnky, nemělo by to být důvodem, pro který v dané věci směnečný platební rozkaz nevydá.

Zde se ovšem nabízí otázka, zda stejným způsobem by měl soud postupovat (zda by měl směnečný platební rozkaz vydat) i v situaci, kdy sám žalobce – byť z pohledu § 79 odst. 1 o. s. ř. zcela nadbytečně – v podané žalobě v rámci vylíčení rozhodujících skutečností uvede okolnosti, z nichž bude zřejmé, že žalovaný (s ohledem na kauzální poměr účastníků) není podle směnky povinen plnit (ze žalobních tvrzení bude např. vyplývat, že jde o směnku planou, tj. směnku, pro jejíž vystavení zde nebyl žádný hospodářský důvod, popř. že jde dokonce o směnku s hospodářským důvodem nepřipustným, neboť měla zajišťovat pohledávku, jejíž zajištění tímto způsobem je zákonem zakázané). Domnívám se, že v těchto případech nelze po soudu rozumně požadovat, aby byl nucen návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu – jakkoli jinak mohou formálně být podmínky pro jeho vydání splněny – vyhovět.⁵⁶ Takový postup by bylo podle mého názoru možné považovat minimálně za odporující požadavkům, jež na soudy při projednávání konkrétního sporu z hlediska ochrany

⁵⁴ Shodně např. Češka, Z. a kol. Občanské právo procesní. Panorama Praha 1989, s. 205.

⁵⁵ Není proto vyloučeno a v soudní praxi k tomu samozřejmě také dochází, že soud na základě námitek nakonec po provedeném dokazování dospěje ohledně pravosti či platnosti směnky k závěru zcela opačnému, než původně (podle toho, jak se směnka při předběžném posouzení jevila) učinil.

⁵⁶ Opačně např. Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 480.

oprávněných zájmů fyzických a právnických osob klade občanský soudní řád v ustanovení § 2 o. s. ř.⁵⁷

2.2.4 Povaha uplatněných nároků

Směnečným platebním rozkazem lze rozhodnout jen o nárocích vyplývajících z ustanovení čl. I. § 48 a § 49 ZSŠ. Jiné než (tyto) směnečné nároky nelze ve zkráceném rozkazním směnečném řízení uplatňovat, a to bez ohledu na to, zda mají se směnkou případně nějakou souvislost. Soud proto musí ještě před vydáním směnečného platebního rozkazu posoudit, zda uplatněné nároky odpovídají uvedeným ustanovením; zjistí-li, že tomu tak není (tj. že žalobce uplatňuje jiná práva, popřípadě v částce vyšší než by odpovídalo uvedeným nárokům), bude moci vyhovět návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu jen do výše práv řádně uplatněných a ve zbývajícím rozsahu nařídí k projednání žalobcova nároku (v části, o níž nebylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem) jednání. Ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. sice výslovnou oporu pro takový postup soudu neposkytuje, v právní teorii je však závěr, podle kterého lze směnečným platebním rozkazem rozhodnout také jen o části žalobou uplatněného nároku, přijímán naprosto jednotně.⁵⁸

⁵⁷ Podle tohoto ustanovení v občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob.

⁵⁸ Srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1172, Handl, V., Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha 1985, I. díl, s. 772 – 773, Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 479.

2.2.5 Známý pobyt žalovaného

Občanský soudní řád výslovně nestanoví, na rozdíl od úpravy běžného platebního rozkazu⁵⁹, že rozhodnutí o žalobou uplatněném nároku formou směnečného platebního rozkazu brání skutečnost, že pobyt žalovaného není znám. Vydání směnečného platebního rozkazu však přesto v takové situaci podle mého názoru v úvahu přicházet nebude. Je-li již na základě obsahu spisu (případně ve spojení s tím, co je soudu známo z jeho úřední činnosti) zřejmé, že žalovaný je neznámého pobytu, nemělo by vydání směnečného platebního rozkazu, jakkoli tomu zákon formálně nebrání, z hlediska hospodárnosti řízení žádný smysl; takový směnečný platební rozkaz by byl nedoručitelný již v okamžiku svého vydání, přičemž soudu by nezbylo, než jej následně zrušit a k projednání věci stejně nařídit jednání⁶⁰. Je zřejmé, že takový postup by jen stěží mohl vést k naplnění účelu občanského soudního řízení (tj. zejména vést k rychlé a účinné ochraně práv)⁶¹ a nebyl by ničím jiným, než neodůvodněným průtahem v řízení.⁶²

⁵⁹ Srov. § 172 odst. 2 písm. a) o. s. ř.

⁶⁰ Viz výklad podaný níže v kapitole 2.4.2.

⁶¹ Srov. § 6 o. s. ř.

⁶² Na druhou stranu je nutné připustit, že vydá-li soud i přes výše řečené směnečný platební rozkaz v situaci, kdy pobyt žalovaného není znám, nepovede tato skutečnost bez dalšího sama o sobě ke zrušení směnečného platebního rozkazu. Zjistí-li soud v takovém případě dříve, než směnečný platební rozkaz zruší z důvodu jeho nedoručení, pobyt žalovaného (což nelze ve výjimečných případech vyloučit), nelze předchozí (z pohledu zásady hospodárnosti řízení sice nesprávný) postup soudu považovat za takovou vadu řízení, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a pro niž by směnečný platební rozkaz nemohl obstát.

2.3 Vydání směnečného platebního rozkazu

Jsou-li splněny výše uvedené formální předpoklady (tj. žalobce požaduje přiznat pouze nároky odpovídající zákonu směnečnému a šekovému, předložil soudu prvopis směnky, o jejíž pravosti není důvodu pochybovat, případně i další listiny nutné k uplatnění žalovaného nároku a navrhl, aby soud rozhodl ve věci formou směnečného platebního rozkazu), je soud povinen⁶³ rozhodnout ve zkráceném řízení směnečným platebním rozkazem.⁶⁴

Směnečný platební rozkaz může vydat (na rozdíl od platebního rozkazu podle § 172 o. s. ř.) jen soudce.⁶⁵ Jiným soudním osobám (vyšším soudním úředníkům, asistentům soudců, justičním čekatelům, soudním tajemníkům) zákon toto oprávnění nesvěřuje.⁶⁶ Je otázkou, zda lze pro takovou odlišnou úpravu najít dostatečné odůvodnění. Z hlediska nároků, které na rozhodující soudní osobu v souvislosti s posouzením předpokladů, za nichž lze ve věci rozhodnout ve zkráceném rozkazním řízení, klade zákon, se úprava směnečného rozkazního řízení od rozkazního řízení podle § 172 o. s. ř. odlišuje v zásadě jen v tom, že vyžaduje předběžné posouzení žalobcem předložených listin, zejména směnky samotné (v tom ohledu, zda zde není důvod pochybovat o její pravosti a zda se taková listina jeví být z formálního hlediska vůbec smenkou) a poměření toho, zda žalobcem uplatněné nároky odpovídají svou povahou nárokům, jež lze ve zkráceném směnečném rozkazním řízení požadovat. Lze očekávat, že posouzení uvedených předpokladů pro vydání směnečného platebního rozkazu by nemělo činit větší obtíže ani výše označeným

⁶³ Srov. slova „vydá na jeho návrh“ v ustanovení § 175 odst. 1 větě první o. s. ř.

⁶⁴ Samozřejmým předpokladem vydání směnečného platebního rozkazu je, že takovému postupu nebrání zjištěný nedostatek podmínek řízení (§ 103 o. s. ř.); k otázce (ne)známého pobytu žalovaného pak srov. předchozí kapitolu.

⁶⁵ Podle § 36a odst. 3 o. s. ř. bude soud rozhodovat samosoudcem.

⁶⁶ Srov. § 10 odst. 1 zákona č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, § 36a odst. 5 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů a § 6 odst. 2 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

odborným zaměstnancům soudu, na které by bylo možné v tomto směru rozhodovací působnost soudce přenést.⁶⁷

Ve směnečném platebním rozkazu soud žalovanému uloží, aby do tří dnů⁶⁸ od jeho doručení zaplatil žalobci požadovanou částku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá.⁶⁹

Náležitosti písemného vyhotovení směnečného platebního rozkazu zákon výslovně nestanoví.⁷⁰ Nelze mít však žádné pochybnosti o tom, že součástí výrokové části směnečného platebního rozkazu bude nezbytně právě vyslovení výše uvedené povinnosti, v níž spočívá samotná podstata směnečného platebního rozkazu. V poučení pak soud uvede, jaké důsledky jsou spojeny s tím, že žalovaný včas námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu nepodá, popřípadě námitky včas podané neodůvodní, jak bude naloženo s námitkami podanými opožděně nebo osobou k tomu neoprávněnou⁷¹ a jak bude postupovat v případě, že žalovaný ve stanovené lhůtě řádně odůvodněné námitky podá.⁷² Poučení v písemném vyhotovení směnečného platebního rozkazu musí konečně obsahovat také konkrétní poučení o tom, že opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení je odvolání⁷³, o délce odvolací lhůty a o tom, u kterého soudu se

⁶⁷ Vydání směnečného platebního rozkazu pověřeným vyšším soudním úředníkem výslovně připouští např. slovenská úprava. Viz § 5 písm. a) zákona 549/2003 Z. z., o súdnych úradníkoch. K tendenci posilovat tzv. úřednické rozhodování v civilním soudním řízení se naopak kriticky staví Winterová (viz Nad perspektivami českého civilního procesu, Právní rozhledy číslo 19, ročník 2008, s. 706 a násl.), která nepovažuje za vhodné, aby soudní úředník (zejména s ohledem na odlišné postavení soudce a soudního úředníka) vydával rozhodnutí jménem soudu a směřující navenek.

⁶⁸ K otázce přiměřenosti lhůty (zejména v souvislosti s nálezem Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12) srov. kapitolu 3.2.1 a výklad tam podaný.

⁶⁹ § 175 odst. 1 věta první o. s. ř.

⁷⁰ K písemnému vyhotovení směnečného platebního rozkazu používají soudy v praxi téměř výlučně kancelářský vzor č. 108 vydaný Ministerstvem spravedlnosti České republiky.

⁷¹ § 175 odst. 3 o. s. ř.

⁷² § 175 odst. 4 o. s. ř.

⁷³ § 175 odst. 6 o. s. ř.

odvolání podává⁷⁴ a poučení o možnosti vést podle směnečného platebního rozkazu výkon rozhodnutí (soudní exekuci).

Odůvodnění směnečný platební rozkaz obsahovat nemusí, což je ostatně vlastní všem formám rozhodnutí vydaným ve zkráceném rozkazním řízení. V praxi se lze výjimečně setkat s tím, že soudy v písemném vyhotovení směnečného platebního rozkazu odůvodňují výrok o nákladech řízení, a to tehdy, nepřiznávají-li žalobci jím požadovanou náhradu nákladů řízení v plné výši, popřípadě vůbec. Taková situace může nastat jednak v případech, kdy soud dospěje k závěru, podle kterého žalobcem vynaložené náklady řízení nebyly ve smyslu ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. potřebné k účelnému uplatňování práva, jednak v případech, kdy soud bude rozhodovat o nákladech řízení podle pravidel stanovených v § 146 a § 150 o. s. ř.⁷⁵ (aplikace ustanovení § 143 a § 147 o. s. ř. zřejmě nebude u směnečného platebního rozkazu z povahy věci přicházet v úvahu). Mám za to, že výše uvedený postup soudu, vedoucí k tomu, že účastníkům se dostane srozumitelného a přezkoumatelného vysvětlení základních důvodů, proč o nákladech řízení bylo směnečným platebním rozkazem rozhodnuto odlišně od požadavku žalobce, je správný.

⁷⁴ K následkům chybného poučení, popřípadě neobsahuje-li písemné vyhotovení rozhodnutí vůbec poučení o odvolání, lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se odvolání podává, srov. § 204 odst. 2 o. s. ř.

⁷⁵ Tak tomu bude v situaci, kdy soud rozhodne nejpozději při vydání směnečného platebního rozkazu o částečném zastavení řízení nebo zčásti žalobu odmítne, resp. v případech, kdy soud dospěje na základě skutečností, jež vyšly najevo ještě před vydáním směnečného platebního rozkazu, k závěru, že zde jsou důvody hodné zvláštního zřetele, pro které žalobci náhradu nákladů řízení výjimečně zcela nebo zčásti nepřizná.

2.4 Doručování směnečného platebního rozkazu

2.4.1 Doručování směnečného platebního rozkazu

Směnečný platební rozkaz musí být žalovanému doručen do vlastních rukou⁷⁶; náhradní doručení zákon (na rozdíl od platebního rozkazu vydaného podle § 172 o. s. ř.) nevylučuje⁷⁷, žalovanému jej lze tedy doručit také uložením podle § 49 odst. 4 o. s. ř. V úvahu přichází rovněž doručování do ciziny.

Má-li žalovaný již v této fázi řízení zástupce s procesní plnou mocí, popřípadě s plnou mocí pro určité úkony, která zástupce opravňuje také k převzetí doručovaných písemností, nelze z dikce § 175 odst. 1 věty druhé o. s. ř. „musí být doručen do vlastních rukou žalovaného“ dovozovat, že směnečný platební rozkaz musí být doručen (ať již výlučně nebo také) takto zastupovanému účastníkovi. V takovém případě soud v souladu s ustanovením § 50b odst. 1, 2 a 3 o. s. ř. doručí směnečný platební rozkaz pouze zástupci žalovaného.⁷⁸

Povinnost doručit směnečný platební rozkaz do vlastních rukou také žalobci zákon výslovně nestanoví⁷⁹, postačí tudíž i obyčejné doručení podle § 50 o. s. ř.⁸⁰ Nutno ovšem zmínit, že v odborné literatuře se lze v této souvislosti setkat i s názorem opačným, vycházejícím z povahy směnečného

⁷⁶ § 175 odst. 1 věta druhá o. s. ř.

⁷⁷ Shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. června 1999, sp. zn. 20 Cdo 419/99, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 11, ročník 1999, pod číslem 118. Ojedinele je v literatuře zastáván i názor opačný (viz David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s 827 – 828), poukazující na absenci věcných důvodů pro odlišnou úpravu možnosti náhradního doručení běžného a směnečného platebního rozkazu, s tím, že spíše lze najít důvody pro to, aby i v případě směnečného platebního rozkazu bylo náhradní doručení vyloučeno. Jakkoli mám za to, že z platného znění občanského soudního řádu vyloučení možnosti náhradního doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému neplyne, lze nepochybně souhlasit s tím, že uvedená úprava není (s ohledem na důsledky, jež jsou s doručením směnečného platebního rozkazu spojeny) zcela vyhovující.

⁷⁸ Srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 18. října 2007, sp. zn. III. ÚS 162/07, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročník 2008, pod číslem 110.

⁷⁹ Srov. § 49 odst. 1 a § 175 o. s. ř.

⁸⁰ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1173.

platebního rozkazu jakožto rozhodnutí ve věci samé, majícího účinky pravomocného rozsudku, z čehož je pak dovozována nezbytnost analogické aplikace ustanovení § 158 odst. 2 o. s. ř. upravujícího doručování rozsudku. Současně je v této souvislosti zdůrazňováno, že „součástí směnečného platebního rozkazu je i výrok o nákladech, proti němuž může podat odvolání nejen žalovaný, ale i žalobce“.⁸¹

Uvedenou argumentaci nepovažují za přesvědčivou. Směnečný platební rozkaz je sice formou rozhodnutí ve věci samé a nejsou-li proti němu podány námitky, nabývá účinků pravomocného rozsudku, z toho ale ještě nelze podle mého názoru usuzovat na potřebu analogické aplikace ustanovení § 158 odst. 2 o. s. ř. (které ve vztahu k rozsudku stanoví povinnost doručení do vlastních rukou účastníka). V situaci, kdy ustanovení § 49 odst. 1 o. s. ř. jednoznačně určuje, že do vlastních rukou se doručují jen písemnosti, u nichž tak stanoví zákon, přičemž současně pro směnečný platební rozkaz zákon takovou povinnost nestanoví, není analogická aplikace jiného ustanovení občanského soudního řádu (určujícího ve vztahu ke konkrétnímu rozhodnutí soudu povinnost doručit jej do vlastních rukou) na místě. Případný není ani poukaz na to, že součástí směnečného platebního rozkazu je i výrok o nákladech řízení; nákladový výrok bývá běžně součástí celé řady soudních rozhodnutí nemeritorní povahy (např. usnesení o zastavení řízení, odmítnutí žaloby apod.), o nichž občanský soudní řád rovněž nestanoví, že by je bylo nutné doručovat do vlastních rukou účastníků (aniž by k takové úpravě byly ze strany právní teorie nebo soudní praxe vznášeny jakékoliv výhrady).

Spolu s písemným vyhotovením směnečného platebního rozkazu doručí soud žalovanému (neučinil-li tak již dříve) také žalobu (případně další podání, jež žalobce v dané věci před vydáním směnečného platebního rozkazu učinil).

⁸¹ Srov. David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 828.

Občanský soudní řád ani jiný právní předpis naproti tomu neukládá soudu, aby nejpozději společně s vydaným směnečným platebním rozkazem doručil žalovanému rovněž kopii směnky, na jejímž základě žalobce vydání směnečného platebního rozkazu požadoval.⁸² Uvědomíme-li si ovšem, v jak krátké lhůtě musí žalovaný, chce-li se povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem bránit, formulovat své námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu,⁸³ byl by takto upravený postup soudu (minimálně z pohledu žalovaného) zcela jistě přínosný.⁸⁴

2.4.2 Zrušení nedoručeného směnečného platebního rozkazu

Nepodaří-li se směnečný platební rozkaz doručit žalovanému do vlastních rukou (ani náhradním způsobem), postupuje soud přiměřeně podle ustanovení § 173 odst. 2 o. s. ř.⁸⁵ a směnečný platební rozkaz bez jednání usnesením zruší a k projednání věci nařídí jednání. Směřuje-li žaloba vůči více žalovaným, zruší soud směnečný platební rozkaz jen ve vztahu k tomu žalovanému, jemuž se nepodařilo směnečný platební rozkaz doručit.

Před přijetím novely občanského soudního řádu provedené zákonem č. 7/2009 Sb., která s účinností od 1. července 2009 z ustanovení § 175 odst. 2 o. s. ř. vypustila odkaz na obdobné použití ustanovení § 173 odst. 2 o. s. ř.⁸⁶, činila aplikace tohoto ustanovení právě v případech, kdy směnečný platební rozkaz nebyl doručen pouze některému z více žalovaných, výkladové potíže. Při striktně jazykovém výkladu by se zřetelem

⁸² Srov. též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 1227/2008.

⁸³ K délce lhůty pro podání námitek srov. výklad podaný v kapitole 3.2.1.

⁸⁴ Občanský soudní řád na druhou stranu takový postup ani výslovně nezakazuje. V praxi soudů se lze nicméně setkat s tím, že by soudy žalovanému spolu s vydaným směnečným platebním rozkazem doručovaly také kopii směnky, ke škodě věci spíše výjimečně.

⁸⁵ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1173.

⁸⁶ Podle § 173 odst. 2 o. s. ř. nelze-li platební rozkaz doručit i jednomu ze žalovaných, soud jej usnesením zruší v plném rozsahu.

k požadavku na „obdobné“ uplatnění § 173 odst. 2 o. s. ř. bylo možné usuzovat, že soud je povinen v uvedené situaci zrušit směnečný platební rozkaz také ve vztahu k těm žalovaným, jimž byl směnečný platební rozkaz řádně doručen (a buď již nabyl účinků pravomocného rozsudku, nebo proti němu tito žalovaní podali včas odůvodněné námitky). Takový výklad však Nejvyšší soud (byť rozhodnutím vydaným až krátce před tím, než nabyl účinnost zákon č. 7/2009 Sb.) jako nesprávný odmítl⁸⁷, poukazuje na rozdílnou povahu směnečného řízení a řízení, ve kterém se vydává platební rozkaz podle ustanovení § 172 o. s. ř.⁸⁸

2.5 Oprava a doplnění směnečného platebního rozkazu

2.5.1 Oprava směnečného platebního rozkazu

Vyskytnou-li se ve směnečném platebním rozkazu chyby v psaní, počtech nebo jiné zjevné nesprávnosti, soud, jak vyplývá z ustanovení § 175 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 174 odst. 4 o. s. ř., postupuje podle ustanovení § 164 o. s. ř., tedy stejně jako při opravě rozsudku. Soud provede opravu směnečného platebního rozkazu kdykoliv, jakmile vyjde chyba najevo a může tak samozřejmě učinit také na návrh některého z účastníků. Týká-li se oprava výroku směnečného platebního rozkazu, provede ji soud usnesením, ve kterém žalovanému (vedle poučení

⁸⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 1576/2007, uveřejněné pod číslem 105/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁸⁸ V této souvislosti Nejvyšší soud zejména uvedl, že žalovaným, kterým byl směnečný platební rozkaz doručen, běží (na rozdíl od postupu podle § 173 odst. 2 o. s. ř.) lhůta pro podání námitek samostatně, od doručení směnečného platebního rozkazu. Zatímco včasným odporem byť jen jednoho ze žalovaných se platební rozkaz zrušuje ve vztahu ke všem žalovaným, včasné námitky jednoho ze žalovaných pouze odkládají právní moc směnečného platebního rozkazu, a to jen ve vztahu k tomu žalovanému, který je podal. Nutnost zrušit platební rozkaz, nelze-li jej doručit byť jen jednomu ze žalovaných, je dána právě tím, že včasný odpor jednoho ze žalovaných má za následek zrušení platebního rozkazu vůči všem žalovaným. Nelze-li platební rozkaz doručit jednomu ze žalovaných, nezačala u tohoto žalovaného běžet lhůta k podání odporu a není tak možno posoudit, zda by v budoucnu nenastal následek předvídaný § 174 odst. 2 o. s. ř. To u směnečného platebního rozkazu neplatí, neboť každý ze žalovaných podává námitky jen za sebe – námitky jednoho ze žalovaných nemají dopad na postavení ostatních žalovaných.

o možnosti napadnout odvoláním samotné opravné usnesení) znovu poskytne poučení o možnosti podat proti opravovanému směnečnému platebnímu rozkazu námitky, jakož i o možnosti podat odvolání proti nákladovému výroku směnečného platebního rozkazu.⁸⁹

2.5.2 Doplnění směnečného platebního rozkazu

Nevyčerpá-li soud ve výroku směnečného platebního rozkazu celý předmět řízení nebo nerozhodne v rozporu s ustanovením § 175 odst. 1 věty první o. s. ř. o nákladech řízení, může směnečný platební rozkaz doplnit postupem podle ustanovení § 166 o. s. ř. Doplnující směnečný platební rozkaz (nebylo-li rozhodnuto o některé části předmětu řízení) nebo doplňující usnesení (opomenul-li soud rozhodnout o nákladech řízení) soud vydá na návrh účastníka podaný do 15 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu (bez ohledu na to, kdy má nastat jeho právní moc) nebo (u směnečného platebního rozkazu, který dosud nenabyl právní moci) také sám bez návrhu (z úřední povinnosti). O doplnění směnečného platebního rozkazu rozhodne soud bez jednání, a to ve stejném složení (stejným samosoudcem), v jakém rozhodoval o vydání doplňovaného směnečného platebního rozkazu.

Doplnění směnečného platebního rozkazu nemůže mít žádný vliv na právní moc a vykonatelnost původního směnečného platebního rozkazu.

Je třeba zdůraznit, že návrh na doplnění směnečného platebního rozkazu je v zásadě jediným procesním prostředkem, kterým může žalobce docílit nápravy pochybení soudu spočívajícího v tom, že se při vydání směnečného platebního rozkazu procesně neregulérním způsobem

⁸⁹ Srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. února 2001, sp. zn. 9 Cmo 561/2000, uveřejněné pod číslem 10/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

(tj. aniž by o části uplatněného nároku rozhodl jinak,⁹⁰ popř. k jeho projednání nařídil jednání⁹¹) odchýlil od uplatněného požadavku žalobce.

2.6 Skončení směnečného rozkazního řízení bez podání námitek

Nepodá-li žalovaný proti směnečnému platebnímu rozkazu včas námitky, nabývá směnečný platební rozkaz dnem následujícím po marném uplynutí lhůty k podání námitek účinků pravomocného rozsudku⁹², tedy jinými slovy, stává se pravomocným. Takový směnečný platební rozkaz již nelze (ve výroku o věci samé) napadnout námitkami ani jiným řádným opravným prostředkem, jeho výrok je pro účastníky (jejich právní nástupce) a ve stejném rozsahu též pro všechny orgány závazný⁹³, přičemž novému projednání téže věci mezi stejnými účastníky brání překážka věci pravomocně rozhodnuté.⁹⁴ Jelikož u pravomocného směnečného platebního rozkazu již také současně uplynula stanovená lhůta k plnění, je směnečný platební rozkaz rovněž vykonatelný a může být (nesplní-li žalovaný dobrovolně uloženou povinnost) titulem pro výkon rozhodnutí (exekuci).⁹⁵

⁹⁰ Řízení ohledně uplatněné části žalobcova nároku zastavil nebo žalobu v této části odmítl.

⁹¹ Dospěl-li k závěru, že o této části uplatněného nároku nemůže být rozhodováno směnečným platebním rozkazem. Viz též kapitola 2.2.4 a výklad tam podaný.

⁹² § 175 odst. 3 věta první o. s. ř.

⁹³ § 159a odst. 1, 4 o. s. ř.

⁹⁴ § 159a odst. 5 o. s. ř.

⁹⁵ Ve výroku o nákladech řízení pak směnečný platební rozkaz nabude právní moci a vykonatelnosti až dnem následujícím po marném uplynutí patnáctidenní lhůty k podání odvolání. Lhůta k plnění je sice i ve vztahu k uložené povinnosti zaplatit náklady řízení (stejně jako v případě požadovaného směnečného peníze a dalších postižních nároků) určena již od doručení směnečného platebního rozkazu, se zřetelem k úpravě vykonatelnosti rozhodnutí o náhradě nákladů řízení provedené v ustanovení § 151 odst. 5 o. s. ř. se však nemůže takový výrok (byť je součástí směnečného platebního rozkazu) stát vykonatelným dříve, než nabude právní moci.

3. ŘÍZENÍ O NÁMITKÁCH PROTI SMĚNEČNÉMU PLATEBNÍMU ROZKAZU

3.1 Obecně o námitkách

Obranou žalovaného proti směnečnému platebnímu rozkazu jsou námitky. Ty představují zvláštní procesní prostředek obrany žalovaného (odlišný od odvolání i od odporu proti platebnímu rozkazu), jímž se žalovaný brání platební povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem (jeho výrokem ve věci samé). Podáním námitek se zahajuje druhá fáze směnečného řízení, řízení o námitkách.

Právní teorií i soudní praxí je jednotně přijímáno, že na rozdíl od účinků odporu podaného proti platebnímu rozkazu včas podané a odůvodněné námitky bez dalšího vydaný směnečný platební rozkaz neruší, „pouze“ se v jimi vymezeném rozsahu odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu.⁹⁶ Teprve na základě podaných námitek soud v další fázi řízení rozhodne o tom, zda směnečný platební rozkaz bude ponechán v platnosti nebo zda bude zrušen a v jakém rozsahu.

Jak se již z výše řečeného podává, žalovaný může námitkami napadnout směnečný platební rozkaz buď zcela, nebo zčásti.⁹⁷ Tímto kvantitativním vymezením (rozsahem, v jakém žalovaný směnečný platební rozkaz napadl) je potom soud v dalším řízení při projednávání námitek

⁹⁶ Srov. Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 355; Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1174; Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 481; v soudní praxi pak např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006, uveřejněný pod číslem 31/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

⁹⁷ Jak v této souvislosti připomíná Steiner (srov. Handl, V., Rubeš, J. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha 1985, I. díl, s. 774), je to dáno tím, že s podáním námitek nespojuje zákon obdobné účinky jako s podáním odporu, jímž se ruší ex lege vždy „celý platební rozkaz“. K tomu dodává, že tato odlišná a přitom užší zákonná úprava účinků námitek je tak zároveň v souladu i s tím, že je přípustné vyhovět zčásti též samotnému návrhu na vydání platebního rozkazu.

žalovaného vázán.⁹⁸ Jinak řečeno, popsané suspenzivní účinky včas podaných námitek se mohou vztahovat jen na tu část směnečného platebního rozkazu, jíž žalovaný napadl námitkami; ve zbývajícím rozsahu se směnečný platební rozkaz stává pravomocným a vykonatelným.⁹⁹

Námitky jakožto procesní úkon adresovaný soudu, jímž žalovaný uplatňuje obranu proti žalobě (směnečnému platebnímu rozkazu), jsou ve smyslu ustanovení § 42 o. s. ř. podáním, jež lze učinit kteroukoliv formou v tomto ustanovení vyjmenovanou. Není přitom rozhodující, zda jsou námitky uplatněny jediným podáním nebo zda žalovaný (ať již současně nebo postupně) podá námitky ve více podáních.

Neobsahují-li námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu obecné náležitosti, které musí obsahovat každé podání adresované soudu¹⁰⁰, postupuje soud podle ustanovení § 43 o. s. ř., tedy tak, že vyzve žalovaného, aby vadné podání opravil.¹⁰¹ Jestliže tak žalovaný i přes výzvu soudu neučiní a pro tento nedostatek nelze v řízení pokračovat, soud usnesením námitky žalovaného odmítne¹⁰².

Postupem podle ustanovení § 43 o. s. ř. naopak nelze napravovat nedostatky v odůvodnění námitek (chybějící odůvodnění námitek, jeho nesrozumitelnost či neurčitost).¹⁰³

K podání námitek je subjektivně legitimován pouze žalovaný. Jestliže byla povinnost zaplatit žalobcem požadovanou částku uložena směnečným platebním rozkazem více žalovaným, může – vzhledem k tomu,

⁹⁸ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2004, sp. zn. 29 Odo 1042/2003, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel, že (v situaci, kdy již v důsledku marného uplynutí lhůty pro podání námitek část směnečného platebního rozkazu nabyla právní moci) nemůže soud při rozhodování o námitkách proti zbývajícím částem směnečného platebního rozkazu rozhodnout, že jeho nenapadenou část ponechává v platnosti.

⁹⁹ Shodně David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 830.

¹⁰⁰ Srov. § 42 odst. 4 o. s. ř.

¹⁰¹ Srov. ve vztahu k nedostatku podpisu námitek žalovaným např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. srpna 2010, sp. zn. 29 Cdo 735/2009.

¹⁰² Z pohledu ustanovení § 43 odst. 2 o. s. ř., jde nepochybně v případě námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu o podání, jímž se zahajuje řízení – řízení o námitkách.

¹⁰³ K postupu soudu v situaci, kdy žalovaným podané námitky neobsahují odůvodnění, srov. kapitulu 3.4 a výklad tam podaný.

že mají postavení samostatných společníků v rozepři podle ustavení § 91 odst. 1 o. s. ř.¹⁰⁴ – každý z nich podat námitky jen sám za sebe. Účinky podaných námitek (stejně jako účinky dalších procesních úkonů žalovaného v řízení) se budou vztahovat výlučně k tomu z účastníků, který je uplatnil. Jen ve vztahu k tomuto účastníku bude odložena právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu až do rozhodnutí o námitkách a jen námitky vznesené tímto účastníkem budou určující pro rozhodnutí o tom, zda vůči němu bude ponechán v platnosti či zrušen směnečný platební rozkaz. Zcela bez významu pro výsledek řízení o námitkách takového účastníka naopak budou námitky, které v řízení případně uplatnili ostatní žalovaní.

Podá-li námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu osoba k tomu neoprávněná (např. někdo, kdo vůbec není účastníkem řízení), soud námitky podle ustanovení § 175 odst. 3 věty třetí o. s. ř. usnesením odmítne. Skutečnost, že osoba jednající při podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu za žalovaného¹⁰⁵ dosud neprokázala své jednatelské oprávnění, ovšem důvodem k odmítnutí námitek podle uvedeného ustanovení není (v takovém případě bude soud postupovat podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř., přičemž nepodaří-li se mu nedostatek průkazu plné moci, popř. průkazu jednání za právnickou osobu odstranit, řízení o námitkách zastaví).

Objektivní přípustnost námitek není zákonem nijak omezena. V tomto směru se pro směnečné rozkazní řízení nemůže uplatnit ani ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř. omezující u tzv. bagatelních věcí přezkum v odvolacím řízení, když uvedené omezení občanský soudní řád spojuje výslovně pouze s rozhodnutími vydanými ve formě rozsudku.

¹⁰⁴ K postavení solidárních dlužníků, jimiž jsou podle čl. I. § 47 odst. 1 ZSŠ rovněž dlužníci ze směnky, jako samostatných společníků srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2599/98, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 8, ročníku 2000, pod číslem 90, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. ledna 2007, sp. zn. 20 Cdo 670/2006.

¹⁰⁵ Zástupce účastníka nebo osoba jednající za právnickou osobu podle § 21 o. s. ř.

3.2 Včasnost námitek

3.2.1 Lhůta pro podání námitek

Z ustanovení § 175 odst. 1 věty první o. s. ř. se podává, že námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu je nutné podat ve lhůtě tří dnů od jeho doručení žalovanému.

K délce lhůty k podání námitek, tak jak je upravena v platném znění občanského soudního řádu, bývaly již v minulosti vznášeny četné výhrady,¹⁰⁶ poukazující na potíže, jež žalovanému nutně působí požadavek, aby v tak extrémně krátké lhůtě (případně) formuloval námitky, jimiž se hodlá povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem bránit. S těmito výtkami jsem se zcela ztotožňoval. Jakkoli jsem neměl uvedenou úpravu za rozpornou s ústavním pořádkem České republiky,¹⁰⁷ rovněž dle mého názoru bylo vhodné věnovat této otázce – v rovině úvah de lege ferenda – nepochybně pozornost. V případném prodloužení lhůty k podání námitek (popř. v jejím sjednocení s lhůtou pro podání odporu proti platebnímu rozkazu¹⁰⁸) jsem přitom nespatořoval (zejména z pohledu celkové délky soudního řízení) ani nepřiměřený zásah do práv žalobce, ani narušení smyslu a účelu zvláštní úpravy zkráceného rozkazního směnečného řízení.¹⁰⁹

Přes četné novelizace, jimiž byl občanský soudní řád po roce 1990 „dotčen“, vyslyšel zákonodárce opakovaně vznášené výhrady k „délce“ lhůty stanovené pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

¹⁰⁶ Srov. např. Hruša, O. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek, *Obchodněprávní revue* číslo 8, ročník 2011, s. 234 a násl.

¹⁰⁷ Ústavní soud se ostatně již měl možnost v minulosti přiměřeností délky lhůty pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu zabývat, přičemž v usnesení ze dne 14. července 2010, sp. zn. I. ÚS 1667/10, v tomto směru konstatoval, že „současná právní úprava obsažená v ustanovení § 175 o. s. ř. základní právo stěžovatele na přístup k soudu skutečně omezuje, avšak přímo neohrožuje podstatu uvedeného práva.“

¹⁰⁸ Srov. § 172 odst. 1 o. s. ř.

¹⁰⁹ Lhůtu pro podání námitek proti platebnímu rozkazu, jímž bylo rozhodnuto o nárocích ze směnky, prodloužilo např. Rakousko (podle § 555 zákona č. 113/1895 BGBl, v platném znění, činí tato lhůta čtrnáct dnů), třídenní lhůtu si naopak ponechalo Slovensko (srov. § 175 odst. 1 o. s. p.).

až po uplynutí více než dvaceti let od okamžiku, kdy se směnečné spory staly opět předmětem rozhodovací činnosti civilních soudů. Stalo se tak prostřednictvím vládního návrhu novely občanského soudního řádu (projednávaného Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky jako tisk číslo 686), jímž by měla být (s účinností od 1. ledna 2013) prodloužena lhůta k podání námitek ze tří na osm dnů (legislativní proces sice dosud nebyl ukončen, návrh zákona byl již nicméně schválen oběma komorami Parlamentu České republiky).¹¹⁰

Do probíhající diskuze o přiměřenosti zákonné lhůty pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu v mezidobí ovšem významně zasáhl Ústavní soud, který nálezem svého pléna ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 16/12 (veřejně vyhlášeným dne 1. listopadu 2012¹¹¹) ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. v části upravující třídenní lhůtu pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu (uplynutím dne 30. dubna 2013) jako neústavní zrušil.¹¹²

Na argumentaci, jíž Ústavní soud svůj nálezn odůvodňuje, je zapotřebí ocenit, že vychází z dosavadních teoretických i judikатурních závěrů, jež jsou ohledně povahy směnečných závazků na jedné straně a smyslu a účelu zvláštní úpravy rozkazního směnečného řízení na straně druhé obecně zastávány. V odůvodnění nálezu Ústavní soud výslovně uvádí, že respektuje zvláštní povahu směnky i směnečného řízení, které co možná nejvíce zohledňuje vlastnosti směnky jako cenného papíru (její oběžnou povahu), s tím, že její snadná převoditelnost představuje jednu z jejich

¹¹⁰ V důvodové zprávě k navrhované novele občanského soudního řádu je jako důvod změny třídenní lhůty pro podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu uvedena právě okolnost, že stávající lhůta je velice krátká, a to i s ohledem na skutečnost, že řada žalovaných musí v této situaci vyhledat odbornou právní pomoc. Nová osmidenní lhůta by pak měla podle předkladatele zákona umožnit žalovanému na směnečný platební rozkaz efektivněji zareagovat.

¹¹¹ Ve Sbírce zákonů nebyl dosud nálezn Ústavního soudu vyhlášen.

¹¹² Derogační účinky nálezu se týkají i lhůty pro podání námitek proti šekovému platebnímu rozkazu, jakkoli argumentačně se rozhodnutí Ústavního soudu zaměřuje na směnku a směnečné řízení. Ústavní soud v této souvislosti pouze poznamenává, že důsledky jeho úvah mají přiměřeně dopad i na úpravu šekového práva a zdůrazňuje, že zákonodárcem zvolené legislativně-technické řešení je co do možnosti úplného oddělení obou cenných papírů (směnky a šeku) „poněkud limitující“.

nejtypičtějších (a také vyhledávaných) vlastností, přičemž současně konstatuje, že by nebylo přiměřené podřizovat směnky zcela obecnému civilnímu řízení, neboť by se tím z tohoto cenného papíru stal jakýsi „dlužní úpis“.

Podle Ústavního soudu nicméně nelze nereagovat na společenský a hospodářský vývoj, k němuž v posledních letech v tuzemských poměrech došlo a přehlížet, že směnka již (tak jako v minulosti) nefunguje pouze jako institut užívaný „profesionály“, ale je používána i v případech, kdy směnečným dlužníkem je fyzická osoba, která do směnečného vztahu v takovém postavení nevstoupila (není „profesionálem“ či podnikatelem). Tento stav pak podle Ústavního soudu nutně vyvolává otázku, zda lhůta tří dnů k podání námitek je v současných poměrech (ještě) přiměřená a dává směnečnému dlužníkovi reálnou možnost, aby mohl (se zřetelem na specifika směnečného řízení) vznášet proti směnečnému platebnímu rozkazu kvalifikované námitky.

Odpověď na uvedenou otázku je podle Ústavního soudu záporná, s tím, že třídní lhůta upravená v ustanovení § 175 odst. 1 věty první o. s. ř. omezuje (zejména) směnečné dlužníky v jejich možnosti bránit svá práva před nestranným a nezávislým soudem a mezi směnečnými dlužníky a směnečnými věřiteli tím zavádí neakceptovatelnou nerovnost. V této souvislosti Ústavní soud akcentuje, že již samotná směnečná hmotněprávní úprava je vysoce formalizovaná a vyžaduje značnou odbornou erudici, jež nelze spravedlivě očekávat u člověka bez právního vzdělání. Ve spojení s bezpodmínečnou koncentrační zásadou je pak podle Ústavního soudu navozena situace, kdy směneční dlužníci (zejména v postavení spotřebitelů) jsou vystaveni právem aprobovanému tlaku, jenž nelze považovat za přiměřený. Přitom přiměřené prodloužení námitkové lhůty by podle přesvědčení Ústavního soudu nemohlo (také s přihlédnutím k rychlosti, s jakou jsou soudy schopné přezkoumat dlužníkovi námitky) vyvolat v poměrech směnečného věřitele žádné negativní důsledky.

Se zřetelem k výše uvedeným okolnostem Ústavní soud shledává třídní námitkovou lhůtu „v dialogu s dalšími prvky právní úpravy“ protiústavní. Při určení dne, k němuž má být dotčená část ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. zrušena, pak Ústavní soud přihlédl především k tomu, že zrušení předmětné lhůty dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů by nastala situace, kdy by směneční dlužníci nebyli v podávání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nijak limitováni, což by ve svém důsledku znamenalo jednak porušení právní jistoty směnečných věřitelů, jednak nemožnost realizovat jakýkoliv směnečný vztah. S vědomím toho, že v legislativním procesu je již projednáván vládní návrh zákona, kterým má být námitková lhůta prodloužena na osm dnů, doplnil, že zrušení přezkoumávané části § 175 odst. 1 o. s. ř. až uplynutím dne 30. dubna 2013 by mělo být (z pohledu legislativně-technických možností zákonodárce) dostačující pro to, aby stávající třídní lhůta mohla být kontinuálně nahrazena (navrženou) lhůtou novou.

Ústavní soud v nálezu rovněž nastínil svou představu o tom, jakým způsobem by se dále měly ubírat úvahy zákonodárce v souvislosti s novou úpravou směnečného práva i samotného směnečného řízení. Za vhodné by přitom považoval, aby zákonodárce při hledání adekvátní lhůty podle ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. vycházel z již obvyklých a občanským soudním řádem používaných lhůt a apeloval na zákonodárce také v tom směru, aby nová úprava odpovídala „potřebám dnešní doby“ (realitě tržního hospodářství) a aby jejím prostřednictvím byly do právního řádu zavedeny účinné mechanismy bránící zneužívání směnky zejména ve vztahu k subjektům, po nichž nelze znalost specifické a značně rigidní směnečné úpravy spravedlivě požadovat (typicky vůči osobám, jež v právních vztazích vystupují jako spotřebitelé).

Za zmínku konečně stojí rovněž závěr, který Ústavní soud učinil při posuzování souladnosti zbývající část ustanovení § 175 o. s. ř. s ústavním pořádkem. V tomto ohledu Ústavní soud uzavřel, že „prozatím“ tato úprava „nevykazuje znaky indikující nutnost jejího zrušení“

a z ústavního hlediska ji lze považovat za akceptovatelnou. Přitom zdůraznil, že zákonodárce jejím prostřednictvím zakotvuje do právního řádu specifický typ občanskoprávního řízení, jehož některé zvláštní rysy (v porovnání s ostatní úpravou obsaženou v občanském soudním řádu) jsou právě vzhledem ke sledovanému účelu přijatelné, což platí – jak Ústavní soud výslovně poznamenává – i ohledně části § 175 o. s. ř. týkající se koncentrace řízení.

Jakkoli náleží Ústavního soudu nepochybně představuje historicky jeden z největších zásahů (ne-li vůbec největší) do úpravy směnečného rozkazního řízení v civilním procesním právu, soudím, že jeho bezprostřední dopad na rozhodovací činnost soudů nebude nakonec nijak dramatický. Vzhledem k tomu, že Ústavní soud přistoupil ke zrušení dotčené části § 175 odst. 1 o. s. ř. až uplynutím dne 30. dubna 2013, dojde z největší pravděpodobností (nabude-li účinnosti již výše zmiňovaná novela občanského soudního řádu) s účinností od 1. ledna 2013 ke (kontinuálnímu) nahrazení dosavadní třídní námitkové lhůty novou lhůtou osmidenní, přičemž takovou úpravu zřejmě lze – s přihlédnutím k výše uvedené argumentaci Ústavního soudu – považovat za ústavně konformní (Ústavní soud ostatně sám s tímto řešením jako s jednou z možných variant v důvodech nálezu počítá).¹¹³ Do té doby pak budou soudy při posuzování včasnosti podaných námitek aplikovat dosavadní (formálně platnou) úpravu námitkové lhůty obsaženou v ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř.¹¹⁴

Jakým dalším směrem se případně bude legislativa ve vztahu k úpravě směnečného práva a směnečného rozkazního řízení ubírat, pak již

¹¹³ Při výkladu jednotlivých otázek souvisejících s námitkovou lhůtou vycházím v dalším textu práce ze stávajícího znění ustanovení § 175 o. s. ř., přičemž zde formulované závěry se obdobně uplatní též ve vztahu k nové lhůtě, která dosavadní úpravu nahradí.

¹¹⁴ Je nicméně otázkou, zda nebudou přicházet v úvahu situace, kdy by aplikace sice formálně platné, leč neústavní právní normy v probíhajícím směnečném řízení vedla v konečném důsledku k individuálnímu právnímu aktu neústavnosti (k porušení základních práv žalovaného). Za sporné bych např. považoval použití ustanovení § 175 o. s. ř. v platném znění tehdy, bude-li žalovaný v konkrétní projednávané věci v situaci obdobné té, v níž se ocitla stěžovatelka, k jejímuž návrhu Ústavní soud stávající námitkovou lhůtu zrušil, tj. žalovaný se sice pokusí požadavkům kladeným ustanovením § 175 odst. 1 o. s. ř. dostát a ve třídní lhůtě formulovat své námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu, uplatnit projednatelnou námitku se mu však včas nepodaří.

ovšem nelze v současné době dost dobře předvídat. Výjimkou je snad v tomto směru pouze připravovaná novela zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů,¹¹⁵ která by – jako jedno z legislativních opatření, jež by i v intencích závěrů formulovaných v nálezu Ústavního soudu mělo vést k zamezení zneužívání směnek na úkor spotřebitelů – měla zakázat použití směnek (a šeků) ke splacení nebo zajištění splacení spotřebitelského úvěru a upravit odpovědnost věřitele (případně zprostředkovatele) za škodu způsobenou porušením uvedeného zákazu.

3.2.2 K běhu námitkové lhůty

Pro počítání běhu lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu platí ustanovení § 57 o. s. ř.

Námítka proto budou včasné, budou-li před uplynutím uvedené lhůty podány u soudu nebo odevzdány orgánu, který má povinnost je doručit.¹¹⁶

Námítka je nutné podat u soudu, který směnečný platební rozkaz vydal. Podá-li žalovaný námítka proti směnečnému platebnímu rozkazu u jiného soudu nebo zašle-li námítka jinému soudu, než který směnečný platební rozkaz vydal, bude zákonná třídenní lhůta k podání námitek zachována jen tehdy, pokud takový soud stačí ještě ve lhůtě pro podání námitek podání žalovaného odeslat příslušnému soudu (odevzdat orgánu, který má povinnost jej doručit). Šebek¹¹⁷ (bez bližšího zdůvodnění) sice v této souvislosti uvádí, že soud, který směnečný platební rozkaz vydal, musí – má-li být zákonná třídenní lhůta zachována – námítka od soudu, u kterého (kterému) byly nesprávně námítka podány (zaslány) také obdržet, soudím však, že jde spíše jen o formulační nepřesnost než vědomě

¹¹⁵ Projednávaná Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky jako sněmovní tisk číslo 781.

¹¹⁶ § 57 odst. 3 o. s. ř.

¹¹⁷ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1175.

vyslovené odlišné stanovisko k otázce běhu námitkové lhůty. Není zřejmé, proč by na běh (procesní) lhůty k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu nemělo dopadat ustanovení § 57 odst. 3 o. s. ř. a z jakých důvodů by měl soud právě při posuzování včasnosti námitek v takových případech postupovat podle odlišných pravidel, než je tomu u jiných procesních úkonů (např. u odvolání nebo dovolání).¹¹⁸

Vystupuje-li na straně žalovaného více účastníků, posuzuje se – vzhledem k povaze jejich společenství¹¹⁹ – také běh lhůty k podání námitek vůči každému žalovanému samostatně.

Prominutí zmeškání lhůty k podání námitek zákon nevylučuje, soud proto může v případech, kdy žalovaný zmešká z důvodu, který je na jeho straně omluvitelný, lhůtu k podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, zmeškání této lhůty (budou-li splněny i ostatní zákonem stanovené předpoklady) podle ustanovení § 58 o. s. ř. prominout.

3.2.3 Opožděné námitky

Opožděně podané námitky, tj. námitky podané po uplynutí třídenní lhůty počítané od doručení směnečného platebního rozkazu žalovanému, soud podle ustanovení § 175 odst. 3 věty druhé o. s. ř. odmítne. Učiní tak usnesením, proti kterému je přípustné odvolání.

Podá-li žalovaný, který námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu včas uplatnil, po uplynutí zákonné třídenní lhůty další (z pohledu ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. již opožděné) námitky, soud k takovým námitkách podle ustanovení § 175 odst. 4, části věty první za středníkem, o. s. ř. nepřihlíží. Z toho lze dle mého názoru dovodit, že o odmítnutí těchto (dalších) opožděných námitek již není třeba vydávat samostatné usnesení, přičemž postačí, vypořádá-li se soud s tím, proč nepřihlížel k takto podaným

¹¹⁸ Srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 204. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1618 a tamtéž, § 240, s. 1909.

¹¹⁹ Viz kapitola 3.1 a výklad tam podaný.

námítkám při rozhodování o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti či o jeho zrušení, až v odůvodnění svého rozsudku. Jinak k uvedené otázce přistupuje Kovařík,¹²⁰ který pro postup soudu v případech, kdy žalovaný uplatní vedle včasných rovněž další opožděné námítky, považuje za určující to, zda žalovaný tyto další námítky vznesl předtím, než soud nařídil k projednání (včasných) námitek jednání (vydal pokyn ke svolání účastníků k jednání), nebo zda tak učinil až později. Na tomto základě pak dovozuje, že opožděné námítky, které žalovaný podal ještě v době před nařízením jednání, je povinen soud odmítnout, k ostatním (opožděným) námítkám (učiněným až po nařízení jednání) soud již nepřihlíží a samostatné usnesení o jejich odmítnutí nevydává. Uvedené dělicí kritérium však podle mého názoru oporu v ustanovení § 175 o. s. ř. nemá, Kovaříkův názor proto nesdílím.

3.3 Odůvodnění námitek

3.3.1 Obecně k odůvodnění námitek

Námítky proti směnečnému platebnímu rozkazu musí být (na rozdíl od odporu podle § 172 o. s. ř.) odůvodněny.¹²¹ Teprve včas podanými a náležitě odůvodněnými námítkami bude vymezen předmět námitkového řízení.

Žalovaný je povinen v námítkách uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá. Uplatňuje se zde koncentrační zásada; k později vzneseným výhradám (tj. k námítkám, které žalovaný uplatní až po uplynutí lhůty

¹²⁰ Srov. Kovařík, Z. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení, část druhá, Bulletin advokacie číslo 10, ročník 2000, s. 18 – 19.

¹²¹ Srov. ustanovení § 175 odst. 1 věty první o. s. ř., podle kterého musí žalovaný v námítkách „uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá“ a ustanovení § 175 odst. 3 věty druhé o. s. ř., podle kterého „námítky, které neobsahují odůvodnění, soud odmítne“.

k podání námitek) již nebude moci soud při posuzování důvodnosti námitek přihlížet.¹²²

Uvedené ovšem ještě neznamená, že žalovanému je zcela zapovězeno uvádět v další fázi řízení jakékoliv nové (rozuměj v námitkách nevyličené) skutečnosti. Koncentrační zásada nepochybně brání žalovanému v tom, aby později uplatnil takovou obranu, která nebyla uvedena již ve včas podaných námitkách, nevylučuje však, aby žalovaný doplnil vyličení rozhodujících skutečností obsažených již v námitkách o skutečnosti, jež mohou podle jeho názoru mít význam pro rozhodnutí dané věci a jimiž chce jen podpořit obranu již dříve (v námitkách včas) uplatněnou. Není žádného důvodu tyto nové skutečnosti považovat z pohledu ustanovení § 175 odst. 4, části věty první za středníkem, o. s. ř. za námitky nové (a tudíž nepřipustné), k nimž by již soud nesměl při rozhodování o tom, zda ponechá směnečný platební v platnosti či jej zruší a v jakém rozsahu, přihlížet.¹²³ Princip koncentrace námitek, stejně jako účel směnečného rozkazního řízení tím nijak ohrožen nebude.

3.3.2 Obsah námitek

Obsah možných námitek, které může žalovaný proti směnečnému platebnímu rozkazu uplatnit, není zákonem nijak blíže vymezen, žalovaný proto může založit svou obranu v zásadě na libovolných skutečnostech, z nichž bude dovozovat, že není povinen podle směnky, o jejíž zaplacení v dané věci jde, plnit.

¹²² § 175 odst. 4, část věty první za středníkem, o. s. ř.

¹²³ K tomu srov. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007, uveřejněného pod číslem 3/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Shodně též Hora (in Učebnice civilního práva procesního. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947, s. 536), který v této souvislosti uvádí, že „žalovaný nemůže sice při ústním přelíčení uvádět nových obran, jichž neuvedl ve svých námitkách, ale může ovšem uvádět nové skutečnosti a průvody, kterými chce opřítí obranu už v námitkách uvedené“.

Obsah námitek přitom může žalovaný čerpat jak z práva hmotného, tak práva procesního.

3.3.3 Hmotněprávní námítka

Hmotněprávní námítka mohou mít svůj základ především ve výhradách proti uplatněné směnečné pohledávce. K takovým námítkám bude patřit např. námitka neplatnosti směnky, námitka jejího zfalšování, námitka zániku směnečné pohledávky (v důsledku splnění dluhu, započtení, uzavření dohody o narovnání nebo prominutí dluhu apod.), nebo jejího promlčení. Výslovně je nutné v této souvislosti zmínit také námítka nesprávného vyplnění blankosměnky, jež jsou v soudní praxi (s ohledem na značné rozšíření používání blankosměnek v právních vztazích účastníků) stále častější.¹²⁴

Za určitých podmínek mohou mít námítka proti směnečnému platebnímu rozkazu původ také v mimosměnečných vztazích účastníků.¹²⁵ Těmito námítkami žalovaný nezpochybňuje platnost samotné směnky, ale jejich obsah čerpá z vlastních vztahů účastníků (popřípadě jejich právních předchůdců), jež se směnkou pouze souvisí. Jinak řečeno, obrana žalovaného zde má svůj základ nikoli přímo ve směnce, ale v hospodářském (kauzálním) podkladu, jenž byl důvodem vystavení konkrétní směnky; na jeho základě pak žalovaný dovozuje, že není povinen zaplatit ani uplatněnou směnku. V literatuře jsou takové námítka označovány

¹²⁴ K přípustnosti uvedené námítka v případech, kdy je směnka již v rukou dalšího majitele, srov. čl. I. § 10 ZSŠ, podle kterého lze (takovému dalšímu) majiteli namítat, že směnka, která byla při vydání neúplná, nebyla vyplněna tak, jak bylo ujednáno, jen tehdy, nabyli-li směnku ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí.

¹²⁵ K přípustnosti těchto námitek srov. čl. I. § 11 odst. 2, § 17 a § 20 ZSŠ. Zjednodušeně řečeno, s výjimkou směnek na řad indosovaných původním majitelem na žalobce ještě před protestem pro neplacení nebo uplynutím lhůty k protestu, budou ve sporu o zaplacení směnky přípustné i takové námítka, jež mají původ v mimosměnečných vztazích účastníků (jejich právních předchůdců). U uvedené výjimky pak bude moci žalovaný uplatnit obdobné námítka jen za předpokladu, že majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka.

jako námitky kauzální.¹²⁶ Typicky půjde o námitky související se zajišťovacími směnkami (např. námitka zániku směnkou zajištěné pohledávky nebo jejího promlčení, námitka předčasného uplatnění směnky či námitka neposkytnutého či vadného plnění apod.).

Není pochyb, že na všechny hmotněprávní námitky bez dalšího dopadá koncentrační zásada, tedy žalovaný musí veškeré námitky (má-li se jimi soud v námitkovém řízení zabývat) uplatnit v zákonné třídenní lhůtě běžící od doručení směnečného platebního rozkazu. Ani z hlediska hmotného práva totiž soud nemůže v námitkovém řízení posuzovat žalobcův nárok z pohledu skutečností, které nebyly uplatněny ve včas podaných námitkách.¹²⁷

Koncentrační zásadě naopak nepodléhají tvrzení, jimiž žalovaný pouze odůvodňuje přípustnost námitek, jež proti směnečnému platebnímu rozkazu vznášá (jde nejčastěji o tvrzení, že majitel indosované směnky jednal při jejím nabývání vědomě na škodu dlužníka, popřípadě že majitel směnky, vystavené původně jako blankosměnka, ji nabyl ve zlé víře anebo se při nabývání směnky provinil hrubou nedbalostí, popřípadě tvrzení, jehož prostřednictvím žalovaný líčí svůj vlastní vztah k majiteli směnky, jenž mu umožňuje používat na svou obranu skutečnosti uvedené v námitkách). Taková tvrzení nepředstavují samostatnou námitku proti směnečnému platebnímu rozkazu, jež by byla způsobilá přivodit jeho zrušení, ale mají

¹²⁶ Srov. např. Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 483. V této souvislosti lze nicméně souhlasit s Kotáskem (Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového, 1. vydání, Prospektrum spol. s r. o., 2006, s. 101), že mezi kauzální námitky nelze řadit námitky vycházející sice z vlastních vztahů účastníků, nemající však kauzální povahu (tj. námitky, jež se netýkají kauzy coby bezprostředního hospodářského důvodu vystavení směnky, ale směnky samotné. Příkladem může být námitka opřena o dohodu směnečného věřitele a dlužníka ohledně podmínek uplatnění směnky.

¹²⁷ To platí i ve vztahu k posouzení otázky platnosti samotné směnky. I kdyby soud v průběhu námitkového řízení dospěl ohledně platnosti směnky k jinému závěru, než který učinil při jejím předběžném posouzení před vydáním směnečného platebního rozkazu, nemohl by (nebyla-li taková obrana obsažena již v námitkách) z toho pro účely rozhodnutí o podaných námitkách vyvodit žádné důsledky. K tomu srov. již rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR Vážný 9099, ve kterém se výstižně uvádí, že „soud, vydavši směnečný platební příkaz, není ani oprávněn ani povinen, by zkoumal z úřadu platnost zažalované směnky, nebyla-li neplatnost v námitkách včasně uplatněna. Z novější judikatury srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 161/2005.

význam právě a jen pro posouzení předpokladů přípustnosti (uplatněných) námitek. Koncentrační zásada, jež ovládá námitkové řízení, se přitom týká jen námitek samotných.¹²⁸

3.3.4 Meze projednatelnosti hmotněprávních námitek

Námítka ve vztahu k námitkovému řízení plní (tím, že se jimi zahajuje řízení o námitkách, jehož předmět současně vymezují) obdobnou funkci jako žaloba ve vztahu ke spornému řízení.¹²⁹ I v případě námitek podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu proto bude platit, že žalovaný musí v námitkách vylicít rozhodující skutečnosti, tedy uvést takové údaje, které jsou zcela nezbytné k tomu, aby bylo jasné, o čem a na jakém podkladě má soud (v námitkovém řízení) rozhodnout.¹³⁰ Tím bude také jednoznačně (nezaměnitelným způsobem) vymezen skutek (skutky), na jejichž základě žalovaný staví svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Jinak řečeno, za projednatelné budou moci být považovány jen takové námítka, z jejichž obsahu bude zřejmé, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a (současně) na jakých skutkových okolnostech žalovaný svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu zakládá.¹³¹

¹²⁸ V judikatuře srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 2605/2007, uveřejněný pod číslem 19/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹²⁹ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1174. Srov. též důvody usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003, uveřejněného v časopise Právní rozhledy, číslo 8, ročníku 2004, s. 309 – 311.

¹³⁰ K obsahovým náležitostem žaloby srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. května 1998, sp. zn. 2 Odon 154/97, uveřejněné v časopisu Soudní judikatura, číslo 17, ročníku 1998, pod číslem 119.

¹³¹ K tomu srov. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007, uveřejněného pod číslem 3/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

Výše uvedené povinnosti může žalovaný dostát především tím, že v reakci na skutková tvrzení uvedená v podané žalobě, uplatní (aniž by zpochybňoval skutkový základ žaloby) právní námitky, tj. uvede právní důvody, pro které nemůže být – podle názoru žalovaného – žalobní nárok důvodný. Se zřetelem k tomu, že směnečná žaloba zpravidla nebude obsahovat jiná tvrzení než ta, kterými žalobce popisuje žalovanou směnku¹³², budou v této souvislosti přicházet typově v úvahu zejména námitky zpochybňující platnost samotné směnky, z níž žalobce svůj nárok dovozuje. I zde ovšem bude muset žalovaný, má-li být na základě vznesených námitek zřejmé, o čem a na jakém podkladě má soud v námitkovém řízení rozhodnout, uvést konkrétně, v čem spatřuje neplatnost směnky (o jakou konkrétní vadu se jedná, která náležitost směnky schází, je neurčitá apod.). Jako řádně odůvodněná by proto neměla obstat jen obecně formulovaná námitka, že „směnka je neplatná“.

Nutno v této souvislosti podotknout, že žalovaný nemusí ani v námitkách (stejně jako je tomu u žaloby) uvádět právní charakteristiku vylíčeného skutkového děje; právní kvalifikace uplatněných skutečností je výhradně věcí soudu¹³³, přičemž soud právním názorem vysloveným některým z účastníků není při svém právním posouzení věci nikterak vázán. V případě namítané neplatnosti směnky ovšem bude vylíčení skutku, na němž žalovaný staví svou obranu a právní hodnocení takto tvrzených skutečností, z logických důvodů často splývat v jedno.¹³⁴

Obsahuje-li žaloba také popis mimosměnečných vztahů účastníků dotýkajících se uplatněné směnky (jakkoli bylo takové vylíčení rozhodujících skutečností v žalobě nadbytečné), nemusí žalovaný

¹³² K vylíčení rozhodujících skutečností ve směnečné žalobě srov. kapitolu 1.1.2.1.

¹³³ Srov. např. Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 199.

¹³⁴ Lze si nicméně představit, že žalovaný vylíčí v námitkách takové skutečnosti, z nichž bude – posuzováno podle obsahu – zřejmé, že jimi zpochybňuje platnost směnky, aniž by současně právní důsledky označené vady směnečné listiny také pojmenoval. Tak např. uvede-li žalovaný, že směnku nezaplatil proto, že jsou na ni uvedena dvě různá místa placení a žalovaný si proto nebyl jistý tím, ve kterém z nich má plnit, uplatňuje tím nepochybně po právní stránce námitku neplatnosti směnky z důvodu neurčitě vymezeného platebního místa.

v námitkách tyto skutečnosti již opakovat, ale může se omezit jen na polemiku s nimi¹³⁵ (ať již skutkovou nebo právní).

Konečně nebude-li žaloba v tomto směru obsahovat ničeho, může žalovaný naplnit požadavek na řádné odůvodnění námitek také tím, že v podaných námitkách sám vylíčit nové (tedy v řízení dosud neuvedené) skutečnosti ohledně mimosměnečných vztahů účastníků, jimiž se bude povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem bránit.

K nutnému obsahu takových námitek pak judikatura dovodila¹³⁶, že pokud mají mít námitky původ v kauzálních vztazích účastníků (jejich právních předchůdců), musí žalovaný, má-li se jednat o námitky projednatelné, alespoň stručně v námitkách vylíčit obsah tzv. směnečné smlouvy, jež byla bezprostředním důvodem vzniku směnky, popř. závazku konkrétního směnečného dlužníka (např. uvést, že podle konkrétního ujednání účastníků směnka zajišťovala určitou kauzální pohledávku) a dále vymežit skutečnost, v jejímž důsledku by měl být zproštěn povinnosti směnku zaplatit (např. že pohledávka směnkou zajištěná již byla zaplacená, zanikla započtením, uzavřením dohody o narovnání apod.).

Ohledně druhé z uvedených náležitostí je soudní praxe přitom překvapivě benevolentní a za postačující považuje např. i prosté pojmenování konkrétního důvodu zániku směnkou zajištěného závazku (provedené formulací „zaplatil“, „započtl“), aniž by současně musel být tento důvod v námitkách blíže skutkově vymezen (např. uvedením, kdy k namítanému zaplacení došlo, jakou pohledávku žalovaný použil k započtení apod.).¹³⁷ O správnosti takového přístupu lze mít určité pochybnosti. Nemusí-li být již v námitkách blíže skutkově vymezen důvod

¹³⁵ Srov. důvody usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. září 2003, sp. zn. 5 Cmo 353/2003, uveřejněného v časopise Právní rozhledy, číslo 8, ročníku 2004, s. 309 – 311.

¹³⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 2270/2007, uveřejněný pod číslem 3/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, k závěrům tam formulovaným se pak Nejvyšší soud přihlásil (za mnohé) např. v rozsudku ze dne 25. ledna 2012, sp. zn. 29 Cdo 577/2010.

¹³⁷ Tak např. v již zmiňovaném rozhodnutí uveřejněném pod číslem 3/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyšší soud – v návaznosti na výše uvedené – považoval za postačující, konkretizoval-li žalovaný okolnosti úhrady směnkou zajištěné pohledávky po skutkové stránce až v průběhu námitkového řízení.

namítaného zániku směnkou zajištěné pohledávky, nebude soud moci zabránit ani tomu, aby žalovaný v dalším průběhu řízení přicházel (třeba i opakovaně) s novými a zcela odlišnými skutkovými tvrzeními ohledně namítaného zániku směnkou zajištěné pohledávky (např. měnil okamžik či způsob jejího zaplacení, uváděl nové okolnosti ohledně započtení vzájemné pohledávky, včetně případné specifikace pohledávky, která měla být použita k započtení apod.).¹³⁸ Z hlediska naplnění účelu sledovaného uplatněním koncentrační zásady na námitkové řízení lze mít takový postup soudu minimálně za hraniční.

Jak jsem již výše dovozoval, není naopak v rozporu se zásadou koncentrace ovládající námitkové řízení, jestliže žalovaný až v průběhu námitkového řízení (tj. po uplynutí lhůty k podání námitek) doplní vyličení rozhodujících skutečností jen o další skutečnosti významné pro rozhodnutí v dané věci, aniž by tím byla narušena totožnost v námitkách specifikovaného skutku. Ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř. zde omezuje žalovaného toliko v možnosti uplatnit nové obrany (nemající oporu ve včas podaných námitkách), nikoli přinášet nová (dílčí) skutková tvrzení k námitkám již uplatněným.

3.3.5 Procesní námitky

3.3.5.1 Obecně k procesním námitkám

Obrana žalovaného uplatněná v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu může mít svůj základ také v právu procesním. Potud se směnečné řízení nijak neliší od standardního sporného řízení. I zde proto může žalovaný namítat, že nebyly splněny některé z podmínek řízení¹³⁹ (např. nedostatek pravomoci soudu, nedostatek způsobilosti být účastníkem

¹³⁸ Totéž by ostatně platilo i ve vztahu k namítanému zániku samotné směnečné pohledávky.

¹³⁹ Srov. § 103 o. s. ř.

nebo procesní způsobilosti, překážku litispendence nebo rei iudicatae) a založit na takové námitce svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Na rozdíl od hmotněprávních námitek se však na námitky procesní nevztahuje zásada koncentrace námitkového řízení. Z ustanovení § 103 o. s. ř. totiž vyplývá, že procesní podmínky zkoumá soud sám z úřední povinnosti, přičemž k jejich nedostatku musí přihlídnout (s výjimkou nedostatku místní příslušnosti soudu) kdykoli za řízení (v jakémkoli jeho stadiu). To platí nepochybně také pro směnečné řízení.

Zjistí-li soud (případně i bez návrhu účastníků), že je zde nedostatek některé z podmínek řízení (bránící tomu, aby mohl ve věci meritorně rozhodnout), bude dále postupovat v závislosti na tom, zda jde o nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit¹⁴⁰ či o nedostatek podmínky řízení neodstranitelný.¹⁴¹

V prvním případě je soud povinen učinit všechna vhodná opatření k tomu, aby byl nedostatek procesní podmínky odstraněn. Nepodaří-li se mu takový nedostatek napravit, řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. usnesením zastaví, přičemž současně rozhodne – vzhledem k tomu, že o věci již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, který dosud nenabyl právní moci – také o zrušení vydaného platebního rozkazu. Učiní tak přitom, jak bylo již výše zdůrazněno, bez ohledu na to, zda žalovaný nedostatek podmínek řízení uplatnil ve včas podaných námitkách, příp. zda jej vůbec v řízení uplatnil.

Jde-li o nedostatek podmínek řízení, který nelze odstranit, soud řízení bez dalšího podle ustanovení § 104 odst. 1 o. s. ř. zastaví¹⁴² a současně též zruší vydaný směnečný platební rozkaz.¹⁴³

¹⁴⁰ Např. nedostatek procesní způsobilosti podle § 20 odst. 1 o. s. ř. nebo nedostatek průkazu zastoupení.

¹⁴¹ Např. nedostatek pravomoci (§ 7 o. s. ř.) či věcné příslušnosti (§ 9, § 9a o. s. ř.), překážka litispendence či rei iudicatae (§ 83 a § 159a o. s. ř.).

¹⁴² Případně rozhodne podle § 104 odst. 1 větry druhé o. s. ř. o postoupení věci orgánu, jehož pravomoc je dána.

3.3.5.2 Námitka místní nepřislušnosti

Zvláštní postup, pokud jde o podmínky řízení, stanoví zákon pouze pro zkoumání místní příslušnosti. Podle ustanovení § 105 odst. 1 o. s. ř. obecně platí, že místní příslušnost je soud oprávněn zkoumat z vlastní iniciativy pouze do skončení přípravného jednání podle § 114c o. s. ř., neprovedl-li soud přípravné jednání, jen do doby, než začne jednat o věci samé a jestliže soud rozhoduje o věci samé bez jednání, pak jen do vydání takového rozhodnutí¹⁴⁴. Později může soud svou místní příslušnost zkoumat (nebyla-li provedena příprava jednání) jen k námitce účastníka. Tomu námitka místní nepřislušnosti přísluší jen tehdy, jestliže ji učinil při svém prvním procesním úkonu, který mu jako účastníku přísluší. Později již není soud oprávněn se otázkou své místní příslušnosti zabývat a zákon považuje nedostatek této podmínky řízení za zhojený. Vysloví-li soud (na základě vlastní iniciativy nebo k námitce účastníka), že není soudem místně příslušným, rozhodne současně o tom, kterému místně příslušnému soudu bude věc po právní moci usnesení postoupena.

Promítnuto do poměrů směnečného řízení výše řečené znamená, že rozhodne-li soud ve věci směnečným platebním rozkazem, může se zabývat otázkou své místní příslušnosti pouze tehdy, uplatní-li odpovídající námitku žalovaný při svém prvním procesním úkonu, který mu přísluší. Směnečným platebním rozkazem je totiž rozhodnuto o věci samé bez jednání, zkoumání místní příslušnosti v další fázi řízení z vlastní iniciativy soudu proto již možné není. Výjimka, kterou pro rozhodnutí o věci bez jednání v tomto směru připouští ustanovení § 105 odst. 1, části

¹⁴³ Shodně Kovařík, Z. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení, část druhá, Bulletin advokacie číslo 10, ročník 2000, s. 19.

¹⁴⁴ To podle § 105 odst. 1, části věty druhé za středníkem, o. s. ř. neplatí, rozhodl-li soud o věci samé bez jednání platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem.

druhé věty za středníkem, o. s. ř., přitom na směnečný platební rozkaz nedopadá.¹⁴⁵

Prvním úkonem, který žalovanému ve zkráceném rozkazním řízení přísluší a ve kterém může případně uplatnit námitku místní nepřislušnosti, jsou pak právě námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu.¹⁴⁶

Je nutné si ovšem uvědomit, že ani důvodně uplatněná námitka místní nepřislušnosti nemůže sama o sobě vést ke zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu. Místně nepřislušný soud, který směnečný platební rozkaz vydal, v intencích ustanovení § 105 odst. 2 o. s. ř. pouze vysloví svou místní nepřislušnost a rozhodne o postoupení věci místně příslušnému soudu, u kterého bude námitkové řízení dále pokračovat. Tento soud také následně rozhodne o tom, zda se směnečný platební rozkaz (vydaný postupujícím soudem) ponechává v platnosti či zda se zrušuje a v jakém rozsahu.¹⁴⁷

Předpokladem pro další pokračování řízení po postoupení věci místně příslušnému soudu proto nutně je, že zde jsou vůbec nějaké další námitky, o nichž by mělo být soudem rozhodováno. Není-li tomu tak, nelze ani námitky, v nichž bude uplatněna pouze a jen námitka místní nepřislušnosti (byť by i byla důvodná), považovat za námitky

¹⁴⁵ Opačně Šebek in Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1175, který ovšem v tomto směru pouze odkazuje na výklad podaný k ustanovení § 172 o. s. ř. Takový odkaz ovšem považuji za zjevně nepřipadný, když ve vztahu k platebnímu rozkazu zákon (na rozdíl od směnečného platebního rozkazu) uvádí výslovně, že omezení možnosti zkoumat místní příslušnost jen do vydání rozhodnutí o věci samé bez jednání, se zde neuplatní.

¹⁴⁶ Shodně David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 831. Srov. též důvody usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. ledna 2009, sp. zn. 12 Cmo 316/2008, uveřejněného v časopise Obchodní právo, číslo 3, ročníku 2010, s. 34 – 35.

¹⁴⁷ Srov. v této souvislosti již rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR Vážný 13071. V něm se (mimo jiné) uvádí, že „byla-li (...) věc postoupena k žalobcovu návrhu na příslušný soud, bude tento prostě pokračovat v řízení o námitkách na podkladě spisů sporu se týkajících (...) a rozhodne ve vlastním oboru působnosti nikoli o žalobě, nýbrž o návrhu žalovaného obsaženém v námitkách, totiž o tom, zda se směnečný platební příkaz vydaný soudem postupujícím zachová v platnosti, či zda se zrušuje. Tato možnost by byla odňata, kdyby příkazující soud vyslovil zrušení platebního příkazu, a byl tím zmařen účel zamýšlený předpisem § 261 šestý odstavec c. ř. s., totiž zachování kontinuity řízení před soudem příkazujícím a soudem, jemuž věc byla postoupena, se všemi důsledky, zvláště zamezení nutnosti podání nové žaloby a případných námitek a tím zabránění průtahům a ušetření zbytečných nákladů.“

odůvodněné.¹⁴⁸ Takové námitky nevymezují předmět námitkového řízení (není z nich zřejmé o čem a na jakém základě by měl příslušný soud v námitkovém řízení rozhodovat) a soud je proto, aniž by se musel zabývat vznesenou námitkou místní nepříslušnosti, jako neodůvodněné odmítne.¹⁴⁹

3.4 Odmítnutí neodůvodněných námitek

Neobsahují-li námitky odůvodnění, soud je bez dalšího podle § 175 odst. 3 věty druhé o. s. ř. odmítne. Učiní tak usnesením, proti kterému je odvolání přípustné.

Za neodůvodněné námitky je přitom nutné považovat nejen námitky, jež neobsahují vůbec žádné odůvodnění, ale též námitky, v nichž žalovaný uvedl na svou obranu pouze skutečnosti, z nichž se žádný konkrétní skutek, jímž by se měl soud zabývat v námitkovém řízení při posuzování, zda ponechat směnečný platební rozkaz v platnosti nebo jej zrušit a v jakém rozsahu, nepodává, popřípadě nebude-li z takových námitek zřejmý rozsah, v jakém je směnečný platební rozkaz napadán (tj. námitky neurčité).

Jestliže žalovaným včas podané námitky obsahují vedle náležitě odůvodněných námitek rovněž námitky, jež požadavkům kladeným na odůvodněnost námitek nedostojí, není zapotřebí o odmítnutí takových námitek samostatně rozhodovat. Postačí, vysloví-li se soud k otázce projednatelnosti takto uplatněných námitek až v důvodech rozsudku, jímž bude rozhodovat o zbývajících (odůvodněných) námitkách.

¹⁴⁸ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. března 2003, sp. zn. 9 Cmo 414/2002, uveřejněné pod číslem 40/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

¹⁴⁹ K odmítnutí neodůvodněných námitek srov. následující kapitolu.

3.5 Projednání včasých a odůvodněných námitek

3.5.1 Obecně k postupu soudu po podání včasých a odůvodněných námitek

K projednání včas podaných a odůvodněných námitek nařídí soud jednání.¹⁵⁰ Jde přitom o projev jedné ze základních zásad civilního procesu, principu ústnosti a přímosti; o námitkách podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu již soud nemůže rozhodnout stejně jako o žalobou uplatněném směnečném nároku ve zkráceném řízení (tedy bez jednání, bez provedení dokazování a jen na základě rozhodujících skutečností vylíčených účastníkem a listin jím doložených).

Účelem nařízeného jednání je projednání uplatněných námitek a posouzení, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem a bude proto ponechán (zcela nebo zčásti) v platnosti, nebo zda námitky žalovaného jsou důvodné a směnečný platební rozkaz bude nutné (zcela či zčásti) zrušit.¹⁵¹

Soud již nadále v námitkovém řízení nebude rozhodovat bezprostředně o žalobou uplatněném nároku (o něm již bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem), ale „jen“ o včas podaných a odůvodněných námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Tato specifická povaha námitkového řízení se pak nezbytně projeví také v tom, že v této fázi řízení již nebude možné připustit změnu žaloby podle ustanovení § 95 o. s. ř.¹⁵²

S výjimkami plynoucími ze zvláštní úpravy směnečného řízení provedené v ustanovení § 175 o. s. ř. se jinak pro jednání o námitkách

¹⁵⁰ § 175 odst. 4 věta první o. s. ř.

¹⁵¹ Srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1176.

¹⁵² Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1176. Také David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 832.

uplatní obecná úprava části třetí občanského soudního řádu. Odlišnosti se budou týkat především možnosti využít v tomto řízení některé instituty přípravy jednání a také způsobu konečného rozhodnutí o námitkách.

3.5.2 Příprava jednání

3.5.2.1 K postupu soudu při přípravě jednání

Požadavek zákona¹⁵³, který ukládá soudu připravit jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání, plně dopadá také na jednání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Z institutů přípravy jednání, jež občanský soudní řád k naplnění uvedeného cíle soudu v běžných řízeních nabízí, ovšem bude moci soud použít pouze ty, jejichž využití nebrání zvláštní povaha směnečného řízení.

V rámci přípravy jednání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu tak soud především (obdobně jako v běžném sporu zjišťuje stanovisko žalovaného ve věci¹⁵⁴) může vyzvat žalobce, aby se k podaným námitkám (jejichž stejnopis žalobci současně doručí) ve stanovené lhůtě písemně vyjádřil a předložil soudu listinné důkazy, jichž se bude v řízení dovolávat. Bez zjištění stanoviska žalobce by měl soud přistoupit k nařízení jednání jen tehdy, bude-li se takový postup jevit s ohledem na povahu věci jako neúčelný, tj. zejména v jednoduchých případech, kde bude možné rozhodnout o podaných námitkách bez toho, aby soud vůbec musel projednání věci připravovat.¹⁵⁵

¹⁵³ § 114a odst. 1 o. s. ř.

¹⁵⁴ Srov. § 114a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

¹⁵⁵ Ve směnečném řízení půjde typicky o námitky týkající se platnosti směnky, k jejichž posouzení postačí samotná směnečná listina, popř. námitky, jež budou s ohledem na uplatněné skutečnosti bez dalšího zřejmě nedůvodné (tj. již pouze na základě vylíčení rozhodujících skutečností obsažených v námitkách bude zřejmé, že jim nemůže být v námitkovém řízení vyhověno).

Soud si rovněž vyžádá, je-li toho zapotřebí, od třetích osob zprávy, které mohou mít význam pro řízení a rozhodnutí (§ 128 o. s. ř.)¹⁵⁶, zajistí, aby bylo možné při jednání provést potřebné důkazy (za tím účelem např. uloží osobám, které mají u sebe listinu, již bude prováděno dokazování, aby ji soudu předložily, zjistí adresu místa, na níž je možné obeslat navrhované svědky apod.) a jestliže je to účelné, provede důkaz prostřednictvím dožádaného soudu (§ 39 o. s. ř.)¹⁵⁷.

Jestliže bude rozhodnutí o námitkách žalovaného (o některé z uplatněných námitek) záviset na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, může soud (budou-li pro to splněny podmínky podle § 127 o. s. ř.) ustanovit již v této fázi řízení také znalce.¹⁵⁸ Učiní tak zejména tehdy, jestliže skutečnosti, které má znalec zkoumat, jsou mezi účastníky nesporné a soud z nich proto může ve smyslu ustanovení § 120 odst. 4 o. s. ř. vycházet¹⁵⁹ (jinak řečeno, nebudou-li takové skutečnosti předmětem dokazování).

Povaha směnečného řízení naopak vylučuje možnost vydat v rámci přípravy jednání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu usnesení podle ustanovení § 114b o. s. ř.¹⁶⁰ Tato „kvalifikovaná“ výzva k vyjádření představuje zvláštní procesní prostředek přípravy jednání, jehož účelem je umožnit soudu zjistit stanovisko žalovaného ve věci a na jeho základě stanovit okruh mezi účastníky sporných skutečností významných pro rozhodnutí dané věci, bez jejichž znalosti nelze připravit jednání tak, aby ve věci bylo možné rozhodnout již při prvním jednání. Taková překážka v přípravě jednání ovšem v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu nemůže nastat, neboť soud bude mít vždy stanovisko

¹⁵⁶ § 114a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

¹⁵⁷ § 114a odst. 2 písm. d) o. s. ř.

¹⁵⁸ § 114a odst. 2 písm. c) o. s. ř.

¹⁵⁹ Shodně viz Drápal, L. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu, Mimořádná příloha časopisu Právní rozhledy č. 5, ročníku 2002, s. 11.

¹⁶⁰ Ve kterém soud uloží žalovanému, aby se ve stanovené lhůtě ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, s tím, že nesplní-li uloženou povinnost, bude se mít zato, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává.

žalovaného k žalobou uplatněnému nároku (vymezené včas podanými námitkami proti směnečnému platebnímu rozkazu) již k dispozici.

3.5.2.2 Přípravné jednání

Za jednoznačné nelze považovat, zda soud v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu může (či dokonce musí) využít také institut přípravného jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř. V souvislosti s námitkovým řízením se o přípravném jednání (bez dalších podrobností) zmiňuje Šebek¹⁶¹, výslovně pak možnost jeho provedení připouští Kovařík.¹⁶²

V tomto směru především nelze mít žádné pochybnosti o tom, že zvláštní povaha řízení o námitkách bez dalšího vylučuje, aby se zde uplatnily sankce, jež zákon jinak s nedostavením se účastníka k přípravnému jednání spojuje (fikce uznání žalobou uplatněného nároku podle § 114c odst. 6 o. s. ř. v případě nedostavení se žalovaného, zastavení řízení v případě nedostavení se žalobce podle § 114c odst. 7 o. s. ř.). O žalobou uplatněném nároku již bylo soudem (směnečným platebním rozkazem) meritorně rozhodnuto, není proto možné uvažovat o tom, že by tak soud mohl učinit „opakovaně“ způsobem předvídaným ustanovením § 114c odst. 6 o. s. ř. (tj. vydáním rozsudku pro uznání podle § 153a o. s. ř.), popřípadě že by mohl postupovat podle ustanovení § 114c odst. 7 o. s. ř. a řízení (i přes existenci již vydaného meritorního rozhodnutí) ukončit (tj. rozhodnout o zastavení řízení), nehledě k tomu, že taková rozhodnutí by zjevně neodpovídala zákonem výslovně stanovenému způsobu, jakým má být o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu soudem rozhodnuto.¹⁶³

¹⁶¹ Srov. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1175 (při výkladu k otázce zkoumání místní příslušnosti soudu).

¹⁶² Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 482.

¹⁶³ Srov. ustanovení § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř.

Co do zbývajícího rozsahu pak ovšem důvody, pro které by mohlo být použití institut přípravného jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř. v námitkovém řízení vyloučeno, neshledávám, když zákonem jeho užití pro poměry směnečného řízení výslovně zakázáno není a nijak mu (s výhradami výše uvedenými) nebrání ani zvláštní povaha takového řízení.

Rovněž v řízení o námitkách proto podle mého názoru bude přípravné jednání zákonem předepsaným způsobem přípravy jednání v případech, kdy se nepodařilo připravit jednání (tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání) postupem podle ustanovení § 114a odst. 2 o. s. ř. a kdy současně věc není možné rozhodnout bez jednání¹⁶⁴ („věcí“ se zde přitom nutně budou rozumět námitky, o nichž má být soudem v další fázi řízení rozhodnuto), případně nejde o věc, v níž by se příprava jednání jevila s ohledem na okolnosti případu (typicky půjde-li o věc jednoduchou) jako neúčelná. Soud přitom v těchto případech, jak plyne ze znění § 114c odst. 1 o. s. ř., nemá možnost volby, zda uvedený prostředek přípravy jednání využije, ale je povinen přípravné jednání nařídit.¹⁶⁵

Obsah samotného přípravného jednání zákon vymezuje jen příkladmo.¹⁶⁶ Soud tak především může při přípravném jednání v součinnosti s účastníky objasnit, zda jsou splněny podmínky řízení a učinit vhodná opatření k odstranění jejich (zjištěného) nedostatku¹⁶⁷, vyzvat účastníky, aby doplnili svá skutková tvrzení¹⁶⁸ a důkazní návrhy, přičemž účastníkům současně poskytne také poučení podle ustanovení § 118a o. s. ř. a může se též pokusit o smírné řešení věci (za tím účelem, jak se podává z ustanovení § 99 odst. 1 o. s. ř., s účastníky zejména probere věc, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a rozhodnutí

¹⁶⁴ Srov. výklad podaný v následující kapitole.

¹⁶⁵ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 114c. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 801

¹⁶⁶ Srov. ustanovení § 114c odst. 3 o. s. ř.

¹⁶⁷ Z ustanovení § 105 odst. 1 o. s. ř. však vyplývá, že se již nebude moci zabývat otázkou své místní příslušnosti, k tomu srov. též kapitolu 3.3.5.2 a výklad tam podaný.

¹⁶⁸ Žalovaný samozřejmě nemůže v rámci přípravy jednání uplatnit takovou obranu, která nemá základ ve včas podaných námitkách, může však, jak bylo vysvětleno již výše, vylíčení rozhodujících skutečností doplnit.

uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu).

Povinnost tvrdit rozhodující skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání jsou účastníci povinni splnit nejpozději do skončení přípravného jednání, případně do uplynutí dodatečné lhůty, kterou za tímto účelem soud účastníkům na návrh některého z nich poskytne.¹⁶⁹ K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům by mohl soud přihlédnout jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 o. s. ř.

3.5.3 Projednání námitek bez nařízení jednání

Jak bylo již výše uvedeno, podle ustanovení § 175 odst. 4 věty první o. s. ř. platí, že soud k projednání včas podaných námitek nařídí jednání. Uvedený závěr by bylo nepochybně nutné dovodit i bez výslovné úpravy provedené v označeném ustanovení, a to za použití obecného pravidla formulovaného ustanovením § 115 odst. 1 o. s. ř.

V ustanovení § 115a o. s. ř. pak zákon (jako výjimku z tohoto pravidla) připouští možnost soudu, nejde-li o některou z věcí uvedených v § 120 odst. 2 o. s. ř., rozhodnout o věci samé, aniž by musel k jejímu projednání nařizovat jednání. Předpokladem takového postupu je, že v dané věci lze rozhodnout jen na základě účastníky předložených listinných důkazů a účastníci se práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.¹⁷⁰ Důvod, pro který by měla být aplikace uvedeného ustanovení vyloučena pro poměry řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, nenacházím.

Bude-li tedy možné o námitkách žalovaného rozhodnout výlučně na základě skutkového stavu zjištěného jen z účastníky předložených listin,

¹⁶⁹ Podle ustanovení § 114c odst. 4, části věty druhé za středníkem, o. s. ř. přitom tato lhůta nesmí být delší než 30 dnů.

¹⁷⁰ Ke zjištění stanovisek účastníků k zamýšlenému postupu soudu lze použít též výzvy podle ustanovení § 101 odst. 4 o. s. ř.

popřípadě prostřednictvím shodných tvrzení účastníků, nemusí soud k projednání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu (nemají-li ani účastníci řízení k takovému postupu žádné výhrady) nařizovat jednání a o námitkách může bez dalšího rozhodnout.

Jak lze ovšem zjistit z veřejně dostupných databází soudních rozhodnutí, tuzemské soudy této možnosti v praxi příliš nevyužívají.¹⁷¹

3.5.4. Projednání námitek při jednání

Nejsou-li splněny podmínky, za nichž může soud o námitkách žalovaného rozhodnout bez nařízení jednání (nebo soud takové možnosti nevyužije), projedná soud námitky při jednání.

Průběh jednání, při kterém mají být námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu projednány, se v zásadě nijak neliší od průběhu jednání v jiných nesměnečných věcech.¹⁷² Soud by měl pouze přizpůsobit průběh jednání tomu, že předmětem námitkového řízení již bezprostředně není žalobou uplatněný nárok, ale právě námitky, které žalovaný uplatnil proti směnečnému platebnímu rozkazu.

Po formálním zahájení jednání proto soudce vyzve nejprve žalovaného (jako účastníka, který podáním námitek tuto další fázi řízení zahájil), aby přednesl námitky, které podal proti směnečnému platebnímu rozkazu, popřípadě sdělil jejich obsah. Teprve poté se obrátí na žalobce s výzvou k přednesu nebo sdělení obsahu podaných písemných vyjádření k námitkám, popřípadě žalobce – neučinil-li dosud písemné vyjádření ve věci – vyzve, aby tak učinil nyní při jednání. Další průběh jednání pak soudce určuje v závislosti na okolnostech projednávaného případu.

¹⁷¹ Jediným rozhodnutím, zveřejněným na webových stránkách Nejvyššího soudu, z něhož se podává, že soud prvního stupně postupoval při projednání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu podle ustanovení § 115a o. s. ř., je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 3964/2007.

¹⁷² K průběhu jednání srov. § 118 o. s. ř.

3.6 Obecná koncentrace řízení o námitkách

Námitkové řízení je ovládáno, jak bylo již opakovaně zmíněno v předchozím textu, zásadou koncentrace vyjádřenou v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř. Koncentrace se ovšem týká jen námitek samotných, tedy skutečností, jimiž žalovaný vymezuje svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu. Naproti tomu již nedopadá na důkazy, jimiž žalovaný hodlá prokazovat svá tvrzení v námitkách uvedená, netýká se také skutečností, jež v reakci na obranu žalovaného uplatněnou v podaných námitkách vylicí žalobce (včetně důkazů, které případně k prokázání svých tvrzení navrhne) a konečně nedotýká se ani skutečností, jež žalovaný uvede až v průběhu námitkového řízení pouze za účelem doplnění obrany v námitkách již obsažené (tedy skutečností, jimiž neuplatňuje proti směnečnému platebnímu rozkazu nové – z pohledu ustanovení § 175 odst. 4, části věty druhé za středníkem, o. s. ř. nepřípustné – námitky.

Ve všech těchto případech nastane koncentrace řízení podle obecných pravidel upravujících projednávání věcí ve sporném řízení, tedy tam, kde řádně proběhlo přípravné jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř. ke skončení přípravného jednání, popřípadě ke dni, na který připadl konec lhůty poskytnuté soudem podle ustanovení § 114c odst. 4 věty druhé o. s. ř. ke splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní,¹⁷³ v ostatních případech pak skončením prvního jednání, které se ve věci konalo, popřípadě ke dni, na který připadl konec lhůty poskytnuté soudem podle ustanovení § 118b odst. 1 věty druhé o. s. ř. ke splnění povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní.¹⁷⁴

K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům bude smět soud přihlídnout jen tehdy, uplatní-li se ve vztahu k těmto skutečnostem nebo důkazům některá z výjimek z koncentrace řízení.¹⁷⁵

¹⁷³ Srov. ustanovení § 118b odst. 1 věty první o. s. ř.

¹⁷⁴ Srov. ustanovení § 118b odst. 1 věty druhé o. s. ř.

¹⁷⁵ Podle ustanovení § 118b odst. 1 věty třetí o. s. ř. smí soud k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy,

3.7 Procesní nástupnictví v řízení o námitkách

Také v průběhu řízení o námitkách žalovaného proti směnečnému platebnímu rozkazu může nastat právní skutečnost, která má (může mít) za následek přechod či převod uplatňovaného práva nebo jemu odpovídající povinnosti na třetí osobu. Tato sukcese se pak v námitkovém řízení odrazí (může odrazit) ve změně okruhu účastníků tohoto řízení (v tzv. procesním nástupnictví).

Při řešení otázky procesního nástupnictví bude další postup soudu v řízení odvislý od toho, zda přechod nebo převod práv a povinností, o něž v řízení jde (práv a povinností ze směnky, o jejíž úhradě bylo rozhodnuto směnečným platebním rozkazem), byl způsoben tím, že některý z účastníků řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení, nebo zda důvod procesního nástupnictví není ztrátou procesní subjektivity podmíněn.

3.7.1 Procesní nástupnictví při ztrátě způsobilosti být účastníkem řízení

V prvním z výše uvedených případů bude soud v námitkovém řízení postupovat podle ustanovení § 107 o. s. ř. Ztratí-li během řízení (tj. dříve, než řízení o námitkách bude pravomocně skončeno) některý z účastníků způsobilost být účastníkem řízení (zemře-li fyzická osoba nebo zanikne-li osoba právnická), brání tato překážka postupu řízení v tom, aby soud věc bez dalšího projednal a rozhodl. Ustanovení § 107 odst. 1 o. s. ř. pro tyto případy soudu ukládá, aby podle povahy věci nejprve posoudil, zda mu uvedená okolnost sama o sobě brání v tom, aby v řízení pokračoval. Dospěje-li k závěru, že tomu tak je, řízení podle ustanovení § 107 odst. 5 o. s. ř. zastaví. Vzhledem k tomu, že o věci již bylo

jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 2 o. s. ř.

(meritorně) rozhodnuto směnečným platebním rozkazem, soud současně rozhodne o jeho zrušení. U práv a povinností, jež mohou být předmětem námitkového řízení (tedy u nároků, jež mají svůj původ ve směnečné listině), ovšem nebude takový postup příliš častý, neboť nejde o nároky, jejichž existence by byla bezpodmínečně spjata pouze s osobou konkrétního účastníka (jinak řečeno, nejde o nároky, jež by nemohly přejít na právního nástupce původního účastníka), případně kde by „povaha věci“ jinak bránila soudu v řízení pokračovat.¹⁷⁶

Nebrání-li ztráta způsobilosti být účastníkem řízení v pokračování řízení, bude soud dále posuzovat, zda lze (zejména se zřetelem na stav řízení, ve kterém jsou zjišťováni právní nástupci zemřelého či zaniklého účastníka) pokračovat v řízení ihned, nebo zda je na místě řízení přerušit.¹⁷⁷ Jestliže soud řízení přeruší, bude v něm pokračovat (i bez návrhu účastníků) neprodleně poté, co důvod přerušeni odpadne.

Kdo je procesním nástupcem účastníka, který ztratil procesní subjektivitu, určují ustanovení § 107 odst. 2 a 3 o. s. ř. v závislosti na tom, kdo se stal (ve vztahu k právu nebo povinnosti, o něž v řízení jde) právním nástupcem zemřelého či zaniklého účastníka. Procesním nástupcem (zemřelé) fyzické osoby tak zpravidla budou její dědici (ti z nich, kteří podle výsledku dědického řízení právo nebo povinnost, o něž v řízení jde, převzali), procesním nástupcem právnické osoby pak ten, kdo po zániku právnické osoby vstoupil do jejích práv a povinností (popř. ten, kdo práva a povinnosti, o něž v řízení jde, převzal).

¹⁷⁶ „Povahou věci“ ve smyslu ustanovení § 107 o. s. ř. je nutné rozumět hmotněprávní povahu předmětu řízení (viz např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 107. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 720). V úvahu zde snad přichází pouze stav, kdy účastník nebude mít žádného právního nástupce, na kterého by práva či povinnosti, jež jsou předmětem řízení, mohla přejít (např. při zániku právnické osoby po provedené likvidaci, nebo při likvidaci dědictví zemřelého účastníka apod.).

¹⁷⁷ Soud řízení zpravidla přeruší tehdy, ztratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba (smrtí), neboť až do skončení řízení o dědictví nebude (až na výjimky) zřejmé, který z dědiců právo nebo povinnost, o něž v řízení jde, převzal. V případě zániku právnických osob naopak zpravidla okamžitému pokračování v řízení nebude nic bránit, neboť k přechodu práv a povinností na právního nástupce zaniklé právnické osoby dochází již při jejím zániku (srov. např. § 61 odst. 1, § 62 nebo § 244 odst. 1 zákona č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev).

Šetření podmínek procesního nástupnictví provádí soud z úřední povinnosti. Jakmile zjistí, kdo je procesním nástupcem zemřelého nebo zaniklého účastníka, tedy s kým může na místě zemřelého nebo zaniklého účastníka v námitkovém řízení pokračovat, rozhodne o tom podle ustanovení § 107 odst. 1 věty třetí o. s. ř. usnesením.¹⁷⁸

Z úpravy provedené v ustanovení § 107 odst. 4 o. s. ř. (podle níž je procesní nástupce povinen přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho nástupu do řízení) pak vyplývá, že procesní nástupnictví, k němuž na straně některého z účastníků v řízení došlo, nemá žádný vliv na hmotněprávní či procesní účinky, jež nastaly v řízení již mezi původními účastníky řízení (předtím než některý z účastníků ztratil způsobilost být účastníkem řízení). Procesní nástupce žalovaného je tak mimo jiné v námitkovém řízení vázán také všemi procesními úkony, které v řízení učinil jeho předchůdce. V tomto směru nepředstavují žádnou výjimku ani námitky podané původním žalovaným proti směnečnému platebnímu rozkazu, vymezující předmět námitkového řízení; žalovaný proto již nebude moci v námitkovém řízení uplatňovat obranu, která nemá oporu ve vyličení rozhodujících skutečností obsažených ve včas podaných námitkách, měnit (rozšířit) rozsah, v jakém je směnečný platební rozkaz napadán apod.

¹⁷⁸ V této souvislosti je ovšem vhodné připomenout též závěry, k nimž soudní praxe (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2010, sp. zn. 21 Cdo 220/2009) dospěla v souvislosti s rozhodováním o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107 o. s. ř. v situaci, kdy je zřejmé, že v důsledku omezené odpovědnosti dědice za dluhy zůstavitele (§ 470 odst. 1 obč. zák.) nebude moci být uspokojena celá pohledávka zůstavitelova věřitele. V takovém případě, jak dovodil Nejvyšší soud, je totiž dědic právním nástupcem ohledně zůstavitelova dluhu jen v tom rozsahu, v jakém je dána jeho odpovědnost za zůstavitelovy dluhy. Ve zbývajícím rozsahu, tj. ve vztahu k části věřitelovy pohledávky, jež nemůže být dědicem uspokojena, nemá zůstavitel žádného právního nástupce a soud proto ani nemůže v tomto rozsahu rozhodnout o procením nástupnictví na straně zemřelého účastníka, neboť v této části předmětu řízení povaha věci pokračovat v řízení neumožňuje.

3.7.2 Procesní nástupnictví nepodmíněné ztrátou procesní subjektivity

Postup soudu v případech, kdy během řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde (aniž by účastník řízení současně ztratil svou procesní subjektivitu), upravuje ustanovení § 107a o. s. ř.

Jak se podává z uvedeného ustanovení, k procesnímu nástupnictví z důvodu tzv. singulární sukcese nedochází bez dalšího jen tím, že popsaná skutečnost nastane.¹⁷⁹ Ke změně v okruhu účastníků řízení je v tomto případě nezbytné, aby žalobce (s odkazem na konkrétní právní skutečnost, z níž sukcesi práva nebo povinnosti, jež je předmětem řízení, dovozuje) soudu navrhl, aby nabyvatel práva nebo povinnosti vstoupil do řízení na místo dosavadního účastníka a soud tuto změnu účastníků také (usnesením) připustil.¹⁸⁰

Právní skutečností, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka, o něž v řízení jde, je ve smyslu ustanovení § 107a o. s. ř. nutné rozumět takovou právní skutečností, u níž uvedený účinek právní předpisy (v případě, že skutečně nastala) obecně vzato předpokládají (jinými slovy, skutečnost, která je – posuzováno obecně – způsobilá přivodit převod nebo přechod práva nebo povinnosti, o něž v daném řízení jde).¹⁸¹

¹⁷⁹ Shodně např. David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 494, nebo Dvořák, B. Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008, s. 152 – 153.

¹⁸⁰ Má-li nabyvatel práva vstoupit do řízení na místo dosavadního žalobce, vyhoví soud návrhu žalobce jen tehdy, vysloví-li s tím tento nabyvatel souhlas (§ 107a odst. 2, část věty první před středníkem, o. s. ř.). Naproti tomu souhlas žalovaného nebo toho, kdo má vstoupit na jeho místo, se podle ustanovení § 107a odst. 2, části věty první za středníkem, o. s. ř. nevyžaduje.

¹⁸¹ K tomu srov. např. v literatuře Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 107a. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 736 – 737, v soudní praxi pak např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2003, sp. zn. 21 Cdo 306/2003, uveřejněné pod číslem 31/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

V poměrech řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu (stejně tak jako v běžném nezkráceném řízení, ve kterém žalobce uplatňuje práva ze směnky) pak bude takovou skutečností především smlouva o postoupení pohledávky¹⁸², již mohou být převedena práva z rektasměnky (směnky opatřené doložkou „nikoli na řad“ nebo jinou doložkou stejného významu¹⁸³), dále rubopis (indosament)¹⁸⁴, jímž lze převést směnku vystavenou ve formě cenného papíru na řad,¹⁸⁵ případně smlouva o prodeji podniku (uzavřená podle ustanovení § 476 a násl. obch. zák.), na jejímž základě může dojít jak ke změně v osobě věřitele, tak ke změně dlužníka ze směnky (a to u obou jejích forem).¹⁸⁶ Jiné právní skutečnosti, s nimiž právní předpisy obecně spojují převod nebo přechod práva či povinnosti, nebudou u nároků ze směnek zásadně přicházet v úvahu.

¹⁸² Zajímavý posun v judikatuře Nejvyššího soudu při rozhodování o procesním nástupnictví lze zaznamenat v souvislosti s přijetím rozhodnutí velkého senátu jeho občanskoprávního a obchodního kolegia (jde o rozsudek ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 31 Cdo 1328/2007, uveřejněný pod číslem 61/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), ve kterém se Nejvyšší soud (mimo jiné) zabýval možností dlužníka napadat (v rovině hmotně právních vztahů) platnost smlouvy o postoupení pohledávky. Závěry zde formulované totiž Nejvyšší soud promítl i do rozhodování o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107a o. s. ř., když uzavřel, že pro naplnění předpokladu, podle kterého nastala v řízení právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod práva z rektasměnky, postačí, je-li dlužníkovi doručeno oznámení věřitele (žalobce) o tom, že předmětnou pohledávku postoupil postupníkovi (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 863/2009).

¹⁸³ Převod práv z rektasměnky je možný podle ustanovení čl. I. § 11 odst. 2 ZSŠ jen „ve formě a s účinky obyčejného postupu (cesse)“, čemuž v poměrech platné právní úpravy odpovídá institut postoupení pohledávky podle § 524 a násl. obč. zák. V soudní praxi k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1446/2006, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 2009, pod číslem 42, nebo usnesení téhož soudu ze dne 4. května 2011, sp. zn. 20 Cdo 711/2009.

¹⁸⁴ K možnosti převést směnku na řad indosamentem v průběhu řízení, ve kterém se žalobce domáhá plnění z této směnky, se vyslovil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 8. října 2003, sp. zn. 29 Odo 454/2003.

¹⁸⁵ Rubopis (indosament) představuje směnečněprávní způsob převodu směnky. K tomu srov. ustanovení čl. I. § 11 odst. 1 ZSŠ, v judikatuře pak např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2012, sp. zn. 29 Cdo 2866/2010.

¹⁸⁶ V minulosti byla spornou otázkou, zda v případě, kdy je součástí prodávajícího podniku listinný cenný papír, dochází k přechodu tohoto cenného papíru na nabyvatele uzavřením smlouvy o převodu podniku, tj. má-li smlouva o prodeji podniku ve vztahu k takovému cennému papíru translační účinky, či zda je k jeho přechodu na nabyvatele podniku nezbytné ještě splnění dalších podmínek, stanovených v § 17 a násl. ZCP. Soudní praxe se nakonec přiklonila k první z uvedených variant (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, uveřejněný pod číslem 62/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

V této souvislosti ovšem nelze pominout také obecnou úpravu převodu cenných papírů obsaženou v ustanovení § 17 a násl. ZCP, z níž se podává, že k převodu listinného cenného papíru (jímž směnka v obou svých formách bezpochyby je) dochází, nestanoví-li zákon nebo dohoda stran něco jiného, teprve jeho předáním nabyvateli. Při posuzování, zda byly naplněny předpoklady, za nichž může soud vyhovět návrhu žalobce na vydání usnesení podle ustanovení § 107a o. s. ř., proto bude zapotřebí vyžadovat také splnění této podmínky.¹⁸⁷

Z pohledu žalobce přitom nejde, jak by se mohlo na první pohled zdát, o situaci zcela jednoduchou. Směnka, na jejímž základě požadoval vydání směnečného platebního rozkazu, je po celou dobu řízení uložena u soudu a ani v případě, že žalobce na směnku umístí rubopis, nemůže se směnečnou listinou naložit jinak, než že ji vrátí (poté, co je mu umožněno směnku indosovat) zpět do úschovy soudu (nemůže směnku předat jiné osobě).¹⁸⁸ Při uzavření smlouvy o převodu rektasměnky (smlouvy o postoupení pohledávky) pak žalobce do styku se směnkou uloženou u soudu vůbec nepřichází.

Východiskem z dané situace, jež žalobci umožní dokončit zamýšlený převod směnečné pohledávky a naplnit tím současně požadavky kladené ustanovením § 107a o. s. ř. na vydání (pozitivního) rozhodnutí o procesním nástupnictví, tak může být především využití možnosti dané ustanovením § 17 odst. 1 ZCP, tj. sjednání odlišných podmínek pro převod směnky, jež nebudou vázat převedení tohoto cenného papíru na jeho předání

¹⁸⁷ Shodný názor zastává též Nejvyšší soud, viz např. usnesení ze dne 14. prosince 2006, sp. zn. 29 Odo 1285/2006.

¹⁸⁸ Některé soudy v situaci, kdy se k rubopisování směnky dostaví vedle žalobce též nabyvatel směnky, umožňují předat žalobci indosovanou směnku přítomnému nabyvateli, který ji následně vrátí zpět do úschovy soudu, přičemž o této skutečnosti současně sepíše úřední záznam (protokol). Jakkoli měl tímto způsobem podmínku předání směnky za splněnou (prokázanou) i Nejvyšší soud v jedné z jím projednávaných věcí (srov. jeho usnesení ze dne 29. července 2008, sp. zn. 29 Cdo 3685/2007), jde o řešení značně sporné (přílehlavé výhrady k takovému postupu vznášejí např. Vrchní soud v Praze v důvodech svého usnesení ze dne 4. dubna 2007, sp. zn. 12 Cmo 529/2006, uveřejněného v časopise Obchodní právo číslo 3, ročník 2010, s. 36 – 37).

nabyvateli, ale na jinou (smluvními stranami dohodnutou) skutečnost.¹⁸⁹ Za akceptovatelné považují rovněž řešení, prosazované částí soudní praxe¹⁹⁰, podle něhož lze na uzavření dohody ve smyslu ustanovení § 17 odst. 1 ZCP o převodu směnky bez jejího předání usuzovat již z toho, že označený procesní nástupce (v intencích ustanovení § 107a odst. 2, části věty první před středníkem, o. s. ř.) vysloví se svým vstupem do řízení na místo dosavadního žalobce souhlas. Potud se lze nepochybně ztotožnit s uváděnou argumentací, podle níž lze předpokládat, že mezi žalobcem a nabyvatelem směnky (ohledně níž byla uzavřena postupní smlouva, popř. na níž byl umístěn rubopis), který souhlasí se svým vstupem do řízení na místo dosavadního žalobce v situaci, kdy je směnka uložena u soudu, byla uzavřena alespoň konkludentní dohoda o tom, že k převodu směnky v daném případě dochází i bez jejího předání nabyvateli.

V souvislosti s rozhodováním o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107a o. s. ř. v námitkovém řízení lze pro úplnost připojit ještě dvě poznámky. Za první, rovněž v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu se nepochybně uplatní obecné závěry zastávané soudní praxí i odbornou literaturou¹⁹¹, podle nichž předmětem řízení o návrhu podle ustanovení § 107a o. s. ř. není posouzení, zda tvrzené právo (povinnost), jež mělo být převedeno nebo které mělo přejít na jiného, dosavadnímu účastníku svědčí či nikoliv, neboť takové posouzení se týká již posouzení věci samé, které nelze vyjádřit při zkoumání procesního nástupnictví, ale jen v rozhodnutí o věci samé. Je ovšem třeba mít na zřeteli, že při procesním nástupnictví musí být respektována omezení, jež plynou z pravidel koncentrace řízení (v poměrech námitkového řízení zejména

¹⁸⁹ Ve smlouvě o převodu směnky lze např. dohodnout, že k jejímu převodu dochází již okamžikem uzavření smlouvy (v případě rektasměnek), nebo umístěním rubopisu na směnku (v případě směnek ve formě cenného papíru na řad).

¹⁹⁰ Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze 4. dubna 2007, sp. zn. 12 Cmo 529/2006, uveřejněného v časopise *Obchodní právo* číslo 3, ročník 2010, s. 36 – 37.

¹⁹¹ Srov. v judikatuře např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2003, sp. zn. 29 Odo 708/2002, uveřejněné pod číslem 37/2004 *Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek*, v literatuře pak např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 107a. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 737.

ve smyslu ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř.).¹⁹² Za druhé, pro vyhovění návrhu na vydání usnesení o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107a o. s. ř. je i v námitkovém řízení nezbytné prokázat jen to, že právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod práva nebo povinnosti účastníka řízení, o něž v řízení jde, nastala; otázka, zda k převodu tohoto práva nebo povinnosti také fakticky došlo, je z hlediska posouzení skutečností rozhodných pro postup podle § 107a o. s. ř. zcela bez významu.¹⁹³

¹⁹² Obdobně jako v případě procesního nástupnictví podle ustanovení § 107 o. s. ř. musí i zde procesní nástupce přijmout stav řízení, jaký tu je v době jeho vstupu do řízení. Platí proto vše, co bylo v této souvislosti uvedeno při výkladu § 107 odst. 4 o. s. ř. (na jehož obdobné použití také odkazuje ustanovení § 107a odst. 3 o. s. ř.).

¹⁹³ Srov. shodně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. září 2003, sp. zn. 29 Odo 708/2002, uveřejněné pod číslem 37/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, v literatuře pak např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 107a. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 736 – 737. Opačný názor (viz Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 147), podle kterého musí být prokázán samotný převod nebo přechod práva, nepovažují za správný. Není-li pro rozhodnutí podle ustanovení § 107a o. s. ř. určující, jestli tvrzené právo v skutku svědčí žalobci (jinak řečeno, zda je žalobce v dané věci aktivně legitimován), nemůže mít ve stejných souvislostech žádný význam ani to, zda bylo právo skutečně na nabyvatele převedeno (příp. na něj přešlo).

3.8 Důkazní břemeno v námitkovém řízení

3.8.1 Obecně

Zatímco problematika samotného dokazování¹⁹⁴ (provádění důkazů, jejich hodnocení apod.) v námitkovém řízení zůstává zcela mimo zájem odborné literatury i soudní praxe,¹⁹⁵ jde-li o institut důkazního břemene, nesetkal jsem se v posledních letech ve vztahu ke směnečnému řízení s otázkou, která by byla více diskutována a jež by vyvolávala tak velký počet (někdy až značně bouřlivých) reakcí.¹⁹⁶

Impulsem k tomu nepochybně bylo (níže podrobně rozebírané) rozhodnutí Nejvyššího soudu¹⁹⁷, které se zabývalo otázkou důkazního břemene ohledně pravosti podpisu žalovaného na směnce. Otázky související s důkazním břemenem a určením jeho nositele v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu se nicméně neomezují jen na problematiku pravosti podpisu směnečných dlužníků.

Právní teorie¹⁹⁸ shodně se soudní praxí¹⁹⁹ definují důkazní břemeno (v subjektivním smyslu) jako procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení nebyla prokázána jeho tvrzení a že z tohoto důvodu muselo být

¹⁹⁴ Mám zde na mysli dokazování v procesním smyslu coby procesním právem upravený postup soudu a účastníků směřující k utvoření potřebných skutkových poznatků (skutkových zjištění) o rozhodných skutečnostech (srov. např. Winterová a kol. *Civilní právo procesní*. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 228).

¹⁹⁵ Dokazování (včetně provádění jednotlivých důkazů a jejich hodnocení) v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu se řídí stejnými pravidly jako v jakémkoliv jiném (nesměnečném) řízení, důvod zabývat se problematikou dokazování speciálně ve vazbě na námitkové řízení tak zjevně žádný smysl nemá.

¹⁹⁶ Svým způsobem není takový přístup ani překvapivý; už Macur ve své monografii věnované otázkám důkazního břemene (srov. Macur, J. *Dělení důkazního břemene v civilním soudním sporu*. Masarykova univerzita v Brně, 1996, s. 6) uváděl, že: „V žádné jiné oblasti civilního práva procesního se snad nevyskytuje tolik rozdílných, hluboce diferencovaných názorů a teorií, jako právě v oblasti problematiky důkazního břemene a jeho dělení.“

¹⁹⁷ Jde o rozsudek ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007.

¹⁹⁸ Srov. např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 120*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 865, nebo Winterová a kol. *Civilní právo procesní*. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 251.

¹⁹⁹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001, uveřejněný v časopise *Soudní judikatura* č. 5, ročník 2002, pod číslem 86.

rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Důkazní břemeno je institutem procesního práva,²⁰⁰ jehož smyslem je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí o věci, nebyla pro nečinnost účastníka (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníku ustanovením § 120 odst. 1 věty první o. s. ř.) nebo vůbec (objektivně vzato) nemohla být prokázána a kdy tedy výsledky hodnocení důkazů neumožňují soudu přijmout závěr ani o pravdivosti této skutečnosti, ani o tom, že by tato skutečnost byla nepravdivá.

Soudní praxe dále ustáleně vychází z toho, že okruh rozhodujících skutečností, které musí účastník v řízení tvrdit a prokázat, jakož i rozložení důkazního břemene (závěr o tom, kdo je nositelem důkazního břemene ohledně jednotlivých rozhodných skutečností) je určován hypotézou hmotněprávní normy, která upravuje sporný právní poměr účastníků.²⁰¹ Jinak řečeno, žalobce je povinen v řízení tvrdit a prokázat skutečnosti zakládající uplatňované právo, žalovaný naproti tomu skutečnosti, které od počátku vzniku žalobcem uplatňovaného práva zabraňovaly, nebo způsobily jeho zánik, popř. zabraňují jeho uplatnění.²⁰²

Z publikované směnečné judikatury je zřejmé, že výše uvedená východiska soudy nižších stupňů v minulosti promítaly do své rozhodovací praxe (při řešení otázky, kterého z účastníků tíží v námitkovém řízení ohledně jednotlivých skutečností důkazní břemeno) značně zjednodušeným způsobem.²⁰³ Podle převažujících názorů (opírajících se argumentačně o abstraktní, nesporný a přísný charakter směnečných závazků projevující se mimo jiné v tom, že pro jejich existenci není důvod vystavení směnky

²⁰⁰ Shodně též Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 253, nebo Macur, J. Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1984, s. 90.

²⁰¹ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 23 Odo 1722/2006.

²⁰² V literatuře k tomu srov. např. Macur, J. Dělení důkazního břemene v civilním soudním sporu. Masarykova univerzita v Brně, 1996, s. 7.

²⁰³ Srov. v tomto směru např. rozsudek Krajského obchodního soudu v Brně ze dne 1. dubna 1994, sp. zn. 5 Cm 44/94, uveřejněný v časopise Soudní rozhledy číslo 3, ročník 1995, s. 60).

významný) byl nositelem důkazního břemene – v situaci, kdy soud o žalobou uplatněném nároku rozhodl směnečným platebním rozkazem – vždy žalovaný, a to bez zřetele k tomu, o jakou – mezi účastníky spornou – skutečnost v konkrétní věci šlo. S takovým schematickým přístupem ovšem bez dalšího podle mého názoru vystačit nelze.

Jsem přesvědčen, že ani v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu nemohou být pro určení nositele důkazního břemene ohledně jednotlivých sporných skutečností rozhodující jiná kritéria než ta, o nichž bylo pojednáno výše (jinými slovy kritéria, jež se uplatní i v jiných sporných řízeních, jejichž předmětem nejsou práva ze směnky). Žalobce domáhající se směnečnou žalobou práv ze směnky proto bude (lhostejno, zda soud v dané věci rozhodne o jeho návrhu směnečným platebním rozkazem či nikoliv) zatížen důkazním břemenem ve vztahu k těm skutečnostem, ohledně nichž nesl (již od počátku řízení) také břemeno tvrzení. Se zřetelem k tomu, jakým způsobem hmotněprávní úprava vymezuje práva a povinnosti účastníků směnečného právního vztahu,²⁰⁴ bude tedy žalobce prokazovat nejen skutečnost, že je majitelem uplatněné směnky, ale např. též tvrzené předložení směnky k placení (nepůjde-li o případ, kdy se na směnce nachází doložka „bez útrat“, „bez protestu“ nebo jiná doložka stejného významu, zakládající vyvratitelnou domněnku, že směnka byla předložena k placení včas²⁰⁵), splnění protestační povinnosti majitele směnky²⁰⁶ apod.

Zvláštní povaha námitkového řízení se tady projeví jen v tom, že otázkou splnění důkazní povinnosti žalobce se bude moci soud po vydání směnečného platebního rozkazu zabývat jen za předpokladu, že žalovaný ve včas podaných námitkách odpovídající procesní obranu uplatní, jinými slovy stane-li se určitá (žalobcem tvrzená) skutečnost spornou s ohledem na obsah včas podaných námitek a prokázání takové skutečnosti tak bude

²⁰⁴ Srov. pro poměry směnky cizí ustanovení čl. I. § 1 a § 28 ZSŠ, pro směnku vlastní pak § 75 a § 78 odst. 1 ZSŠ.

²⁰⁵ Srov. ustanovení čl. I. § 46 odst. 2 ZSŠ

²⁰⁶ Srov. čl. I. § 43 a násl. ZSŠ.

mít význam pro rozhodnutí o tom, zda má být směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti nebo zda má být (zcela či zčásti) zrušen.

Žalovaného naopak bude tížit důkazní břemeno ohledně (namítaných) skutečností zabraňujících vzniku žalobcem uplatněného práva, skutečností, jež měly (následně) způsobit jeho zánik, popř. skutečností bránících jeho úspěšnému uplatnění vůči žalovanému. Do naposledy uvedené skupiny přitom budou spadat rovněž všechny kauzální námítky, jimiž se žalovaný povinnosti zaplatit uplatněnou směnku v námitkovém řízení brání (potud také bude nepochybně možné ve prospěch závěru, že důkazní břemeno ohledně těchto skutečností nese žalovaný, argumentovat zmiňovanou zvláštní abstraktní a nespornou povahou směnečných závazků).²⁰⁷

3.8.2 K pravosti podpisu směnečného dlužníka

Zvláštní zmínku v souvislosti s problematikou důkazního břemene v námitkovém řízení je nutné věnovat již avizované otázce prokazování pravosti podpisu žalovaného na směnce. Nejvyšší soud na dané téma v rozsudku ze dne 21. prosince 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého popře-li žalovaný ve sporu o zaplacení směnky její pravost, leží důkazní břemeno ohledně pravosti směnky (pravosti podpisu žalovaného na směnce) na žalobci.

Nejvyšší soud, vycházející z výše rozebíraných závěrů právní teorie a soudní praxe o povaze institutu důkazního břemene a hledisek rozhodných pro určení jeho nositele, především přisvědčil názoru, podle kterého je

²⁰⁷ Závěr, podle kterého důkazní břemeno k prokázání kauzálních námitek, nese žalovaný, učinil Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 2. března 1999, sp. zn. 32 Cdo 2383/98 (uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročník 1999, pod číslem 84) a následně se k němu opakovaně přihlásil v celé řadě svých rozhodnutí (srov. např. rozsudek ze dne 29. dubna 2008, sp. zn. 29 Cdo 1650/2007, usnesení ze dne 28. května 2008, sp. zn. 29 Odo 808/2006 a dne 25. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 2327/2007, popř. důvody rozsudku ze dne 30. října 2002, sp. zn. 29 Odo 314/2001, uveřejněného pod číslem 62/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

i v případě sporu o zaplacení směnky z hlediska určení nositele důkazního břemene určující obsah hmotněprávních norem upravujících sporný právní poměr účastníků řízení, z čehož – pro poměry posuzované věci – podle přesvědčení Nejvyššího soudu plyne, že žalobce uplatňující práva ze směnky je v řízení povinen nejen tvrdit, že žalovaný se podpisem směnky zavázal, že žalobci zaplatí požadovanou částku, ale tuto skutečnost (je li mezi účastníky sporná) také prokázat.

Nejvyšší soud se dále zabýval tím, zda k prokázání uvedeného skutečnosti postačí i v situaci, kdy žalovaný pravost podpisu umístěného na směnce popírá, samotná směnečná listina. V této souvislosti poukázal na závěry, které jsou v obecné rovině ve vztahu k otázce hodnocení důkazu soukromou listinou zastávány shodně právní teorií i soudní praxí²⁰⁸ a z nichž se podává, že u soukromých listin je třeba rozeznávat jejich pravost (tedy skutečnost, že soukromá listina pochází od toho, kdo je v ní uveden jako vystavitel), a správnost (pravdivost). Popření pravosti listiny pak není pouhým popíráním (jako je tomu v případě popírání její pravdivosti), ale zahrnuje v sobě implicitně tvrzení, že údajný vystavitel listinu nepodepsal ani nevystavil. Takové popření je proto dostatečně relevantní k tomu, aby pravost listiny musela být dokazována; břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně pravosti listiny je na tom účastníkovi, který ze skutečností v listině uvedených vyvozuje pro sebe příznivé právní důsledky.

Uvedené závěry měl přitom za zcela použitelné i v případě, že listinou, jíž má být v řízení prokázána sporná skutečnost, je směnečná

²⁰⁸ Z vlastní judikatury Nejvyšší soud zmínil rozsudek ze dne 10. října 2000, sp. zn. 22 Cdo 2670/98 (uveřejněný v časopise Soudní rozhledy číslo 1, ročník 2001, s. 5), dále rozsudky ze dne 30. května 2001, sp. zn. 22 Cdo 2727/99, ze dne 27. října 2005, sp. zn. 29 Odo 564/2005, ze dne 29. června 2006, sp. zn. 33 Odo 988/2004 a ze dne 20. ledna 2009, sp. zn. 23 Odo 1722/2006). Z teoretických prací pak odkázal na Spáčil, J. Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu, Ad Notam, číslo 5, ročník 2000, s. 93-98, Macur, J. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení, Právní rozhledy číslo 2, ročník 2001, s. 60-64, ze starší literatury zmínil dílo Hora, V. Učebnice civilního práva procesního. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947, s. 337.

listina (mající podle Nejvyššího soudu rovněž povahu „jen“ listiny soukromé).

Nejvyšší soud v této souvislosti také odmítl jako nesprávné úvahy o tom, že odlišný přístup k řešení otázky by mohl být odůvodněn zvláštní úpravou zkráceného rozkazního směnečného řízení. Potud zdůraznil, že ustanovení § 175 o. s. ř. z hlediska pravidel určujících rozsah a nositele důkazního břemene ve sporu o zaplacení směnky žádnou odchylku nestanoví a směnce ani nepřisuzuje jinou důkazní sílu než kterékoliv jiné soukromé listině. Samotná skutečnost, že věc byla projednána a rozhodnuta na místo běžného řízení ve zkráceném rozkazním směnečném řízení proto k „přechodu“ důkazního břemene na žalovaného (ohledně pravosti jeho podpisu na směnce) vést nemůže.

Na podporu správnosti učiněného závěru konečně Nejvyšší soud odkázal na starší odbornou literaturu zastávající (co do řešení uvedené otázky) shodné stanovisko.²⁰⁹

Rozhodnutí Nejvyššího soudu v zásadě okamžitě po svém přijetí vyvolalo rozporné reakce právnické veřejnosti. Kritické názory (přehledně shrnuté Kovaříkem²¹⁰) rozhodnutí vytýkají především to, že učiněný závěr, podle něhož je nositelem důkazního břemene ohledně pravosti podpisu žalovaného na směnce (v případě popření jeho pravosti) žalobce, nerespektuje zvláštní povahu směnky coby oběžného cenného papíru a nebere v úvahu „související otázky faktického fungování listinných cenných papírů“.²¹¹ Nesprávnou shledávají rovněž argumentaci Nejvyššího soudu, jíž je odůvodněn závěr, podle kterého zvláštní úprava směnečného

²⁰⁹ Jde o díla Rouček, F. Jednotný směnečný řád, Praha: Českomoravský kompas, 1941, s. 322 a Kizlink, K., Spišiak, J. Zmenkové právo podľa zákona č. 255/1941 Sl. z. Nákladem Právnickej jednoty v Bratislavě, 1944, s. 382.

²¹⁰ Srov. Kovařík, Z. K dokazování o pravosti podpisu směnky, Právní rozhledy číslo 8, ročník 2010, s. 267 a násl. Pochybnosti o správnosti závěru Nejvyššího soudu vyslovuje dále např. Holčapek (in Dokazování pravosti či nepravosti listiny a podpisu, Právní fórum, číslo 8, ročník 2010, s. 373 a násl.).

²¹¹ V některých připomínkách k uvedenému rozhodnutí Nejvyššího soudu byly v této souvislosti dokonce vyslovovány obavy z toho, že učiněné závěry o povinnosti žalobce prokázat pravost podpisu žalovaného na směnce povedou ve svých důsledcích k úplnému „zničení institutu směnky“.

rozkazního řízení provedená v ustanovení § 175 o. s. ř. neumožňuje nahlížet na směnky jako na zvláštní (nikoli běžné) soukromé listiny, jež vyžadují v rámci soudního řízení „zvláštní zacházení“. Potud zdůrazňují, že námitky představují jen procesní obranu žalovaného proti vydanému směnečnému platebnímu rozkazu, přičemž předmětem námitkového řízení jsou právě jen takto uplatněné „obránné“ skutečnosti. Z této zvláštní povahy námitkového řízení je pak také (podle uvedených názorů) nutné vyvodit řešení otázky, kterého z účastníků tíží povinnost tvrzení a povinnost důkazní; „drží-li“ totiž žalobce pro něho příznivé meritorní rozhodnutí (směnečný platební rozkaz), nepostačí žalovanému, chce-li jeho účinky zvrátit, pouhé zpochybnění uložené platební povinnosti, ale musí „postavit najisto“, že povinnost podle směnky plnit nemá.

S označeným rozhodnutím Nejvyššího soudu a závěry v něm vyslovenými se naopak ztotožnil Lasák,²¹² který předchází praxi soudů nižšího stupně (vycházející co do určení nositele důkazního břemene v případě popření pravosti podpisu žalovaného na směnce z názorů opačných), považoval za nesprávnou, kladoucí na žalovaného v důkazním řízení nepřiměřené požadavky v podobě podání tzv. negativního důkazu (prokázání skutečnosti, že směnku nepodepsal).

K ustálení výkladu uvedené otázky v právní (zejména pak v soudní) praxi nepochybně nepřispělo ani to, že rozhodnutí nebylo na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaného dne 14. dubna 2010 schváleno k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, když částí soudců Nejvyššího soudu byly akceptovány výše popsané výhrady ke správnosti předloženého rozhodnutí.²¹³

²¹² Srov. Lasák, J. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce, Právní fórum číslo 5, ročník 2010, s. 229 a násl.

²¹³ Srov. „Přehled rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR nechválených v roce 2010 do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek“ uveřejněný v časopise Soudní rozhledy číslo 2, ročníku 2011, s. 41 a násl. V této souvislosti lze poznamenat, že pro zařazení uvedeného rozhodnutí do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek sice hlasovala většina soudců přítomných na zasedání kolegia, nejednalo však o nadpoloviční většinu všech členů kolegia nezbytnou (v souladu s jednacím řádem Nejvyššího soudu) k uveřejnění rozhodnutí ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. I přes tuto skutečnost specializovaný senát Nejvyššího soudu (29 Cdo), který vyřizuje dovolací agendu ve směnečných věcech, ve své rozhodovací

Osobně považuji závěry, k nimž Nejvyšší soud v označeném rozhodnutí dospěl při posuzování otázky, kterého z účastníků tíží (ve sporu o zaplacení směnky) důkazní břemeno ohledně pravosti podpisu dlužníka na směnce, za zcela správné.

Jakkoliv jsou nepochybně směnky svou povahou určeny k oběhu,²¹⁴ není podle mého názoru jejich „cirkulační“ charakter ještě důvodem pro to, aby byly vyřazeny „z množiny obecných soukromých listin“, jinými slovy, aby se s nimi v občanském soudním řízení zacházelo stejně jako s listinami veřejnými (k čemuž by ve svých důsledcích prosazení opačného názoru vedlo). Důkazní síla směnky je stejná jako v případě kterékoliv jiné soukromé listiny a není žádný důvod s ní zacházet (při popření její pravosti) odlišně.

Závěr o tom, kdo je nositelem důkazního břemene ohledně pravosti podpisu dlužníka na směnce, pak dle mého přesvědčení nemůže být závislý ani na skutečnosti, zda ve věci bude vydán směnečný platební rozkaz, nebo zda bude věc projednána v běžném sporném řízení. Lze jistě souhlasit s tím, že námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu představují „jen“ procesní obranu žalovaného (jinými slovy se jimi vymezují skutečnosti, jimiž se soud projednávající námitky bude moci /muset/ v další fázi řízení zabývat). Z uvedeného však ještě neplyne, jak bylo vyloženo již výše, že žalovaný je také povinen všechna svá tvrzení (námitky) v řízení prokázat. Z hlediska pravidel pro určení nositele důkazního břemene ohledně jednotlivých rozhodných skutečností zde není žádného rozdílu oproti „běžným“ nesměnečným sporům, v nichž se o uplatněném nároku nerozhoduje směnečným platebním rozkazem. Situace je (v případě zkráceného směnečného řízení) odlišná jen potud, že předmětem dokazování se žalobcem tvrzené skutečnosti (tj. skutečnosti, ohledně nichž

činnosti ze závěrů vyslovených v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 3478/2007 i nadále vychází (srov. např. rozsudky ze dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 1294/2010 a ze dne 17. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 4674/2010, popř. usnesení ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 1623/2009).

²¹⁴ Ponechávám v této souvislosti stranou, že v současné době směnky zpravidla plní funkce zcela jiné.

žalobce od samého počátku v řízení nese povinnost tvrzení a povinnost důkazní) mohou stát (po vydání směnečného platebního rozkazu) jen tehdy, budou-li zpochybněny ve včas podaných námitkách. Je přitom jen stěží představitelné, že by k „přechodu“ důkazního břemene ohledně uvedených skutečností mohlo dojít jen v důsledku vydání či nevydání směnečného platebního rozkazu, tedy „okolnosti“, která je zcela v „režii“ soudu a účastníci ji v zásadě nemohou žádným způsobem ovlivnit.

Za liché konečně považují rovněž obavy ze „zničení institutu směnky“. Ani přijetí opačného závěru (ohledně nositele důkazního břemene) by nemohlo vést k větší „jistotě“ směnečných obchodů, když námitka nepravého podpisu směnečnému dlužníkovi přísluší vždy bez dalšího (jde o námitku absolutní) a může proto být uplatněna i proti bezelstnému nabyvateli směnky (i ten tedy musí počítat s tím, že otázka pravosti podpisu směnečného dlužníka bude v případě soudního sporu předmětem dokazování). Ostatně ani ve sporech z běžných (rozuměj nesměnečných) právních vztahů nepůsobí použití stejných pravidel pro hodnocení důkazu soukromou listinou větší problémy (jistě není běžné, že by např. každý žalovaný ručitel zpochybňoval pravost svého podpisu na ručitelském prohlášení, popř. že by – je-li už taková námitka vznesena – nebylo možné důkaz o pravosti podpisu – jakkoli je to nepochybně i zde pro žalobce značně obtížné – vůbec podat).

3.9 Poučovací povinnost soudu podle § 118a o. s. ř. v námitkovém řízení

Poučovací povinnost soudu předvídaná ustanovením § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř.²¹⁵ má své místo i v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, při jejím plnění však musí soud mít na zřeteli omezení, jež v tomto směru pro námitkové řízení nutně plynou z toho, že toto řízení je ovládáno koncentrační zásadou vyjádřenou v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř., popřípadě tato omezení mohou v konkrétní věci vyvstat v souvislosti s uplatněním koncentrace řízení podle obecných pravidel upravujících projednávání věcí ve sporném řízení (§ 118b o. s. ř.).

Soud proto může při projednání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu poskytnout účastníkům poučení o potřebě doplnit další skutková tvrzení, popřípadě označit další důkazy jen tam, kde k těmto novým tvrzením či důkazům nebude soudu bránit přihlídnout nastalá koncentrace řízení.

V případech, ve kterých bude řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu koncentrováno podle ustanovení § 118b o. s. ř. (ať již koncentrace v dané věci nastane ke skončení přípravného jednání, popřípadě ke dni, na který připadl konec lhůty poskytnuté soudem podle ustanovení § 114c odst. 4 věty druhé o. s. ř. nebo – ve věcech, v nichž nebyla provedena příprava jednání podle § 114c o. s. ř. – v okamžiku skončení prvního jednání, které se ve věci konalo, popřípadě ke dni, na který připadl konec lhůty poskytnuté soudem podle ustanovení § 118b odst. 1 věty druhé o. s. ř.), se postup soudu v tomto ohledu nebude nijak lišit od jiných (nesměnečných) řízení.

²¹⁵ Podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. předseda senátu vyzve účastníka, který nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo je uvedl neúplně, aby svá tvrzení doplnil, a poučí jej, o čem má tvrzení doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy. Obdobně postupuje předseda senátu podle ustanovení § 118a odst. 2 o. s. ř. v situaci, kdy potřeba doplnění vyličení rozhodných skutečností bude vyvolána tím, že podle soudu je možné věc po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru. Poučovací povinnost upravená v ustanovení § 118a odst. 3 se pak týká poučení o důkazní povinnosti účastníka, který dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení.

Koncentrační zásada vyjádřená v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř. pak bude soud při plnění jeho poučovací povinnosti v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu omezovat především ve vztahu k povinnosti tvrzení žalovaného. Žalovaný, jak bylo již výše dovozeno, nemůže v průběhu řízení o námitkách (po uplynutí třídní lhůty k podání námitek) tvrdit takové skutečnosti, jejichž uplatnění by ve svém důsledku vedlo k rozšíření předmětu námitkového řízení. Těchto tvrzení (stejně tak jako důkazů potřebných k jejich prokázání) se proto nemůže týkat ani poučovací povinnost soudu.

Z poučovací povinnosti naopak nebudou vyloučeny ty skutečnosti, jimiž žalovaný pouze odůvodňuje přípustnost vznesených námitek,²¹⁶ jakož i skutečnosti, jejichž prostřednictvím žalovaný pouze doplňuje obranu v námitkách již uvedenou (skutečnosti, jež mohou být významné pro posouzení důvodnosti žalovaným včas uplatněných námitek). V této souvislosti lze zmínit jako typický příklad toho, kdy neúplné vyličení rozhodujících skutečností obsažených v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu vyvolá potřebu poučení o povinnosti tvrzení, námitku žalovaného založenou jen na tvrzení, že pohledávka ze směnky (popřípadě směnkou zajištěná pohledávka) zanikla „zaplacením“ či „započtením“. Bez uvedení dalších pro rozhodnutí ve věci významných skutečností (např. kdy a jakým způsobem k zaplacení došlo, jakou pohledávku použil žalovaný k započtení apod.) by totiž nemohl být žalovaný ve sporu (s touto námitkou) úspěšný a soud by musel pro nesplnění povinnosti tvrzení žalovaného (neshledal-li by opodstatněné jiné námitky) směnečný platební rozkaz ponechat v platnosti.²¹⁷

Koncentrace námitek konečně nebude mít žádný vliv na rozsah poučovací povinnosti soudu, jde-li o (neúplné) vyličení rozhodujících

²¹⁶ K závěru, podle kterého nepodléhají takové skutečnosti koncentrační zásadě vyjádřené v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř., srov. výklad podaný v kapitole 3.3.3.

²¹⁷ V těchto souvislostech je si ovšem třeba znovu klást otázku, zda přístup soudní praxe, která uvedené námitky považuje za řádně odůvodněné (a ve smyslu ustanovení § 175 odst. 4 o. s. ř. tedy i projednatelné), je ještě schopen naplnit účel sledovaný uplatněním koncentrační zásady v námitkovém řízení.

skutečností, jimiž žalobce reaguje na žalovaným uplatněné námitky a nijak se nedotýká ani poučení o důkazní povinnosti účastníků (žalobce i žalovaného) ve vztahu ke skutečnostem, ohledně nichž ve sporu nesou důkazní břemeno.

4. ROZHODOVÁNÍ V NÁMITKOVÉM ŘÍZENÍ

4.1 Forma a způsob rozhodnutí o námitkách

Podle ustanovení § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř. rozhoduje soud o námitkách rozsudkem.

Dospěje-li po projednání námitek (na základě učiněných zjištění) k závěru, že námitky jsou (v plném rozsahu nebo alespoň částečně) důvodné, rozhodne rozsudkem tak, že směnečný platební rozkaz (zcela či zčásti) zruší. Shledá-li námitky (zcela či zčásti) nedůvodnými, rozsudkem vysloví, že směnečný platební rozkaz ponechává (v odpovídajícím rozsahu) v platnosti.

Právní mocí rozhodnutí o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti či o jeho zrušení se řízení u soudu končí. Soud již nerozhoduje o žalobou uplatněném nároku (o něm bylo rozhodnuto už vydaným směnečným platebním rozkazem), neukládá tedy žalovanému (znovu) povinnost zaplatit žalobci požadovanou částku, ani žalobu (dospěje-li k závěru, že není důvodná) nezamítá.²¹⁸

²¹⁸ Uvedený závěr shodně zastávala již předválečná judikatura, viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR Vážný 15316, ve kterém se uvádí: „V řízení o námitkách zavedeném nerozhoduje se tedy již o žalobním žádání, zda se mu vyhovuje či zda se zamítá, nýbrž rozhoduje se o tom, zda směnečný platební příkaz obstojí materiálně, zda totiž nárok jím přiznaný je po právu. Není-li tomu tak, musí platební příkaz býti zrušen. Jest ovšem možné i částečné zrušení platebního příkazu.“ Obdobně rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR Vážný 15493, podle kterého „zrušení směnečného platebního příkazu má vždy konečný účinek“.

Stejně jako směnečný platební rozkaz má ale i rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o námitkách, povahu rozhodnutí ve věci samé. Teprve rozsudkem je s definitivní platností rozhodnuto o tom, zda právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu (odložená podáním námitek) nastane, jinými slovy, zda je žalobou uplatněný nárok, přiznaný směnečným platebním rozkazem, důvodný.²¹⁹

Zákonem stanovený způsob rozhodnutí o námitkách vylučuje, aby soud ve věci rozhodl rozsudkem pro uznání (§ 153a o. s. ř.) nebo rozsudkem pro zmeškání (§ 153b o. s. ř.).²²⁰ I kdyby tedy žalovaný v průběhu námitkového řízení nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal, popřípadě zmeškal bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které se ve věci konalo, nemohl by soud o námitkách rozhodnout jinak, než způsobem stanoveným § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř.

Rozhodnutí o námitkách částečným rozsudkem²²¹ bude přicházet v úvahu pouze tehdy, bude-li rozhodováno o námitkách jen některého z více žalovaných. Možnost rozhodnout jen o části námitek stejného žalovaného je pojmově vyloučena; závěr o (ne)důvodnosti některé z uplatněných námitek, aniž by se soud současně vyslovil k (ne)důvodnosti námitek ostatních, žádným způsobem nepředurčuje (ve vztahu ke kterékoliv části směnečného platebního rozkazu) konečný výsledek řízení a nelze proto na jeho základě ani rozhodnout o tom, že směnečný platební rozkaz se zčásti ponechává v platnosti, nebo se zčásti zrušuje.²²²

²¹⁹ Závěr opačný, podle kterého by se na rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o podaných námitkách, nenahlíželo jako na rozhodnutí „ve věci samé“, by vedl ke zcela absurdním důsledkům, neodpovídajícím povaze a významu takového rozhodnutí. Tak např. řízení o odvolání proti takovému rozsudku by neprobíhalo v systému neúplné apelace (§ 119a, § 205a o. s. ř.), proti rozhodnutí odvolacího soudu by nebylo objektivně přípustné dovolání (k přípustnosti dovolání srov. ustanovení § 237 až § 239 o. s. ř.) apod.

²²⁰ Shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1177.

²²¹ Srov. ustanovení § 152 odst. 2 věty druhé o. s. ř.

²²² Soud nemůže výrok svého rozsudku formulovat ani tím způsobem, že „námitka XY je (není) důvodná“. Takový výrok rozsudku by byl zjevně v rozporu s ustanovením § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř.

Z obdobných důvodů nebude možné rozhodnout o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu ani rozsudkem mezitímním.²²³ Obecně platí,²²⁴ že mezitímním rozsudkem lze rozhodnout pouze „kladně, tj. lze určit, že právní základ nároku je dán (s tím, že o výši nároku bude následně rozhodnuto v konečném rozhodnutí). V poměrech námitkového řízení však takový závěr do rozhodnutí o ponechání směnečného platebního rozkazu v platnosti, nebo o jeho zrušení zjevně promítnout nejde.

Rozsudek musí být vždy (tedy bez zřetele k tomu, zda jej soud vydal po nařízeném jednání, nebo zda rozhodoval v dané věci v souladu s ustanovením § 115a o. s. ř. bez nařízení jednání) vyhlášen veřejně.²²⁵

Vzhledem k tomu, že rozsudek, jímž soud ve smyslu ustanovení § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř. rozhoduje o námitkách žalovaného, je rozhodnutím, jímž se u tohoto soudu řízení končí, rozhodne soud současně (i bez návrhu účastníků) také o náhradě nákladů námitkového řízení.²²⁶ I zde přitom soud, stejně jako v jiných nesměnečných sporech, samozřejmě může v situaci, kdy při vydání rozsudku nebude známo, zda vůbec, popřípadě v jaké výši účastníku (případně státu), jemuž právo na náhradu nákladů řízení svědčí, náklady vzniknou, rozhodnout o náhradě nákladů řízení jen co do základu a jejich výši určit až v samostatném usnesení.²²⁷ Určit výši nákladů řízení může soud též až v písemném vyhotovení rozsudku.²²⁸

²²³ Srov. ustanovení § 152 odst. 2 věty druhé o. s. ř.

²²⁴ Srov. např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 152. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1029.

²²⁵ Srov. § 156 o. s. ř.

²²⁶ Srov. ustanovení § 151o. s. ř.

²²⁷ Srov. ustanovení § 155 odst. 1, části věty druhé za středníkem, o. s. ř.

²²⁸ Srov. ustanovení § 151 odst. 4 o. s. ř.

4.2 Rozhodný okamžik pro posouzení správnosti směnečného platebního rozkazu

V soudní praxi se prosadil názor,²²⁹ podle kterého je nutné správnost směnečného platebního rozkazu posuzovat podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání, s tím, že skutečnosti, k nimž došlo až po této době, důvodem ke zrušení platebního rozkazu být nemohou. Argumentačním základem těchto úvah je již výše popsána povaha a účel řízení o námitkách, projevující se především tím způsobem, že včas podané a odůvodněné námitky vydaný směnečný platební rozkaz neruší, nýbrž se v jimi vymezeném rozsahu pouze odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu; o žalobou uplatněném nároku se pak již v námitkovém řízení nerozhoduje, soud pouze posoudí, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem (a bude ponechán zcela nebo z části v platnosti) nebo zda námitky žalovaného jsou důvodné (a platební rozkaz bude třeba zcela či zčásti zrušit). V této souvislosti bývá rovněž zdůrazňováno, že rozhodnutím, které má povahu rozhodnutí ve věci samé, na jehož základě bude případně moci být nařízen výkon rozhodnutí (soudní exekuce), je právě směnečný platební rozkaz, jímž bylo v dané věci o nároku žalobce rozhodnuto.

Ke skutečnostem, jež nastaly až po vydání směnečného platebního rozkazu, lze potom přihlídnout jen v rámci výkonu rozhodnutí (soudní exekuce); tyto skutečnosti mohou být důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí (exekuce) podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. (došlo li k zániku vymáhaného práva v době po vydání rozhodnutí, na jehož základě byl výkon rozhodnutí /exekuce/ nařízen), popř. podle ustanovení

²²⁹ Srov. např. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2004, sp. zn. 7 Cmo 159/2002, uveřejněný v časopise Právní rozhledy číslo 2, ročníku 2005, s. 65 – 67, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. července 2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006, uveřejněný pod číslem 31/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

§ 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. (je-li zde jiný důvod, pro který nelze rozhodnutí vykonat).²³⁰

Výše uvedené závěry je nutné vztáhnout především na všechny skutečnosti, v jejichž důsledku došlo (po vydání směnečného platebního rozkazu) k zániku práv ze směnky (např. splněním, započtením, narovnáním, vzdáním se práva či prominutím dluhu). Nepochybně se uplatní také v případech, kdy (po vydání směnečného platebního rozkazu) dojde k zániku práv se směnkou jen souvisejících (např. splněním směnkou zajištěné pohledávky, odstoupením od smlouvy, na jejímž základě měla taková pohledávka vzniknout apod.). Při rozhodování o tom, zda soud ponechá směnečný platební rozkaz v platnosti, nebo jej zruší, konečně nebude moci soud zřejmě přihlížet ani k právnímu úkonu žalovaného (učiněnému po vydání směnečného platebního rozkazu), jímž se bude dovolávat relativní neplatnosti právního úkonu zakládajícího pohledávku žalobce, k níž se v řízení uplatněná směnka váže; i v takovém případě se bude jednat o skutečnost, k níž došlo až po – pro účely přezkumu správnosti směnečného platebního rozkazu – rozhodném okamžiku (tedy po vydání směnečného platebního rozkazu).²³¹

Z hlediska posouzení, zda jde o novou skutečnost, k níž došlo až po vydání směnečného platebního rozkazu, přitom nebude mít význam to, kdy nastaly právní účinky namítané skutečnosti. Soud tak nebude moci v námitkovém řízení přihlížet např. ke kompenzačnímu projevu učiněnému až v námitkách (ať již bude směřovat proti pohledávce ze směnky nebo jen proti se směnkou související pohledávce), přestože se vzájemné pohledávky dotčené započtením setkají v době předcházející vydání směnečného

²³⁰ Postupem podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. bude možné výkon rozhodnutí (exekuci) zastavit např. v případě zániku vymáhaného práva v důsledku započtení, byl-li projev vůle směřující k započtení učiněn sice po vydání rozhodnutí, vzájemné pohledávky se však setkaly již v době před jeho vydáním.

²³¹ Srov. ustanovení § 40a obč. zák., podle kterého se právní úkon, u něhož je dán důvod relativní neplatnosti, považuje za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Učiní-li tak žalovaný až v podaných námitkách, bude zřejmě nutné dovést, že v době vydání směnečného platebního rozkazu se na dotčený právní úkon (z něhož vzešla se směnkou související pohledávka) nahlíželo jako na platný, se všemi právními účinky z toho vyplývajícími.

platebního rozkazu²³² (jinak řečeno, přestože právní účinky započtení nastanou dříve, než soud ve věci směnečným platebním rozkazem rozhodl); totéž bude platit i ve vztahu k námitce relativní neplatnosti či odstoupení od smlouvy.

Výše uvedené závěry ovšem nejsou přijímány bez výhrad²³³ a sám je považuji minimálně za sporné.

Jakkoli není pochyb o tom, že směnečný platební rozkaz je vskutku rozhodnutím ve věci samé, tedy rozhodnutím, jímž bylo rozhodnuto o žalobou uplatněném nároku, přičemž včas podané a náležitě odůvodněné námitky jej neruší, ale „jen“ odkládají jeho právní moc a vykonatelnost, nelze současně přehlížet, že teprve ve spojení s rozsudkem, jímž bude rozhodnuto o podaných námitkách, bude s definitivní platností vysloveno, zda je žalobou uplatněný nárok po právu či nikoliv. Titulem pro případný výkon rozhodnutí (exekuci) není přitom v případech, kdy žalovaný podal proti směnečnému platebnímu rozkazu (včasné a odůvodněné) námitky, směnečný platební rozkaz sám o sobě, ale výlučně ve spojení s rozsudkem vydaným soudem v řízení o námitkách. Nutně se pak nabízí otázka, z jakého důvodu by se nemělo při rozhodování o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu uplatnit obecné pravidlo vyplývající z ustanovení § 154 odst. 1 o. s. ř., podle kterého je pro rozsudek rozhodující stav v době jeho vydání, a proč by tedy soud při svém rozhodování neměl v rámci posuzování, zda směnečný platební rozkaz z pohledu včas podaných námitek ob stojí, přihlížet také ke skutečnostem, jež sice nastaly až po jeho vydání, jejich právní účinky však nastanou (nastaly) nejpozději v okamžiku, kdy bude soud o námitkách rozsudkem rozhodovat.

Takovému přístupu by pak nemělo samo o sobě bránit ani uplatnění koncentračního principu, jenž námitkové řízení ovládá. Jeho cílem je (ostatně stejně jako v jiných řízeních, v nichž se některý z prvků koncentrace uplatní) přispět k rychlejšímu a efektivnímu rozhodování soudu

²³² Srov. ustanovení § 580 obč. zák.

²³³ V odborné literatuře srov. např. Kolář, P., K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. Právní rozhledy č. 7, ročník 2005, s. 253 - 255.

v daném sporu. V poměrech směnečného řízení zákon k prosazení uvedeného cíle ukládá žalovanému povinnost uvést vše, co proti platebnímu rozkazu namítá, již v zákonné třídní lhůtě běžící od doručení směnečného platebního rozkazu. Námitky z tohoto pohledu tedy mají sloužit především k tomu, aby jimi byl vymezen okruh sporných skutečností, jimiž se bude soud při rozhodování o tom, zda ponechá směnečný platební rozkaz v platnosti či zda jej zruší, zabývat (jinak řečeno, v koncentrační lhůtě se má zformovat – skutková či právní – obrana žalovaného, jejíž důvodnost soud v další fázi řízení věcně posoudí a rozhodne, zda se jejím prostřednictvím žalovaný povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem ubránil). Zákon přitom žalovaného nijak neomezuje v možných námitkách (nestanoví okruh přípustných skutečností, jež by žalovaný na svou obranu mohl použít), a to ať již jejich taxativním výčtem, nebo určením jiných právně významných hledisek; jediným kritériem „přípustnosti“ námitek je pouze to, zda je žalovaný uplatní ve stanovené třídní lhůtě.²³⁴ Zásada koncentrace námitkového řízení tedy nemůže být (stejně jako v případě jiných řízení, v nichž se uplatní) popřena jen tím, že soud bude posuzovat oprávněnost žalobou uplatněného nároku také z pohledu skutečností, jež byly účastníkem tvrzeny v koncentrační lhůtě, přestože jejich právní účinky (případně) nastanou až v dalším průběhu řízení (dříve však, než soud ve věci rozhodne).

Stranou úvah nelze v této souvislosti ponechat ani to, že soudní praxí formulovaný závěr, podle něhož důvodem ke zrušení směnečného platebního rozkazu mohou být pouze skutečnosti, které nastaly v době před jeho vydáním, ve svých důsledcích vede k tomu, že žalovanému fakticky vůbec nepočne – ve vztahu ke skutečnostem, k nimž dojde až po vydání směnečného platebního rozkazu – běžet lhůta, v níž je oprávněn formulovat svou procesní obranu, jejímž prostřednictvím se chce povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem bránit. Jinak

²³⁴ Ponechávám v této souvislosti stranou otázky související s abstrakčními účinky rubopisu (viz § 17 ZSŠ), případně další skutečnosti vyplývající z hmotněprávního postavení žalovaného směnečného dlužníka, v jejichž důsledku nebude v některých případech určitá obrana žalovanému příslušet.

řečeno, žalovaný přichází o možnost bránit se uvedeným způsobem ještě v době, kdy zpravidla vůbec neví o tom, že jsou proti němu nároky ze směnky v soudním řízení uplatňovány; o tom, že rozhodný okamžik (z hlediska možné procesní obrany žalovaného ve sporu) již nastal, se přitom dozví až následně ze stejnopisu doručeného směnečného platebního rozkazu.

Na danou problematiku lze konečně nahlížet také z hlediska systémového. Řešení sporu mezi účastníky (zjištění, co je právem) je principiálně vyhrazeno řízení nalézacímu, nikoli řízení vykonávacímu (exekučnímu). Stávající judikatorní řešení rozebírané otázky přitom přesouvá ve výše popisovaných případech řešení sporných otázek (souvisejících např. se započtením vzájemných pohledávek, placením na směnku či směnkou zajištěnou pohledávku, odstoupením od smlouvy apod.) právě až do řízení vykonávacího (exekučního), jehož účelem by již měla (typově) být „jen“ realizace toho, co bylo shledáno právem v řízení nalézacím.²³⁵ Jde nepochybně o řešení značně nesystémové a rozumný důvod lze pro něj jen stěží nalézt.

Nutno rovněž podotknout, že ani sama soudní praxe při prosazování názoru, podle kterého nelze v rámci přezkumu správnosti směnečného platebního rozkazu přihlížet ke skutečnostem, jež nastaly až po vydání platebního rozkazu, nepostupuje důsledně. Tak např. Vrchní soud v Olomouci v rozsudku ze dne 24. ledna 2006, sp. zn. 7 Cmo 115/2005 (uveřejněném v časopise Právní rozhledy číslo 23, ročníku 2006, s. 871), na jedné straně posoudil placení na směnku, k němuž došlo až po vydání směnečného platebního rozkazu, jako skutečnost, k níž v námitkovém řízení přihlížet nelze, na druhé straně současně přiznal stejnému tvrzení relevanci při posuzování námitky, podle níž žalobci nevzniklo právo na postižení nároky podle čl. I. § 48 ZSŠ z toho důvodu, že směnka byla žalovanému předložena k placení až v souvislosti s doručením směnečného platebního rozkazu, přičemž žalovaný ve lhůtě určené pro podání námitek směnku

²³⁵ K účelu vykonávacího (exekučního) řízení viz Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 39.

zaplatil. Nejvyšší soud zase v rozsudku ze dne 26. října 2011, sp. zn. 29 Cdo 4235/2009 (uveřejněném pod číslem 68/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), při posuzování námitky, podle níž soud prvního stupně rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem, ač formální předpoklady pro jeho vydání nebyly splněny, když žalobci podle obsahu směnky neshledala nepřetržitá řada indosamentů a při vydání směnečného platebního rozkazu tak nebyla dána jeho aktivní věcná legitimace, dovodil, že namítaná skutečnost by mohla mít – pro rozhodnutí o tom, zda bude směnečný platební rozkaz zrušen či ponechán v platnosti – význam jen tehdy, nebude-li aktivní věcná legitimace žalobce doložena (prokázána) ani v průběhu řízení o včas uplatněných námitkách. Jelikož v posuzované věci se tak nestalo (na žalobce byla v průběhu námitkového řízení směnka rubopisována), Nejvyšší soud důvod ke zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu neshledal.²³⁶

Ze všech výše uvedených důvodů nepovažuji řešení otázky, zda lze v námitkovém řízení přihlížet rovněž ke skutečnostem, jež nastaly až po vydání směnečného platebního rozkazu, které se v soudní praxi prosadilo, za uspokojivé. Lze si v tomto směru nepochybně představit i řešení odlišné, podle mého názoru rovněž respektující povahu a účel řízení o námitkách (neodporující současně ani principům koncentrace takového řízení plynoucím z úpravy provedené v ustanovení § 175 o. s. ř.), totiž že důvodem ke zrušení směnečného platebního rozkazu mohou být (samozřejmě za předpokladu, že byly včas namítnuty) i skutečnosti, jež nastaly až po vydání směnečného platebního rozkazu, přičemž rozhodující pro posouzení důvodnosti námitky, jež se o takové skutečnosti opírá, bude v souladu s ustanovením § 154 odst. 1 o. s. ř. stav v době vyhlášení rozsudku, kterým soud o námitkách žalovaného rozhodne.

²³⁶ S rozhodnutím se jinak zcela ztotožňuji a považuji jej za správné; zmíněno je jen jako příklad, dle mého názoru, nedůsledného přístupu současné soudní praxe k řešení uvedené otázky. Ke stejnému závěru (co do důsledků pochybení soudu při vydání směnečného platebního rozkazu) ostatně dospěla již starší judikatura (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Vážný 17293) a nalézt jej lze i v rozhodovací praxi novější (srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. listopadu 1997, sp. zn. 5 Cmo 22/97, uveřejněné v časopise Soudní rozhledy číslo 12, ročníku 1998, s. 316).

4.3 Jiné způsoby skončení směnečného řízení po podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu

Kromě vydání meritorního rozhodnutí (rozsudku), jímž soud po standardním průběhu řízení rozhodne o podaných námitkách tak, že ponechá směnečný platební rozkaz (zcela či zčásti) v platnosti či jej (zcela či zčásti) zruší, může být řízení (ať již jako celek, případně jen řízení o námitkách) skončeno v době po podání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu také dalšími způsoby. V úvahu zde především přichází skončení řízení soudním smírem, zastavení řízení v důsledku zpětvzetí žaloby, zastavení řízení přerušeno podle ustanovení § 110 o. s. ř. nebo zastavení řízení o námitkách z důvodu zpětvzetí námitek.²³⁷

4.3.1 Soudní smír

Povaha řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu (ani povaha samotného směnečného řízení) nevyklučuje podle mého názoru skončit probíhající řízení soudním smírem.²³⁸ Hmotněprávní dispoziční volnost účastníků směnečného vztahu není zákonem nijak omezena, nic jim proto nebrání v tom, aby si svá práva a povinnosti upravili dohodou, jíž vyřeší vzájemné rozpory ohledně nároků, které jsou předmětem daného směnečného řízení. Smír se přitom může týkat jak celého předmětu řízení, tak jen jeho části, s tím, že o zbývající části předmětu řízení pak bude rozhodnuto rozsudkem na základě výsledků projednání námitek podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu. Účastníci si také mohou smírem vypořádat nejen směnečné nároky, o něž v daném řízení jde, ale i jiné právní vztahy, ať již se směnkou, o jejíž úhradě bylo směnečným platebním rozkazem rozhodnuto, souvisejí, či nikoliv. Vždy však samozřejmě musí být

²³⁷ K zastavení řízení podle ustanovení § 104 odst. 2 o. s. ř. pro nedostatek podmínek řízení, který se nepodařilo soudu odstranit, srov. kapitolu 3.3.5.2 a výklad tam podaný.

²³⁸ § 99 o. s. ř.

z uzavřeného smíru zřejmé, jakým způsobem byly vyřešeny (směnečné) nároky, jež byly předmětem probíhajícího řízení.

Přestože tak zákon výslovně nestanoví, z povahy věci je zřejmé, že schválí-li soud smír účastníků, musí současně odklidit již vydaný směnečný platební rozkaz, jehož právní moc a vykonatelnost byla podáním námitek odložena a o jehož správnosti již (v důsledku účastníky uzavřeného a soudem schváleného smíru) nebude v námitkovém řízení moci být rozhodováno. Soud proto v usnesení, kterým schvaluje smír účastníků, rozhodne rovněž o zrušení směnečného platebního rozkazu.²³⁹

4.3.2 Zpětvzetí námitek

Z ustanovení § 175 odst. 5 o. s. ř. vyplývá, že žalovaný může v průběhu námitkového řízení vzít námitky podané proti směnečnému platebnímu rozkazu zpět. V označeném ustanovení se promítá dispoziční zásada, jež ovládá rovněž námitkové řízení (žalovaný, který řízení o námitkách svým procesním úkonem zahájil, může tímto řízením také disponovat tím způsobem, že námitky vezme zpět a ukončí tak řízení bez toho, aby soud musel ve věci meritorně rozhodovat).

Vezme-li žalovaný námitky zpět, soud řízení o námitkách zastaví. Učiní tak usnesením, proti němuž je odvolání přípustné. Jednání (jen pro účely vydání rozhodnutí o zastavení námitkového řízení) není třeba nařizovat.

²³⁹ Jakkoli je uvedený postup důsledkem účastníky učiněných dispozitivních úkonů vedoucích k uzavření a schválení smíru, nemohou se sami účastníci smírem dohodnout na tom, že směnečný platební rozkaz bude zrušen. Dispoziční volnost účastníků se týká jejich právních vztahů, nikoli toho, jakým způsobem bude v řízení o námitkách soudem rozhodnuto o směnečném platebním rozkazu (účastníci nemohou „disponovat“ soudním rozhodnutím). Setkal jsem se i s názory, které z tohoto důvodu dokonce zcela vylučovaly možnost řešit věc ve stadiu projednávání námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu formou soudního smíru. De lege ferenda by proto zřejmě nebylo na škodu upravit v ustanovení § 175 o. s. ř. výslovně důsledky schválení smíru na vydaný směnečný platební rozkaz (spočívající v tom, že soud v takovém případě směnečný platební rozkaz zruší). V tomto směru se lze inspirovat např. slovenskou úpravou (viz § 175 odst. 7 o. s. p.), která tak stanoví výslovně.

Souhlas žalobce se zpětvzetím námitek zákon nevyžaduje, nelze si ostatně ani dost dobře představit, jaké vážné důvody by mohly žalobce vést k tomu, že bude mít právní nebo jiný zájem na meritorním projednání námitek.

V důsledku zastavení řízení o námitkách nabývá směnečný platební rozkaz účinků pravomocného rozsudku (právní moci) dnem následujícím po uplynutí lhůty k podání námitek (tedy stejně, jako by námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu vůbec podány nebyly). Přestože ve vztahu ke zpětvzetí námitek podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu neobsahuje občanský soudní řád výslovnou úpravu fikce právní moci tak jako při zpětvzetí odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně (§ 222 odst. 1 o. s. ř.), jde v obou případech o situaci obdobnou. Ani v poměrech řízení o námitkách nelze připustit, aby právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu byla účelově odkládána jen z toho důvodu, že žalovaný podá proti platebnímu rozkazu námitky, jež následně vezme zpět.

Ze znění ustanovení § 175 odst. 5 o. s. ř. podle mého názoru vyplývá, že dopadá pouze na situaci, kdy žalovaný vezme námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu zpět v celém rozsahu. Omezí-li žalovaný předmět námitkového řízení jen zčásti, tj. netrvá-li na projednání některé z více uplatněných námitek, nemusí soud o takovém procesním úkonu žalovaného rozhodovat (řízení o konkrétní námitce zastavovat) a s uvedenou okolností se vypořádá až v důvodech rozsudku, kterým bude o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu rozhodovat.

Žalovaný může vzít zpět své námitky i v průběhu odvolacího řízení, nejpozději však do okamžiku vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozsudku, kterým bylo o námitkách soudem prvního stupně rozhodnuto.

Zákon výslovně nestanoví, jakým způsobem se má soud vypořádat se zpětvzetím námitek učiněným až po právní moci rozsudku soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o ponechání v platnosti či o zrušení

směnečného platebního rozkazu, popř. po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti takovému rozsudku. Soudím, že k tomuto procesnímu úkonu žalovaného nebude soud – vzhledem k tomu, že nevyvolává žádné právní účinky – přihlížet, aniž by současně musel o jeho neúčinnosti vydávat samostatné rozhodnutí.

4.3.3 Zpětvzetí žaloby po podání námitek

Občanský soudní řád neobsahuje výslovnou úpravu pro postup soudu v případech, kdy žalobce vezme žalobu zpět až po vydání směnečného platebního rozkazu (ať již se tak stane po podání námitek žalovaného, nebo během lhůty k podání námitek, aniž by žalovaný následně námitky proti směnečnému platebnímu rozkazu podal).²⁴⁰ Situace je zde však obdobná jako u zpětvzetí žaloby po vydání platebního rozkazu vydaného podle § 172 o. s. ř., kde soudní praxe jednotně možnost zpětvzetí žaloby připouští.²⁴¹ Nenacházím žádných rozumných důvodů, proč by tomu mělo být jinak, pokud půjde o zpětvzetí žaloby po vydání směnečného platebního rozkazu.²⁴² V takovém případě proto bude soud postupovat analogicky podle ustanovení § 96 odst. 2 o. s. ř. a směnečný platební rozkaz zruší a řízení zastaví. Vezme-li žalobce zpět žalobu jen zčásti, rozhodne soud o zrušení směnečného platebního rozkazu a zastavení řízení jen v rozsahu částečného zpětvzetí žaloby. Souhlas žalovaného se zpětvzetím žaloby nebude ve smyslu ustanovení § 96 odst. 3 a 4 o. s. ř. zapotřebí, dojde-li ke zpětvzetí žaloby dříve, než začalo jednání.

²⁴⁰ Na rozdíl od slovenské úpravy, která v ustanovení § 175 odst. 5 o. s. p. výslovně stanoví, že vezme-li žalobce návrh na vydání směnečného platebního rozkazu zpět po vydání směnečného platebního rozkazu před tím, než nabude právní moci, soud, který směnečný platební rozkaz vydal, se souhlasem žalovaného usnesením směnečný platební rozkaz zruší a řízení zastaví. Stejně přitom postupuje i tehdy, vezme-li žalobce zpět žalobu jen zčásti (ohledně části, které se týká zpětvzetí návrhu).

²⁴¹ Srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 1992, sp. zn. 7 Co 4/92, uveřejněné pod číslem 24/1993 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

²⁴² Shodně např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1177 nebo David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 832.

4.3.4 Zastavení řízení přerušeno po podání námitek

Také v průběhu projednávání námitek (tj. v průběhu řízení o včasných a řádně odůvodněných námitkách) podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu může soud (jestliže to účastníci shodně navrhnou nebo jestliže se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání anebo jestliže to alespoň jeden z účastníků navrhne a ostatní se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání) přerušit řízení podle ustanovení § 110 o. s. ř. (tzv. klid řízení). Účelu směnečného řízení se takový postup soudu bez dalšího zjevně přičít nebude.²⁴³

Ohledně dalšího postupu soudu v řízení přerušeném podle ustanovení § 110 o. s. ř. obecně platí, že v řízení lze podle ustanovení § 111 odst. 3 věty první o. s. ř. pokračovat na návrh podaný po uplynutí tří měsíců od právní moci usnesení, jímž soud rozhodl o přerušení řízení (ve výjimečných případech – za splnění podmínek stanovených ustanovením § 111 odst. 3 věty druhé o. s. ř. – může soud v řízení pokračovat i před uplynutím této doby a i bez návrhu). Není-li návrh na pokračování řízení podán do jednoho roku od právní moci usnesení o přerušení řízení, soud řízení zastaví.

Zákonná úprava ovšem již výslovně neřeší, jakým způsobem má soud postupovat, zastavuje-li řízení podle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř. v situaci, kdy již dříve (předtím, než bylo řízení přerušeno) rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem. Soudní praxe postupovala při řešení této otázky v zásadě dvojím způsobem. Některé soudy po marném uplynutí jednorozhodčí lhůty (stanovené k podání návrhu na pokračování řízení) zrušily

²⁴³ Účelem přerušení řízení podle ustanovení § 110 o. s. ř. je poskytnout účastníkům řízení čas a možnost k tomu, aby si své vztahy pokusili vyřešit (tam, kde to připouští povaha věci) mimosoudně (k tomu srov. např. Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 110. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 758, shodně Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 353). Ani účastníkům směnečného vztahu přitom nepochybně nic nebrání v tom, aby uvedeným způsobem postupovali, tj. aby si ujasnili své sporné nároky, jež jsou předmětem probíhajícího soudního řízení a dohodli se případně na jejich mimosoudním řešení).

vydaný směnečný platební rozkaz a řízení zastavily jako celek, jiné soudy rozhodovaly ve stejné situaci jen o zastavení řízení o námitkách, aniž by současně „odklidily“ také vydaný směnečný platební rozkaz (který tak v důsledku zastavení námitkového řízení nabýval účinků pravomocného rozsudku).

Dosud nejednotnou rozhodovací praxi soudů nižších stupňů v tomto směru usměrnil až Nejvyšší soud, který se k uvedené otázce vyslovil ve stanovisku svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 14. dubna 2010, sp. zn. Cpjn 203/2007 (uveřejněném pod číslem 49/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), shledávaje správným první z výše uvedených postupů. Podle Nejvyššího soudu tak soud prvního stupně, který rozhoduje podle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř. o zastavení řízení přerušeno podle ustanovení § 110 o. s. ř. po podání včasných (a odůvodněných) námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, rozhodne nejen o zastavení řízení, ale současně zruší (v rozsahu napadeném námitkami) rovněž vydaný směnečný platební rozkaz.

Nejvyšší soud vycházel při svých úvahách především z porovnání postavení žalobce, který uspěl s návrhem na vydání směnečného platebního rozkazu, po podání námitek žalovaným, s postavením žalobce nacházejícího se v situaci, kdy žalovaný podal odvolání proti (žalobě) vyhovujícímu rozsudku soudu prvního stupně. Přitom uzavřel, že postavení žalobců je v obou popisovaných případech zcela srovnatelné. Nelze-li pak (jak Nejvyšší soud dovodil v jiné části stanoviska) jen z toho, že marně uplynula lhůta k podání návrhu na pokračování řízení přerušeno podle ustanovení § 110 o. s. ř. v odvolacím řízení, učinit závěr, že účastníci svou nečinností navenek deklarují to, že se podrobují vydanému rozhodnutí soudu prvního stupně, nelze ani v případě nečinnosti účastníků námitkového řízení přerušeno podle ustanovení § 110 o. s. ř. (z toho, že žádný z nich nepodal návrh na pokračování přerušeno řízení) dovozovat jejich nezájem na posouzení důvodnosti námitek. Zastavení řízení podle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř. je proto i zde důsledkem „projeveného“ nezájmu účastníků

na řešení věci soudem (na jejím projednání a rozhodnutí), čemuž odpovídá takový postup soudu při zastavování řízení podle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř., kdy v usnesení, kterým řízení zastaví, rozhodne též o zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu.

Pominout v této souvislosti nelze ani Nejvyšším soudem vyslovený požadavek (odůvodněný tím, že výše formulované závěry neplynou přímo z textu občanského soudního řádu), aby se účastníkům dostalo též poučení – ať již v písemném vyhotovení usnesení o přerušení směnečného řízení podle ustanovení § 110 o. s. ř., popř. (nevyhotovuje-li se takové usnesení písemně) alespoň při jeho vyhlášení – o popsáném důsledku nečinnosti účastníků směnečného řízení. Jestliže se tak nestane (tj. nepoučí-li soud účastníky řízení o tom, že nebude-li návrh na pokračování v přerušném směnečném řízení podán v zákonné lhůtě, soud řízení zastaví a současně rozhodne o zrušení vydaného směnečného platebního rozkazu, popř. poučí-li soud účastníky nesprávně v tom smyslu, že důsledkem jejich nečinnosti bude jen zastavení řízení o námitkách), nemůže soud podle mého názoru spojovat s marným uplynutím lhůty k podání návrhu na pokračování řízení žádné právní účinky (řízení nebude možné zastavit podle ustanovení § 111 odst. 3 o. s. ř.).

4.4 Některé otázky související s opravnými prostředky

4.4.1 Odvolání proti rozsudku

Proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o námitkách podaných proti směnečnému platebnímu rozkazu, lze – stejně jako v případě rozsudků vydaných v běžném sporném řízení – podat ve lhůtě patnácti dnů od doručení jeho písemného vyhotovení odvolání.²⁴⁴ Průběh odvolacího řízení se pak v ničem neliší od projednávání odvolání v ostatních

²⁴⁴ Srov. ustanovení § 204 odst. 1 o. s. ř.

nesměnečných věcech, i zde se proto uplatní obecná úprava odvolacího řízení obsažená v části čtvrté občanského soudního řádu. Omezení přípustnosti odvolání v tzv. bagatelních věcech²⁴⁵ přitom platí (na rozdíl od směnečného platebního rozkazu) i pro rozsudek, kterým bylo rozhodnuto v námitkovém řízení.²⁴⁶ Nelze mít žádné pochybnosti o tom, že rozsudkem, kterým soud ponechal směnečný platební rozkaz v platnosti, popř. jej zrušil, bylo (z hlediska kritérií, jež jsou rozhodná pro posouzení přípustnosti odvolání v tzv. bagatelních věcech) rozhodnuto o peněžitém plnění; s ohledem na povahu nároků, o nichž lze v rozkazním směnečném řízení rozhodnout směnečným platebním rozkazem, ostatně žalobcem ani jiné než peněžité plnění směnečnou žalobou uplatněno být nemohlo. Způsob, jakým soud výrok svého rozsudku (v souladu s požadavkem kladeným ustanovením § 175 odst. 4 věty druhé o. s. ř.) formuluje, přitom na výše uvedeném závěru nemůže nic změnit.

4.4.2 Odvolání proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení

V souvislosti s rozhodováním soudu v námitkovém řízení nelze opomenout rovněž problematiku přezkumu správnosti nákladového výroku směnečného platebního rozkazu.

Podle ustanovení § 175 odst. 6 o. s. ř. je opravným prostředkem jen proti výroku o nákladech řízení směnečného platebního rozkazu odvolání.

Pro podání takového odvolání (včetně jeho projednání a rozhodnutí soudu o odvolání) zákon nestanoví žádné odlišnosti, použije se proto obecná úprava části čtvrté občanského soudního řádu.²⁴⁷ Oprávnění podat odvolání

²⁴⁵ Srov. ustanovení § 202 odst. 2 o. s. ř.

²⁴⁶ Shodně David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 832.

²⁴⁷ Slovenská úprava na rozdíl od české v ustanovení § 175 odst. 4 o. s. p. zavádí pro projednání odvolání podaného jen proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení zvláštní režim; o odvolání v takovém případě rozhoduje (rovněž bez jednání) soud, který směnečný platební rozkaz vydal.

náleží jak žalobci tak žalovanému. Odvolání je nutné podat ve lhůtě patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení směnečného platebního rozkazu²⁴⁸ a rozhodne o něm odvolací (vrchní) soud.²⁴⁹

Šebek²⁵⁰ v souvislosti s odvoláním proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení správně připomíná, že pro povahu podaného opravného prostředku není ve smyslu ustanovení § 41 odst. 2 o. s. ř. určující, jak jej účastník označil, ale jeho skutečný obsah. Za odvolání proto bude soud považovat i takové podání, které žalovaný sice formálně označí jako námitky, z jeho obsahu je však zřejmé, že jím brojí jen proti výroku o náhradě nákladů řízení.

Z ustanovení § 175 odst. 6 o. s. ř. se podává, že odvolání jako opravný prostředek proti výroku směnečného platebního rozkazu o nákladech řízení se zde může uplatnit pouze tehdy, není-li současně napaden jiný výrok směnečného platebního rozkazu než právě výrok o nákladech řízení (jinými slovy, nejsou-li proti směnečnému platebnímu rozkazu podány také námitky). Taková úprava ovšem nutně vyvolává otázky, jak v řízení postupovat v případech, kdy některý z účastníků (ať již tak učiní samostatným podáním nebo v případě žalovaného také jako součást námitek) sice uplatní výhrady proti nákladovému výroku směnečného platebního rozkazu, současně je však směnečný platební rozkaz (v jeho meritorní části) napaden také včasnými a odůvodněnými námitkami žalovaného.

Již výše bylo vysvětleno, že podáním námitek se odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu. Takový závěr nepochybně platí nejen ve vztahu k výroku ve věci samé (jímž bylo rozhodnuto o žalobou uplatněném nároku), ale také ohledně výroku o nákladech řízení, který je na rozhodnutí ve věci samé závislý.²⁵¹ Již samotným podáním námitek (bez zřetele k tomu, zda jimi žalovaný také případně výslovně brojí

²⁴⁸ § 204 odst. 1 o. s. ř.

²⁴⁹ Srov. ustanovení § 10 odst. 2 o. s. ř.

²⁵⁰ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 175. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1176.

²⁵¹ Srov. ustanovení § 206 odst. 2 o. s. ř.

proti rozhodnutí soudu o nákladech řízení) je tedy směnečný platební rozkaz napaden nejen ve výroku o věci, ale také ve výroku o nákladech řízení, přičemž teprve v závislosti na konečném rozhodnutí ve věci samé (na posouzení důvodnosti uplatněných námitek) bude moci soud rozhodnout také o tom, který z účastníků je povinen k náhradě nákladů řízení a v jaké výši (jinak řečeno, zda má být směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti i ve výroku o nákladech řízení, nebo zda má být v této části zrušen a v jakém rozsahu).

Z uvedeného podle mého názoru plyne, že soud v rámci rozhodování o včas uplatněných námitkách vždy také přezkoumá (ať již z pohledu účastníky výslovně uplatněných výhrad nebo sám z úřední povinnosti) také správnost nákladového výroku směnečného platebního rozkazu a dospěje-li k závěru, že v této části nemůže směnečný platební rozkaz obstát, rozhodne o jeho (úplném či částečném) zrušení.

Soud přitom není při přezkumu správnosti nákladového výroku směnečného platebního rozkazu omezen obsahem námitek, které žalovaný proti platebnímu rozkazu včas podal. Zásada koncentrace námitek promítnutá v úpravě směnečného rozkazního řízení²⁵² zjevně dopadá pouze na ty námitky, jimiž se žalovaný brání žalobou uplatněnému nároku; na výhrady, jimiž žalovaný zpochybňuje pouze správnost rozhodnutí soudu o nákladech řízení, se uplatnit nemůže.²⁵³ Jak žalobce tak žalovaný tudíž mohou uplatňovat nové výhrady ke správnosti výroku o nákladech řízení i v průběhu řízení o námitkách.

Soudní praxí jsou v této souvislosti vyslovovány ovšem i názory opačné,²⁵⁴ opírající se argumentačně o povahu námitkového řízení,

²⁵² Srov. ustanovení § 175 odst. 1, 4 o. s. ř.

²⁵³ Opačný závěr by vedl k tomu, že přezkum nákladového výroku by nebyl možný ani na základě odvolání, které bylo podáno sice v souladu s ustanovením § 204 odst. 1 o. s. ř. v zákonné patnáctidenní lhůtě, leč až po uplynutí třídenní lhůty k námitkám, neboť v této době by již nebylo možné proti směnečnému platebnímu rozkazu vznášet žádné námitky. Takový závěr by ovšem zcela popíral smysl samostatné úpravy přípustnosti odvolání proti výroku o nákladech řízení.

²⁵⁴ Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. dubna 2006, sp. zn. 7 Cmo 421/2005, uveřejněné v časopise Právní rozhledy číslo 22, ročníku 2006, s. 837 – 838.

ve kterém soud již neposuzuje žalobou uplatněný nárok, ale jen důvodnost vznesených námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, z čehož je pak dovozováno, že soud již nemůže znovu v námitkovém řízení rozhodovat ani o žalobním nároku, ani o nákladech řízení vzniklých před vydáním směnečného platebního rozkazu. Nepodal-li proto účastník proti nákladovému výroku směnečného platebního rozkazu odvolání, není již možné podle těchto názorů docílit v námitkovém řízení změny takového rozhodnutí.

Z výše uvedených důvodů nepovažuji takový výklad za správný, neboť vychází z nesprávné interpretace zásady koncentrace námitek a jejího uplatnění i na jiné námitky než jsou ty, jimiž se žalovaný brání povinnosti uložené mu směnečným platebním rozkazem ve výroku o věci samé.²⁵⁵ Neobstojí ostatně ani argumentace, že soud by v takovém případě rozhodoval v námitkovém řízení o nákladech, vzniklých již v době před vydáním směnečného platebního rozkazu, opětovně. Soud nerozhoduje nově ani o žalobou uplatněném nároku, ani o nákladech řízení (již dříve platebním rozkazem přiznaných), pouze posoudí, zda směnečný platební rozkaz byl vydán (včetně jeho výroku o nákladech řízení) právem či nikoliv a rozhodne buď o jeho ponechání v platnosti, nebo o jeho zrušení.

Lze pouze připustit, že jiný způsob rozhodnutí v námitkovém řízení (jímž by se soud vypořádal s výhradami účastníků uplatněnými proti výroku směnečného platebního o nákladech řízení) než právě popsaný zřejmě možný nebude. Zákon pro námitkové řízení totiž závazně určuje způsob, jakým má být o věci rozhodnuto, když stanoví,²⁵⁶ že směnečný platební rozkaz může být rozsudkem ponechán (zcela nebo zčásti) v platnosti nebo může být (opět zcela či zčásti) zrušen. Jiný způsob rozhodnutí v námitkovém řízení zákon nepřipouští.

²⁵⁵ K tomu, že rozhodnutí o nákladech řízení nelze považovat za součást rozhodnutí o věci samé, srov. např. Winterová a kol. *Civilní právo procesní*. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011, s. 263 – 264.

²⁵⁶ Srov. § 174 odst. 4 věty druhé o. s. ř.

Z tohoto důvodu nebude mít tedy soud ani možnost změnit směnečný platební rozkaz ve výroku o nákladech řízení, jestliže by po projednání námitek dospěl k závěru, že žalobci měla být přiznána vyšší náhrada nákladů řízení, než ve skutečnosti byla.²⁵⁷

5. NEZKRÁCENÉ ŘÍZENÍ

Uplatňování práv ze směnky v nezkráceném žalobním řízení nepředstavuje obvyklý způsob projednání směnečných věcí a v soudní praxi se vyskytuje naprosto výjimečně. Z pohledu žalobce nenabízí standardní žalobní řízení oproti zkrácenému rozkaznímu řízení žádné pojmenovatelné výhody, naopak půjde zpravidla o delší a v konečném důsledku pro žalobce také procesně méně komfortní a nákladnější způsob vymáhání jeho směnečné pohledávky.

Pomineme-li situace, kdy žalobce opomene navrhnout, aby soud ve věci rozhodl směnečným platebním rozkazem (případně žalovaný neznalý procesního práva o možnosti rozhodnout tímto způsobem v řízení vůbec neví) či tak dokonce učiní cíleně (důvody k takovému postupu by šlo ale jen stěží zformulovat), přichází projednání směnečné věci v nezkráceném řízení v úvahu v zásadě jen v případech, kdy soud – ač žalobce vyřízení věci ve zkráceném rozkazním řízení navrhl – dospěje k závěru, že podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu nebyly v posuzované věci splněny.²⁵⁸

²⁵⁷ Bylo-li rozhodnuto výrokem o nákladech řízení v neprospěch žalovaného, nebude činit náprava tohoto pochybení žádné obtíže, neboť ji vždy bude možné provést (částečným nebo úplným) zrušením dotčené části směnečného platebního rozkazu.

²⁵⁸ Závěr soudu o tom, že nemá podmínky pro vydání směnečného platebního rozkazu za splněné, se projeví jen v dalším postupu soudu v řízení, samostatné rozhodnutí v tomto směru nevydává. Jeho závěr přitom nijak nepředurčuje výsledek daného řízení. Postup soudu, který namísto vydání směnečného platebního rozkazu projedná věc v nezkráceném řízení, také nepodléhá samostatnému přezkumu a nemůže mít žádný vliv na správnost či nesprávnost dalšího průběhu řízení. I kdyby soud nepostupoval při posuzování předpokladů, za nichž může ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem, správně, nebylo by možné toto pochybení považovat za vadu, který by snad mohla mít za následek nesprávné (později vydané) rozhodnutí ve věci samé.

Průběh nezkráceného řízení se pak v ničem neliší od projednávání jiných nesměnečných věcí. Soud má k dispozici všechny prostředky přípravy jednání, včetně možnosti vydat usnesení („kvalifikovanou“ výzvu k vyjádření) podle ustanovení § 114b o. s. ř. a možnosti nařídít podle ustanovení § 114c o. s. ř. přípravné jednání, v němž se budou moci uplatnit (na rozdíl od řízení námitkového) sankce spojené s tím, že některý z účastníků se k přípravnému jednání (aniž by se včas a z důležitého důvodu omluvil) nedostaví, ve věci bude možné rozhodnout rozsudkem pro uznání podle ustanovení § 153a o. s. ř., nebo rozsudkem pro zmeškání podle ustanovení § 153b o. s. ř., v úvahu bude přicházet rovněž vydání rozsudku částečného či mezitímního, uplatní se obecná úprava koncentrace řízení podle ustanovení § 114c a § 118b apod.

Nebude-li nezkrácené směnečné řízení skončeno jiným způsobem (zastavením řízení, odmítnutím žaloby, schválením soudního smíru), rozhodne soud o žalobou uplatněném nároku (opět jako v jiných sporných věcech) rozsudkem, kterým žalobě buď (zcela či zčásti) vyhoví a uloží žalovanému povinnost zaplatit žalobci požadované plnění (jeho část), nebo žalobu (zcela či zčásti) zamítne. Současně rozhodne také o náhradě nákladů řízení.²⁵⁹

Žádné odchylky konečně občanský soudní řád nestanoví ani ve vztahu k opravným prostředkům, na jejichž základě lze rozhodnutí vydaná v nezkráceném směnečném řízení přezkoumat. Řádným opravným prostředkem proti rozsudku soudu prvního stupně bude i zde odvolání, mimořádnými opravnými prostředky pak žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání. Přezkoumání věci odvolacím soudem bude vyloučeno v tzv. bagatelních věcech, v nichž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10.000,- Kč.²⁶⁰

²⁵⁹ Srov. § 151 o. s. ř.

²⁶⁰ Srov. § 202 odst. 2 o. s. ř.

Závěr

V předkládané práci jsem se pokusil podat výklad nejdůležitějších otázek souvisejících s problematikou uplatňování práv ze směnek v občanském soudním řízení, ať již se tak děje cestou běžného sporného řízení, nebo prostřednictvím jeho zkrácené formy, směnečného rozkazního řízení. Zatímco průběh nezkráceného řízení, jehož předmětem jsou práva ze směnky, se v podstatných okolnostech nijak neliší od projednávání jiných (nesměnečných) věcí, v úpravě zkráceného směnečného rozkazního řízení se již plně odráží zvláštní povaha směnečných nároků, pro jejichž uplatnění je tato forma řízení výhradně určena, odlišující směnečné rozkazní řízení jak od jiných forem zkráceného řízení upravených občanským soudním řádem, tak i od standardního sporného řízení.

Této zvláštní formě řízení, představující tradiční a v praxi zcela převažující procesní nástroj projednání směnečné žaloby a rozhodnutí o jí uplatněných nárocích, pak byla také věnována větší část této práce.

Jednotlivé fáze směnečného řízení jsou v zásadě popisovány tak, jak z časového hlediska na sebe v průběhu soudního řízení navazují, tedy od zahájení směnečného řízení až do okamžiku jeho pravomocného skončení. Cílem práce nebylo (a nemohlo být) podat komplexní výklad všech (obecných) procesních otázek, před jejichž řešením může být (v poměrech konkrétní projednávané věci) soud při rozhodování směnečných sporů postaven. Zaměřil jsem se jen na ty z nich, jež sebou nutně přináší zvláštní povaha nároků projednávaných ve směnečném řízení, popř. na řešení těch otázek, jež souvisejí se zvláštní úpravou směnečného rozkazního řízení provedenou ustanovením § 175 o. s. ř. Ze závěrů, k nimž jsem na základě rozboru uvedené problematiky dospěl, lze zmínit následující:

Ve směnečné žalobě musí být rozhodující skutečnosti vylíčeny takovým způsobem, aby jejich prostřednictvím byla jednoznačně

identifikovatelná směnka, jejíhož zaplacení se žalobce v dané věci domáhá. Náležitostí směnečné žaloby ve smyslu § 79 odst. 1 o. s. ř. naopak není vylíčení okolností, za nichž byla směnka vystavena (tj. okolností týkajících se funkce uplatňované směnky).

Rozhodnutí o umoření směnky je z pohledu ustanovení § 175 odst. 1 o. s. ř. rovnocennou náhradou originálu směnečné listiny a na jeho základě lze ve věci rozhodnout směnečným platebním rozkazem.

Včas podané a odůvodněné námitky bez dalšího vydaný směnečný platební rozkaz neruší, pouze se v jimi vymezeném rozsahu odkládá právní moc a vykonatelnost směnečného platebního rozkazu; v další fázi řízení pak soud rozhodne o tom, zda směnečný platební rozkaz bude ponechán v platnosti nebo zda bude zrušen a v jakém rozsahu.

Koncentrační zásada upravená v ustanovení § 175 odst. 1 a 4 o. s. ř. žalovanému nebrání, aby i v průběhu námitkového řízení uváděl nové skutečnosti na podporu obrany v námitkách již dříve včas uplatněné.

Za projednatelné mohou být považovány jen takové námitky, z jejichž obsahu bude zřejmé, v jakém rozsahu je směnečný platební rozkaz napadán a (současně) na jakých skutkových okolnostech žalovaný svou obranu proti směnečnému platebnímu rozkazu zakládá.

Z institutů přípravy jednání může soud v řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu použít jen ty, jejichž využití nebrání zvláštní povaha námitkového řízení. Provedení přípravného jednání podle § 114c o. s. ř. není v řízení o námitkách obecně vyloučeno, neuplatní se však sankce, jež zákon jinak s nedostavením se účastníka k přípravnému jednání spojuje.

Obecná pravidla o důkazním břemeni se uplatní i v řízení o námitkách. Důkazní břemeno prokázání pravosti podpisu dlužníka na směnce tíží žalobce.

Současné judikatorní řešení otázky rozhodného okamžiku pro posouzení správnosti směnečného platebního rozkazu (za který je

považován stav, který zde byl v okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu) nepovažují za zcela vyhovující. Ze systémového hlediska by bylo vhodnější v tomto směru uvažovat jako o okamžiku rozhodném pro posouzení důvodnosti námitek žalovaného o stavu v době vyhlášení rozsudku (§ 154 odst. 1 o. s. ř.), kterým soud rozhoduje o ponechání v platnosti nebo o zrušení směnečného platebního rozkazu.

Povaha řízení o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu nevyklučuje skončit probíhající řízení též soudním smírem podle § 99 o. s. ř.

Soud v rámci rozhodování o včas uplatněných námitkách přezkoumá také správnost nákladového výroku směnečného platebního rozkazu.

Summary

In the present work I tried to give an interpretation of the most important issues pertaining to the assertion of rights from bills of exchange in the civil proceedings either by the way of a classical adversary procedure or by the way of its summary form – payment order procedure for bills of exchange. Whereas the non-summary procedure, where a subject is the rights arising from a bill of exchange, does not substantially differ from hearings in other, non bills matters, in the conditions of a summary payment order procedure for bills of exchange the true nature of bill claims is fully reflected. The specific form of procedure is meant exclusively for such claims and it thus distinguishes this procedure from other forms of summary procedures regulated by the Code of Civil Procedure as well as from standart adversary procedure.

The major part of this work was attended to this extraordinary form of procedure representing traditional and in practice dominating procedural instrument of hearing bills actions and of deciding about filed claims.

The particular stages of bill procedure are in principal described from a point of view of their succesion in time, that is from the initiating of the procedure till the moment of its enforceable ending. The aim of this work was not (and could not be) a complex interpretation of all (general) procedural issues that a court can possibly face while deciding bill disputes. I focused on those that are brought by specific nature of claims in bill procedure or on solving those questions that are connected with specific regulation of payment order procedure for bills of exchange laid down by art. 175 of the Code of Civil Procedure. Among conclusions that I have reached on the ground of analysis of aforementioned, it can be stated following:

In a bill action the decisive facts must be described in such manner that the bill of exchange whose payment is sought by plaintiff can

be unambiguously identified. However, circumstances in which a bill was issued are not a requirement of bill action within the meaning of the art. 79 par. 1 of the Code of Civil Procedure (such as circumstances pertaining to the functions of the claim bill).

The decision about redemption of bill is from a perspective of a provision of art. 175 of the Code of Civil Procedure an equal substitute of an original bill document and on such basis a bill of exchange payment order can be issued.

Objections that are filed in time and that are reasoned do not revoke, per se, issued bill of exchange payment order, merely a legal force and enforceability are adjourned in a specified scope; in the next stage of procedure a court decides whether a bill of exchange payment order will be left in force or will be revoke and in the latter case to what extent.

The concentration principle regulated by art. 175 par. 1 and 4 of the Code of Civil Procedure do not prevent defendant to present new facts in the course of hearing for the support of his defence in objections that were filed earlier in good time.

As a hearable can be considered only those objections where it is clear (from their content) to what extent a bill of exchange payment order is contested and at the same time on what circumstances is the defence against a bill of exchange payment order based.

Among institutes of preparatory proceeding a court can use only those, in a objections hearing against bill of exchange payment order, that the specific nature of this hearing allows. The realisation of preparatory proceeding in accordance with art. 114c of the Code of Civil Procedure is not excluded in general, however, the sanctions arising from the non-appearance of a party will not apply here.

General rules about burden of proof will not apply in the objections hearing. The burden of proof to prove authenticity of debtor's signature on a bill lies on plaintiff.

Present judicial decision solutions of decisive moment for appraisal of rightness of a bill of exchange payment order I do not regard as a wholly satisfactory. From the systematic point of view it would be more suitable to consider the moment decisive for appraisal of reasonableness of objections filed by defendant as a status in a time of pronouncement of a judgement (art. 154 par. 1 of the Code of the Civil Procedure) by which a court rules whether to revoke or leave in force the bill of exchange payment order.

The nature of objections procedure against bill of exchange payment order does not exclude to terminate pending procedure also by a consent decree in accordance with art. 99 of the Code of Civil Procedure.

A court in pursuance of deciding about objections filed in good time also reviews rightness of a costs' statement of a bill of exchange payment order.

Seznam použité literatury

Učebnice, komentáře a monografie

- Češka, Z. a kol.* Občanské právo procesní. Panorama Praha, 1989
- David, L., Ištvanek, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009
- Drápal, L., Bureš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009
- Dvořák, B.* Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Procesní studie. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2008
- Handl, V., Rubeš, J. a kol.* Občanský soudní řád. Komentář. Panorama Praha, 1985
- Hora, V.* Československé civilní právo procesní, díl II., Praha, 1928,
- Hora, V.* Učebnice civilního práva procesního. Praha: Nákladem spolku československých právníků Všehrd, 1947
- Kizlink, K., Spišiak, J.* Zmenkové právo podľa zákona č. 255/1941 Sl. z. Nákladem Právnickej jednoty v Bratislavě, 1944
- Kotásek, J.* Směnečné právo, komentář k čl. I. zákona směnečného a šekového, 1. vydání, Prospektrum spol. s r. o., 2006
- Kotásek, J., Pokorná, J., Raban, P. a kol.* Kurs obchodního práva. Právo cenných papírů. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003
- Kovařík, Z.* Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011
- Macur, J.* Dělení důkazního břemene v civilním soudním sporu. Masarykova univerzita v Brně, 1996
- Macur, J.* Dokazování a procesní odpovědnost v občanském soudním řízení. Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1984

Pužman, J. Žaloby a žalobní petity. Praha: Právnické knihkupectví a nakladatelství, 1933

Rouček, F. Jednotný směnečný řád, Praha: Českomoravský kompas, 1941

Sedláček, J., Rouček, F. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha: V. Linhart, 1937, díl VI.

Winterová a kol. Civilní právo procesní. Vysokoškolská učebnice. 6. vydání. Praha: Linde Praha, a. s., 2011

Články

Drápal, L. Příprava jednání a projednání věci samé ve sporném řízení před soudem prvního stupně po novele občanského soudního řádu, Mimořádná příloha časopisu Právní rozhledy č. 5, ročník 2002

Holčapek, T. Dokazování pravosti či nepravosti listiny a podpisu, Právní fórum, číslo 8, ročník 2010

Hruda, O. Třídenní lhůta k podání směnečných námitek – neobvykle tvrdý přežitek, Obchodněprávní revue číslo 8, ročník 2011,

Kolář, P. K významu okamžiku vydání směnečného platebního rozkazu pro řízení o námitkách. Právní rozhledy č. 7, ročník 2005

Kovařík, Z. K dokazování o pravosti podpisu směnky, Právní rozhledy číslo 8, ročník 2010

Kovařík, Z. Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení, část druhá, Bulletin advokacie číslo 10, ročník 2000

Lasák, J. K důkaznímu břemenu ohledně pravosti podpisu na směnce, Právní fórum číslo 5, ročník 2010

Macur, J. Právní a skutkové domněnky při dokazování listinou v civilním soudním řízení, Právní rozhledy číslo 2, ročník 2001

Spáčil, J. Hodnocení důkazu soukromou listinou, zejména potvrzením o splnění dluhu, Ad Notam, číslo 5, ročník 2000

Winterová, A. Nad perspektivami českého civilního procesu, Právní rozhledy číslo 19, ročník 2008

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá problematikou uplatňování práv ze směnek v občanském soudním řízení. Zvláštní pozornost je přitom věnována zejména směnečnému rozkaznímu řízení, které představuje tradiční a v praxi také zcela převažující procesní nástroj projednání směnečné žaloby a rozhodnutí o jí uplatněných nárocích. Jednotlivé fáze směnečného řízení jsou pak popisovány tak, jak z časového hlediska na sebe v průběhu soudního řízení navazují, tedy od zahájení směnečného řízení až do okamžiku jeho pravomocného skončení.

Abstract

This work is focused on issues pertaining to the assertion of rights from bills of exchange in the civil proceedings. Particular attention was drawn to the payment order procedure for bills of exchange which represents traditional and in practice dominating procedural instrument of hearing bills actions and of deciding about filed claims. Each stage of bills procedure is described from a point of view of its succession in time, that is from the initiating of the procedure till the moment of its enforceable ending.

Seznam klíčových slov:

civilní proces – *civil proceeding*

směnečný platební rozkaz – *bill of exchange payment order*

námitky - *objections*